

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUS

Mikko Immonen

JÄÄKIEKKOILIJAN TAPATURMATURVAJÄRJESTELMÄ

Talusoikeuden oppiaineen
Pro gradu -tutkielma

Talusoikeuden koulutusohjelma

VAASA 2018

SISÄLLYSLUETTELO	Sivu
TIIVISTELMÄ	5
LYHENNELUETTELO	7
1. JOHDANTO	9
1.1. Tutkimuskohde ja -ongelma	9
1.2. Tutkimusmenetelmät ja teoreettinen viitekehys	12
1.3. Tutkimuksen rakenne	17
1.4. Sosiaali oikeudellinen näkökulma	18
1.5. Työ- ja urheilu oikeudellinen näkökulma	22
2. URHEILUN ERITYISPIIRTEET URHEILIJOIDEN TAPATURMATURVAJÄRJESTELMÄN TAKANA	25
2.1. Urheilun käsite ja urheilutoiminta	25
2.2. Urheilun eurooppalainen malli	26
2.3. Urheilun oikeudellistuminen	28
2.3.1. Urheilu oikeus ja oikeudellistuva urheilutoiminta	28
2.3.2. Urheilu oikeus saarekkeena	32
2.3.3. Urheilun itsesääntely ja autonomia	33
2.4. Joukkueurheilijan työoikeudellisen aseman määrittäminen	38
2.5. Urheilijan erityinen tapaturmaturvajärjestelmä	40
2.6. Erillisjärjestelmän perustelut	42
2.7. Erityinen tapaturmaturvajärjestelmä osana urheilu oikeudellista saarekettä	45
2.8. Muiden ammattikuntien tapaturmia koskeva erityissääntely	46
3. TYÖTAPATURMA- JA AMMATTITAUTILAIN VERTAILU URHEILIJAN TAPATURMALAKIIN	48
3.1. Suomen tapaturmavakuutusjärjestelmä	48
3.2. Soveltamisalat	51
3.3. Vakuuttamisvelvollisuus	53
3.3.1. Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan	53
3.3.2. Urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukaan	54
3.3.3. Ongelmatilanteet	54

3.3.4.	Urheilijan oikeusturva vakuutuksen laiminlyöntitilanteessa	55
3.4.	Tapaturman käsitteet	57
3.5.	Tapaturman tahallisuus	62
3.6.	Vuosityöansioiden vertailu	64
3.7.	Etuudet	66
3.7.1.	Urheilijan etuudet ja tapaturmaeläke	66
3.7.2.	Työntekijän etuudet	68
3.7.3.	Urheilijan ja työntekijän tapaturmaeläkkeen sekä muiden etujen erojen arviointi	70
3.8.	Yhdenvertaisuuden näkökulma	73
4.	JÄÄKIEKKOILIJAN ANSIOTULOJEN RAHASTOINTIJÄRJESTELMÄ	76
4.1.	Urheilijoiden erityiskohtelu verotuksessa	76
4.2.	Jääkiekkoilijan urheilutulon rahastoiminen	80
5.	JÄÄKIEKKOILIJAN VARAUTUMINEN TYÖKYVYTTÖMYYTEEN	83
5.1.	Teemahaastattelu ja jääkiekkoilijan tapaturmaturvan arviointi	83
5.2.	Jääkiekkoilijan informoiminen tapaturmaturvasta	84
5.3.	Ammattitautien puuttuminen tapaturmaturvasta	86
5.4.	Jääkiekkoilijan taloudellinen tilanne työkyvyttömyyden sattuessa	89
5.5.	Tapaturmaturvajärjestelmän parantaminen tulevaisuudessa	95
	LÄHDELUETTELO	100
	OIKEUSTAPAUSSLUETTELO	107
	LIITE: Teemahaastattelu	108
	 KUVALUETTELO	
	Kuva 1. Taloudellisen turvallisuuden neliportainen malli	20
	Kuva 2. Eurooppalaisen urheilun pyramidimalli	27

VAASAN YLIOPISTO**Kauppateiteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Mikko Immonen	
Tutkielman nimi:	Jääkiekkoilijan tapaturmaturvajärjestelmä	
Ohjaaja:	Pekka Vainio	
Tutkinto:	Kauppateiteiden maisteri	
Oppiaine:	Talusoikeus	
Koulutusohjelma:	Talusoikeuden koulutusohjelma	
Aloitusvuosi:	2013	
Valmistumisvuosi:	2018	Sivumäärä: 108

TIIVISTELMÄ

Urheilu on ollut pitkään erittäin yhteiskunnallisesti merkittävää, ammattimaista ja kaupallista toimintaa. Urheilu ja oikeus ovat joutuneet törmäyskurssille urheilun ammattimaistumisen ja kaupallistumisen vuoksi. Etenkin joukkueurheilun suosituimmista lajeissa on nähtävissä eri oikeudenalojen, kuten työ- ja sosiaalioikeuden vaikutuksia. Urheiluoikeudellinen peruskysymys on, miksi ja miten lainsäädäntö on yhä enemmän tekemisissä urheilun kanssa.

Joukkueurheilusta on Suomessa tullut monelle urheilijalle pääasiallinen työ, jolla he tienaa elantonsa. Tapaturmaturva on järjestetty Suomessa työkseen urheileville urheilijoille muista työntekijöistä erivälillä omalla järjestelmällä. Lainsäädännöllisesti on lähdetty siitä, että urheilutoiminnassa on sellaisia perustavaa laatua olevia erityispiirteitä, joiden vuoksi erillisjärjestelmä urheilijoiden tapaturmaturvasta on perusteltu ratkaisuksi. Tutkimuksen aiheena on urheilijoiden erityinen tapaturmaturvajärjestelmä, jolla turvataan ammattilaisurheilijoiden toimeentulo työssä sattuvien tapaturmien varalta. Urheilijoiden kohdalla työtapaturmilla tarkoitetaan pääasiassa esimerkiksi otteluissa, kilpailuissa tai harjoituksissa tapahtuvia äkillisiä loukkaantumisia, joiden seurauksena urheilija tulee työkyvyttömäksi. Suomessa eniten ammattimaistunut ja kaupallistunut urheilulaji on jääkiekko, joten tutkin urheilijan tapaturmaturvaa jääkiekkoilijan näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, että onko urheilijan tapaturmaturvajärjestelmän tarjoaman ansioturvan taso riittävä jääkiekkoilijalle. Vertaan tutkimuksessa jääkiekkoilijan ansioturvaan työntekijän vastaavaan, ja selvitan, millaisen ansioturvan lainsäätäjät on pyrkinyt erityislainsäädännöllä urheilijoille takaamaan.

Jääkiekkoilijat ovat tällä hetkellä monessa tilanteessa erityislain nojalla huonommassa asemassa muihin työntekijöihin verrattuna tapaturmaturva-asioissa. Tässä tutkielmassa tehdyn selvityksen perusteella jääkiekkoilijan ansioturva toteutuu erillisessä tapaturmaturvajärjestelmässä vain kohtuullisesti. Erillislainsäädännön vuoksi urheilijat saavuttavat tapaturman sattuessa oikeuden oman ansiotasonsa pysymiseen heikommin kuin muut työntekijät. Urheilijat saavat vain sen turvan, jonka lainsäätäjät on omilla perusteluillaan heille halunnut antaa.

AVAINSANAT: Tapaturmaturva, ansioturva, työkyvyttömyys, urheilun erityispiirteet, jääkiekko

LYHENNELUETTELO

HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
TTAmL	Työtapaturma- ja ammattitautilaki (24.4.2015/459)
UTL	Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (24.5.2009/276)

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohde ja -ongelma

Urheilusta tulee jatkuvasti yhä enemmän ammattimaista ja kaupallista tämän päivän yhteiskunnassa. Esimerkiksi urheilutapahtumien seuranta on mahdollista nykyään eri medioissa siten, että kaikki voivat oman mieltymyksensä mukaan seurata mieleisiään urheilutapahtumia. Ammattilaisurheilun piirissä työskentelee paljon ihmisissä, ja urheilijat pyrkivät nousemaan lajiensa huipulle ammattilaisiksi, jotta he voisivat elättää itsensä urheilemalla. Urheilu on kulkenut jo pitkään kohti tätä erittäin ammattimaista ja kaupallista toimintasuuntaa. Urheilusta on tullut yhä suuremmalle ihmisjoukolle pääasiallisen toimeentulon turvaavaa työtä, ja monet urheilutoimijat, kuten seurat ja liigat toimivat osakeyhtiöinä tavoitellen taloudellista voittoa.

Oikeudellisesta näkökulmasta katsottuna urheilumarkkinoista on tullut merkittävät. Urheilu voidaan myös nähdä yhtenä työtoimialana muiden joukossa, koska urheilijat ansaitsevat elantonsa yhä useammin pelkällä urheilemisella. Tämä kehitys on johtanut siihen, että urheilutoiminnassa on jouduttu vähitellen huomioimaan ammattilaisurheilun toimialaan vaikuttavaa lainsäädäntöä. Perinteisesti urheilutoiminnassa on haluttu operoida urheilun omien ja itsenäisten sääntöjen sekä normien alaisuudessa. Niin työoikeuden kuin muidenkin oikeudenalojen vaikuttamista urheilutoimintaan on pyritty etenkin urheiluväen puolelta aiemmin torjumaan, mutta nykyisin tämä ei ole enää mahdollista. Urheilu ja oikeus ovat siis joutuneet tietynlaiselle törmäyskurssille urheilun ammattimaistumisen ja kaupallistumisen vuoksi. Urheilu on toimialana erityinen verrattuna muihin perinteisiin toimialoihin, joten tietyissä tilanteissa on lainsäädännön soveltamisessa urheiluun jouduttu tekemään poikkeusratkaisuja. Yksi tällainen erityistilanne on urheilijoille säädetty, muista työntekijöistä erillinen, tapaturma- ja eläketurvalaki.

Joukkueurheilun suosituimmat lajit, kuten jääkiekko, jalkapallo ja koripallo ovat olleet urheilun ammattimaistumisen ja kaupallistumisen suunnannäyttäjiä. Jääkiekko on

Suomessa pisimmälle ammattilaistunut laji, jossa korkeimmalla sarjatasolla sekä liiga että seurat toimivat osakeyhtiöpohjalta. Jääkiekkoilijat ovat myös suurin urheilijoiden joukko Suomessa, joka elättää itsensä urheilemalla. Ammattilaisiin jääkiekkoilijoihin vaikuttaa työoikeudelliset säännökset, kuten keihin tahansa muihin työntekijöihin. Tässä tutkielmassa olen jääkiekon korkean ammattilaisuuden tason vuoksi lähtenyt tutkimaan urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmää jääkiekkoilijan näkökulmasta.

Tutkimusaiheena tutkielmassani on siis urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmä, joka suojaa ammattilaisurheilijoita työssä sattuvilta tapaturmilta ja joka turvaa urheilijan ansiotasoa työkyvyttömyyden varalta. Ammattilaisurheilijoiden kohdalla puhutaan tällöin loukkaantumisista, jotka voivat sattua esimerkiksi otteluissa tai harjoituksissa. Urheilijoille on säädetty oma lakinsa työssä sattuvista tapaturmista, joka on erilainen verrattuna muiden työtoimialojen yhteiseen työtapaturma- ja ammattitautilakiin. Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta säätelee urheilijan etuudet ja korvaukset, jos urheilutyössä sattuu tapaturma, joka estää urheilijaa hankkimasta elantonsa urheilemalla tai muulla työllä.

Aiheen tutkiminen on ajankohtaista, koska kyseinen urheilijoita koskeva lainsäädäntö on varsin uutta. Urheilijoiden erillinen tapaturmaturvajärjestelmä luotiin 1990-luvun puolivälissä, kun huippu-urheilu alkoi muuttua hyvin ammattimaiseksi. Urheilijoille luotiin erillinen järjestelmä tapaturmien varalle pääosin siitä syystä, että pelättiin korkeita kustannuksia, joita voisi syntyä, jos urheilijat vakuutettaisiin muiden työntekijöiden kanssa yhtenevästi. Tapaturmariski on urheilussa huomattavasti korkeampi kuin yleisemmillä työtoimialoilla, joten vakuutusmaksujen on oltava urheilijoille korkeammat, jotta tapaturmariski on mahdollista kattaa. Urheilijoiden tapaturmalakia on muutettu monesti sen säätämisen jälkeen, koska se ei ole täyttänyt tarpeeksi hyvin tehtäväänsä. Tästä aiheesta on kirjoitettu vielä melko vähän tieteellisiä tekstejä, joten koen, että tämän päivän tilanteesta olisi hyvä muodostaa selkeä kuva.

Urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmän takana vaikuttavia urheilun erityispiirteitä tarkastellaan tutkielman edetessä. Lainsäädännöllisesti on lähdetty siitä, että

urheilutoiminnassa on sellaisia perustavaa laatua olevia erityispiirteitä, joiden vuoksi erillisjärjestelmä urheilijoiden tapaturmaturvasta on perusteltu ratkaisuksi. Toisaalta on myös huomattavia seikkoja, jotka puhuvat sen puolesta, ettei ammattilaisurheilijan tapaturmaturvan pitäisi olla erityislaatuinen työntekijän vastaavan verrattuna. Pyrinkin tekemään tutkielmassani yhteenvetoa urheilijoiden kohtelun erityisyydestä suhteessa muihin työntekijöihin tapaturmaturvalainsäädäntöä tarkastelemalla ja tutkimaan erityisesti niitä tilanteita, joissa urheilija jää työntekijää heikompaan asemaan.

Tutkimukseni tutkimusongelmana on, että onko jääkiekkoilijan tapaturmaturvajärjestelmän ansioturvan taso riittävä. Riittävyys voi perustua kolmeen asiaan, joista mielestäni tärkein on se, että onko jääkiekkoilijoilla yhtäläiset taloudelliset mahdollisuudet tapaturman sattuessa muiden työntekijöiden kanssa. Toinen asia on se, miten jääkiekkoilijat itse ja jääkiekkotoimijat kokevat erityisen tapaturmaturvajärjestelmän tuoman taloudellisen turvan. Kolmas asia on se, millaisen ansioturvan lainsäätäjät on pyrkinyt erityislainsäädännöllä urheilijoille takaamaan. Pyrin siis selvittämään, voiko jääkiekkoilija taloudellisesti riittävästi varautua työkyvyttömyyteen työtapaturman sattuessa.

Tämän ongelman tutkiminen on tärkeää siksi, että tällä hetkellä jääkiekkoilijat ovat monessa tilanteessa erityislain nojalla huonommassa asemassa muihin työntekijöihin verrattuna tapaturmaturva-asioissa. Näiden eri tilanteiden esiin nostaminen ja tutkiminen auttavat selvittämään jääkiekkoilijoiden ansioturvan tasoa yleisesti. Urheilijoita koskeva erillinen tapaturmalainsäädäntö voidaan asettaa kritiikin alaiseksi, koska tätä kautta yhden toimialan työntekijöitä kohdellaan eriarvoisesti muihin työntekijöihin nähden. Lähtökohtainen arvioni onkin, että tulevaisuudessa urheilijat tullaan liittämään osaksi yleistä sosiaali- ja tapaturmaturvajärjestelmää, koska ammattiurheilu tulee yhä yleisemmäksi Suomessa.

Tutkielmani aineisto koostuu siitä, mitä urheilijan tapaturmaturvajärjestelmästä on tieteellisissä julkaisuissa kirjoitettu. Lähinnä asiantuntijat ovat kirjoittaneet aiheesta vain lyhyempiä artikkeleita tai sivunneet aihetta muissa urheilu oikeudellisissa kirjoituksissaan.

Tieteellisten julkaisujen lisäksi aineistoni koostuu merkittävistä oikeuslähteistä, kuten lain esitöistä ja oikeustapauksista, sekä jääkiekkoilijoiden ansioturvan muodostumiseen vaikuttavista selvityksistä. Tutkielmani aineistoon kuuluu myös haastattelu, jonka suoritin Helsingin Jokereiden pelaajakoordinaattorille.

Tutkielmani avulla voidaan laajemmin verrata urheilijoiden sosiaali- ja työkyvyttömyysturvan tasoa työntekijän vastaavaan tasoon, ja selvitystä saadaan erillisen tapaturmaturvajärjestelmän vaikutuksista jääkiekkoilijan ansioturvan tasoon. Lisäksi syy-yhteys taloudellisten rakenteiden ja erityisen tapaturmaturvajärjestelmän välillä saa lisäselvitystä tutkielmassani. Jatkoa varten tutkielmaani voidaan hyödyntää informaationa, kun pohditaan mahdollisia muutoksia urheilijan erityiseen tapaturmaturvajärjestelmään.

1.2. Tutkimusmenetelmät ja teoreettinen viitekehys

Tutkimuksessani tutkin voimassaolevaa oikeutta, joten tutkimukseni on lainopillinen, eli oikeusdogmaattinen tutkimus. Oikeusnormien tulkinta ja systematisointi ovat kaksi lainopin perinteistä tehtävää. Lainopillisella tutkimuksella selvitetään voimassa olevien oikeusnormien sisältöä määrittelemällä, mitkä oikeusnormit ovat osa voimassa olevaa oikeutta, ja tulkitsemalla näiden kyseisten oikeusnormien sisältöä. Nämä kaksi tehtävää kulkevat käsikädessä oikeustieteellisessä tutkimuksessa. (Hirvonen 2011: 21-22.) Siltalan (2001) mukaan lainoppi tulkitsee ja systematisoi voimassa olevan oikeuden oikeussääntöjä sekä tuottaa perusteltuja tulkintakannanottoja oikeuden sisällöstä. Oikeudellisille päätöksentekijöille ja kansalaisille suunnattua oikeudellista tulkintaa pyritään johtamaan rajatusta oikeudellisesta lähdeaineistosta. (Siltala 2001: 17.) Lainopin piirissä yhtenä vallitsevana ajatuksena on, että oikeudellinen tulkinta ja systematisointi keskittyvät lakitekstin kielelliseen merkitykseen, lainsäätäjän tarkoitukseen ja oikeuskäytännön vakiinnuttamien merkitysten analyysiin (Siltala 2001: 122).

Lainopin kautta tutkitaan siis voimassa olevaa oikeutta ja oikeuslähteitä, joista merkittäviä ovat esimerkiksi lainvalmisteludokumentit ja korkeimman oikeuden (KKO) tai Euroopan

Unionin tuomioistuimen päätökset. Laista ja oikeuslähteistä löytyvälle materiaalille pyritään lainopillisessa tutkimuksessa antamaan jokin merkitys. Toisin sanoen oikeusnormien merkityssisältöä avataan tulkitsemalla voimassa olevan oikeuden oikeuslähteitä. Lainoppi pyrkii myös systematisoimaan lainsäätäjän tuottamaa materiaalia järjestämällä, yhtenäistämällä ja johdonmukaistamalla oikeusjärjestelmää oikeudenoittain. (Hirvonen 2011: 23-25.) Lainopilliselle tutkimukselle on tyypillistä, että toistetaan jo aiemmin todettuja normatiivisia totuuksia. Lainoppi muodostaa täten traditiota, jonka varaan voidaan rakentaa uutta tutkimusta ja uusia innovaatioita. (Kaisto 2005: 344.)

Lainopillisista tulkinnan tavoista tutkimuksessani esille nousee lain sanamuodon mukainen tulkinta, jolloin tarkoituksena on pitäytyä lakitekstin kirjaimellisessa merkityksessä (Hirvonen 2011: 38). Laakson (2012) mukaan sanamuodon mukaisella tulkinnalla lainopillisessa katsauskirjallisuudessa tarkoitetaan usein sellaista tapaa tulkita lakia, että esityksessä ainoastaan toistetaan lakitekstin ilmaisua. Kun jotakin jätetään esittämättä tai esitettyä lakitekstiä kommentoidaan, syntyy tulkintaa relevantista oikeusnormistosta. (Laakso 2012: 339.) Oikeus on kuitenkin aina myös jotakin muuta kuin lain kirjain, koska lakitekstin takana on aina jokin ajatus (Laakso 2012: 444).

Muita tulkinnan tapoja tutkimuksessani ovat systemaattinen, historiallinen ja tarkoituseräinen tulkinta. Näiden eri tulkintatapojen kautta analysoin niin voimassa olevaa lakia kuin oikeuskirjallisuuden suhtautumista oikeusjärjestykseen. Systemaattisen tulkinnan kautta lain analysoinnissa otetaan huomioon myös muut oikeusnormit ja oikeusjärjestys kokonaisuudessaan. (Hirvonen 2011: 39-40.) Oikeustieteellinen systematisointi tuottaa yleiskatsauksellisuutta oikeusjärjestyksen suuren normien määrän jäsentämiseksi. Katsauksellisuuden kautta tässä tutkielmassa pyritään näkemään käsiteltävät oikeusnormit ja -järjestys jäsentyneen oikeudellisen linssin läpi. (Aarnio 2011: 97-98.) Lainopillisen systematisoinnin päätehtävänä on järjestää edelleen lain säännöksien ilmaisemaa järjestelmää (Aarnio 1978: 76). Oikeudellisen aineiston systematisoinnin päämäärä on pohjimmiltaan yhteyksien etsiminen asioiden väliltä (Aarnio 1978: 79). Se, mitä on

oikeusnormein säädetty ja miksi, aukeaa tutkimuksessani relevanttien oikeudenalojen, etenkin urheiluoikeuden ja lisäksi sosiaalioikeuden yleisten rakenteiden katsauksen kautta.

Oikeudellisten käsitteiden ja oikeussäännösten systematisointi sekä tulkinta tähtäävät oikeussäännöksiin tutustumisen kautta oikeudellisten järjestelyiden sisäisten rakenteiden oppimiseen. Kuitenkaan tämä ei aina riitä tyydyttämään mielenkiintoamme, vaan herää kysymys: miksi tämä asia on järjestetty niin kuin se on? Pelkkä säännösten yksityiskohtainen tunteminen ei anna edellytyksiä ymmärtää oikeudellista ja teknistä järjestelyä laajemmin ja syvemmin. Oikeusjärjestyksestä on näin ollen luotava kuva sosiaalisena ilmiönä, koska se, miten jokin asia näyttäytyy yhteiskunnassa, näkyy myös lainsäädännössä. (Aarnio 1978: 53-54.) Tässä tutkimuksessa sosiaalisina ilmiöinä kuvataan esimerkiksi lakisääteistä sosiaalivakuutusta ja urheilutoiminnan linkittymistä oikeusjärjestykseen. Oikeudellista sääntelyä ja järjestelmää on tarpeellista ajatella historiallisesti kehittyneenä, sosiaalis-taloudellisena ilmiönä (Aarnio 1978: 56-57).

Historiallinen tulkinta tarkoittaa, että lainsäätäjän tarkoitus on selvityksen kohteena ja että lain esityöt saavat merkitystä (Hirvonen 2011: 39-40). Historiallinen lähestymistapa arvioi oikeutta lainsäätäjän tai muun norminantajan alkuperäisten tavoitteiden tai tarkoitusten suhteessa. Oikeutta voidaan näin tulkita Siltalan (2004) mukaan sen yhteiskunnallisten vaikutusten kautta. Tulkinta kiinnittyy tällöin sosiaaliin, taloudellisiin ja muihin yhteiskunnallisiin ulkoisvaikutuksiin. (Siltala 2004: 164.) Ajatellaan tilanne, jossa poliittisella päätöksentekijällä on yhteiskuntapoliittinen tavoite X. Päätöksentekijä uskoo, että laki Y on sopiva keino X:n toteuttamiseksi. Lopulta poliittinen päätöksentekijä päätyy säättämään lain Y. (Tuori 2003: 19.) Oikeusnormien avulla pyritään saavuttamaan aina joitain tavoitteita, joita lainsäätäjällä on ollut tietyissä tilanteissa. Oikeusjärjestyksen sisällöllisten suuntaviivojen hahmottelussa käytetäänkin usein apuvälineenä lainvalmistelutöitä. Suuntaviivoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä etenkin sitä, miksi on päädytty tietynlaisen sääntelyn antamiseen. (Kaisto 2005: 353.)

Tarkoituksellisesti tulkinnaissa pyritään selvittämään tavoitteet, joita sääntelyllä edistetään. (Hirvonen 2011: 39-40.) Oikeusjärjestyksellä, kuten myös yksittäisillä oikeusnormeilla on teleologinen tausta, joka tarkoittaa pyrkimystä tiettyihin tavoitteisiin oikeudellisen sääntelyn avulla. Tähän perustuen lakia tulkitaan sen tavoitteellisen tarkoituksen suuntaisesti. (Laakso 2012: 357.) Laakson (2012) mukaan tavoitteellisen lain tulkinna argumentoinnilla on paikka oikeudenaloilla, joita säännellään tavoitehakuisesti ja instrumentaalisesti. Tällaisia oikeudenaloja ovat esimerkiksi ympäristöoikeus ja sosiaalioikeus. (Laakso 2012: 362.) Oikeustutkimukseen kuuluu merkittävässä määrin oikeusnormien toiminnan tarkastelu. Tutkimuksen kohteena on tällöin se, keihin säännökset kohdistuvat, millä tavalla säännökset kuormittavat eri kohderyhmiä ja kuinka vahvasti jotakin säännöstä seurataan todellisuudessa. Tähän asetelmaan kuuluu myös selvitykset lakia soveltavien viranomaisten, kuten tuomioistuimien tosiasiallisesta toiminnasta. (Aarnio 1978: 54-55.) Oikeuden institutionaaliset ja yhteisölliset sidonnaisuudet ovat tärkeitä, kun osallistutaan oikeudellista tietomuotoa jäsentävään tai kriittisesti arvioivaan oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen diskurssiin. (Siltala 2004: 278.)

Oikeusjärjestyksen tulkinnaissa on kyse kahden eri tekstin muodostamasta kokonaisuudesta. Lainopillinen kommentaariteksti yhtenäistää, tulkitsee ja selittää oikeudellista kohdetekstiä, eli lakitekstiä, tuomioistuinikäytäntöä ja lainvalmisteluaineistoa tuottaen voimassa olevalle oikeudelle tulkinnaalista merkitystä. (Siltala 2004: 278.) Lain sisällön toteaminen kommentaarimuotoisessa esityksessä tähtää tavallisimmillaan jonkin erityislain säännöskohtaiseen selvittämiseen, jolloin saadaan tuotetuksi käytännön informaatiota lain sisällöstä (Aarnio 1978: 111). Tutkimuksessani on kyse nimenomaan erityislain sisällön selvittämisestä kommentaaritekstin keinoin.

Tutkimuksessani on myös kvalitatiivisen tutkimuksen tunnuspiirteitä. Laadullista aineistoa edustaa tutkimuksessani etenkin teemahaastattelu, mutta myös teoriakirjallisuuden analysoinnissa on laadullisen tutkimuksen ominaisuuksia. Oikeuskirjallisuus, muiden tekemät tutkimukset sekä lainteoreettiset mallit ja ideat edustavat empiiristä aineistoa, jota tutkimuksessani pyrin jäsentämään ja tulkitsemaan. Teemahaastattelun ja oikeuskirjallisen

aineiston analysoinnin tehtävä on tutkimuksessani sama, koska molempien avulla yritän jäsentää tutkimukseni kohteena olevaa ilmiötä. (Alasuutari 2011: 277-278.)

Suoritin Jokereiden jääkiekkjoukkueen pelaajakoordinaattori Janne Vuoriselle haastattelun teemahaastattelun muodossa. Hirsjärven ja Hurmeen (2008) mukaan teemahaastattelua voidaan kutsua myös puolistrukturoiduksi tai kohdennetuksi haastatteluksi (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47). Teemahaastattelussa keskustelun ohjenuorina toimivat tietyt teemat, eli aihealueet, joista keskustellaan. Haastattelussa ei tällöin ole mitään valmiiksi valittua kysymysjärjestystä, vaan haastattelijä johtaa keskustelun kulkua tilanteen mukaan, ja vaihtelee kysymysten asettelua ja kysymysjärjestystä, jos tämä on tarpeellista. Yksityiskohtaisten kysymysten puuttuessa haastattelussa voidaan keskittyä vapaasti keskustelemaan ja jatkokysymään keskeisistä teemoista. Eri teema-alueiden ympärille rakentuva haastattelu sijoittuu haastatteluna lomakehaastattelun ja kokonaan strukturoimattoman haastattelun väliin. Teemahaastattelun avulla voidaan ottaa huomioon, että ihmisten tekemät tulkinnat käsiteltävästä asiasta ja heidän asialle antamat merkitykset ovat tärkeitä. Tietyille asialle annettu merkitys tähdentyy vuorovaikutuksessa haastattelevan osapuolen kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47-48.)

Teoreettisella viitekehyksellä tarkoitetaan Alasuutarin (2011) mukaan sitä, että tutkimuksen havaintoja tarkastellaan vain tietyistä erityisistä näkökulmasta (Alasuutari 2011: 79). Tutkimuksissa on kuitenkin usein vaikea määrittää aluksi jotain ennalta määrättyä teoreettista viitekehystä, koska ilmiötä on etenkin kirjallisuusanalyysissä ja laadullisessa tutkimuksessa tyypillistä katsoa monesta näkökulmasta (Alasuutari 2011: 83-84). Tässä tutkimuksessakin näkökulmia on monia, joista myöhemmin esittelen sosiaali oikeudellisen sekä työ- ja urheilu oikeudellisen näkökulman. Teoreettista viitekehystä tutkimukselleni luo erityisesti lainsäädännön ja urheilutoiminnan kohtaaminen, jolloin pohdittavaksi tulee idea lain soveltamisesta urheiluun ja lakien säätämisestä urheilun näkökulmasta. Parrish (2003) on määrittänyt urheilu oikeuden oikeudellista teoriaa juuri lain ja urheilun kohtaamisen kautta. Teoreettinen pohdinta lähtee liikkeelle kysymyksestä, miksi ja miten lainsäädäntö on yhä enemmän tekemisissä urheilun kanssa. (Parrish 2003: 23-24.)

Tutkielman tärkeänä lähtökohtana on ottaa huomioon urheilutoiminnan itsesääntelyperinteen luomat olosuhteet. Aluksi on avattava urheilun oikeudellistumisen syitä ja määritettävä urheilun sekä urheilutoiminnan itsesääntelyn käsitteitä suhteessa lainsäädäntöön. Urheilun itsenäisen saarekkeen liittyminen lähemmäksi yleistä oikeusjärjestelmää on mahdollistanut oikeuskysymysten pohtimisen urheiluoikeudellisesta näkökulmasta. Olennaista on nähdä niiden edellytysten taakse, jotka antavat ammattilaisurheilulle erityisaseman muuhun lainsäädäntöön verrattuna.

Tutkimuksestani löytyy myös Alasuutarin (2011) kuvaamaa paikallista selittämistä, jolla teen ymmärrettäväksi aineistosta löytyviä asioita ja ilmiöitä. Tutkimuksen ydin koostuu pitkälti paikallisesta selittämisestä, mutta teoreettiseen viitekehykseen tukeutuen pyrin osoittamaan, minkälaisia johtopäätöksiä ja oletuksia aineiston kuvaamisesta ja analysoinnista voidaan vetää. (Alasuutari 2011: 261-263.)

1.3. Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni koostuu johdannon lisäksi neljästä muusta pääluvusta. Pyrin johdonmukaisesti alustamaan tutkielmaani johdannossa. Lisäksi käyn vielä läpi tärkeimmät tutkielmaani vaikuttavat näkökulmat johdannossa. Toisessa pääluvussa keskityn avaamaan urheilua käsitteenä ja urheilun erityispiirteitä. Urheilu on oikeudellisesti omaleimainen alue, johon yleisellä oikeusjärjestyksellä on mielenkiintoa puuttua vain tietyin edellytyksin. Urheilun erityispiirteiden tarkastelu luo pohjaa niiden syiden tarkastelulle, joiden perusteella lainsäätäjät on päättäneet erottamaan urheilijat muista työntekijöistä lakisääteisen tapaturmaturvan osalta.

Kolmannessa pääluvussa tutkin urheilijan erityisen tapaturmaturvajärjestelmän eroja yleiseen työntekijöiden järjestelmään verrattuna. Tarkoituksena on kommentaaritekstin tavoin johdonmukaisesti jäsentää kohdetekstinä olevaa lakitekstiä ymmärrettävämpään muotoon. Urheilijan ja työntekijän tapaturmalakien kommentaari luo luonnollisen pohjan

kahden eri lain vertailulle. Pyrkimyksenä on nähdä urheilijan tapaturmaturvajärjestelmä työntekijöiden vastaavan järjestelmän rinnalla kulkevana erityisjärjestelmänä.

Neljäs pääluku koostuu jääkiekkoilijan ansiotulojen rahastointijärjestelmän arvioinnista. Tarkoituksena on selvittää, että rahastointimahdollisuus voidaan nähdä tietyissä olosuhteissa tapaturmaturvajärjestelmän ansioturvaa lisäävänä instrumenttina. Tässä pääluvussa syvennyttään myös jääkiekkoilija ansiotulojen tason arvioimiseen.

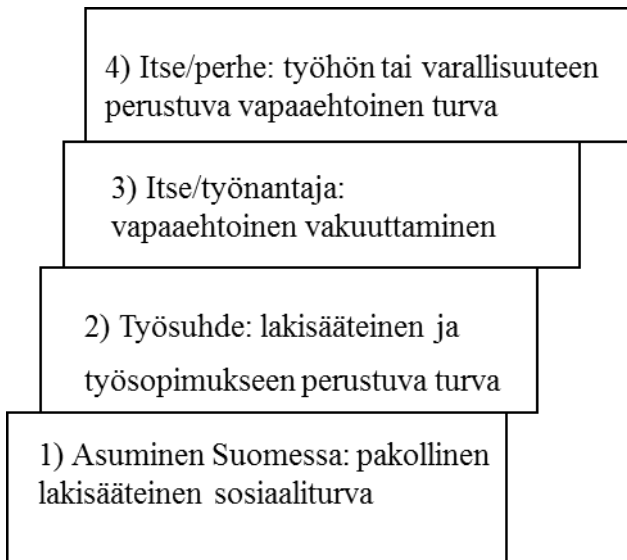
Viidennessä, eli viimeisessä pääluvussa käyn läpi urheilijan tapaturmaturvan ongelmakohtia jääkiekkoilijan näkökulmasta. Kaikki ne keskeiset puutteet, joita jääkiekkoilijan tapaturmaturvajärjestelmässä on, käydään läpi tässä pääluvussa. Käytän tekemääni teemahaastattelua jääkiekkoilijan tapaturmaturvajärjestelmän nykytilan sekä ongelmakohtien ja puutteiden arvioinnin tukena. Jääkiekkoilijan ansioturvun tason selvitys sisältyy viidenteen päälukuun.

1.4. Sosiaali oikeudellinen näkökulma

Valtion sisällä taloudellista ja sosiaalista turvallisuutta kansalaisille järjestetään sosiaaliturvan avulla. Sosiaali oikeus määrittää tämän turvan tasoa ja sisältöä. Ihmisille pyritään pääasiassa luomaan helpotusta tilanteissa, joissa toimeentulo on vaarassa. Ongelmat toimeentulossa voivat johtua monesta eri syystä, kuten esimerkiksi työttömyydestä, sairaudesta, vanhemmuudesta tai työtapaturmasta. Näiden ongelmallisten tilanteiden ilmaantuessa julkinen sektori pyrkii auttamaan ihmisiä eteenpäin. (Havakka, Niemelä & Uusitalo 2017: 12.) Tuori ja Kotkas (2016) ovat määritelleet sosiaali oikeuden alaa sosiaaliturvan sääntelyn instrumenttina. Sosiaali oikeuteen kuuluvat kaikki oikeudelliset normistot, joilla säännellään sosiaaliturvaa. Sosiaaliturva puolestaan pitää sisällään sekä toimeentuloturvan että sosiaali- ja terveydenhuollon. Sosiaaliturvan takaavia etuusjärjestelmiä hallinnoidaan ja niiden täytäntöönpanoa hoidetaan erilaisten elimien ja organisaatioiden kautta. Nämä toimijat käyttävät myös päätösvaltaa etuuksien myöntämisessä. Kansaneläkelaitoksella on keskeinen rooli toimeentuloturvan

hallinnoimisessa ja täytöntöönpanotehtävissä. Ansioperusteisen toimeentuloturvan, kuten esimerkiksi työeläkejärjestelmän ja tapaturmavakuutuksen täytöntöönpanon hoitaminen kuuluu puolestaan lähinnä eläke- ja tapaturmavakuutuslaitoksille, jotka ovat yksityisoikeudellisia sosiaaliturvalaitoksia. Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa voidaan käyttää yksityisiä palvelun tuottajia hoitopalveluiden täytöntöönpanossa. (Tuori & Kotkas 2016: 3-4.)

Havakka, Niemelä ja Uusitalo (2017) esittelevät Suomen sosiaaliturvan taloudellisen turvallisuuden neliportaisen mallin, josta selviää erilaiset taloudellisen turvallisuuden järjestämistavat. Ensimmäisen portaan turva taataan kaikille niille henkilöille, jotka asuvat maassamme. Toisessa portaassa on työsuhteen perusteella ihmiselle muodostuva turva, kuten työeläkkeet ja lakisääteinen tapaturmaturva. Kolmannessa ja neljännessä portaassa kuvataan vapaaehtoisia turvan muotoja, jotka täydentävät lakisääteistä turvaa. Oheisen mallin (Kuva 1.) toinen porras on tämän tutkielman tarkastelun kohteena. Työsuhteeseen perustuvaan toiseen portaaseen voi kuitenkin kytkeytyä sosiaaliturvan muotoja niin ensimmäiseltä kuin kolmanneltakin portaalta. Esimerkiksi työnantaja tai työntekijä itse voi hankkia lisäturvaa vapaaehtoisilla vakuutuksilla (Havakka, ym. 2017: 11-12).

Kuva 1. Taloudellisen turvallisuuden neliportainen malli. (mukaillen Havakka, ym. 2017: 11.)

Tuorin ja Kotkaksen (2016) mukaan sosiaaliturvan tavoitteina ovat (1.) kohtuullisen toimeentulon takaaminen perheille, yksilöille ja eri yhteiskuntaryhmille, (2.) ihmisten toimeentulon takaaminen erilaisten sosiaalisten riskien varalta ja (3.) ihmisten tarvitsemien palveluiden saatavuuden varmistaminen (Tuori & Kotkas 2016: 8). Sosiaalisia riskejä ehkäistään sosiaalivakuutuksen, -avustuksen ja -huollon avulla. Sosiaalisilla riskeillä on toteutuessaan usein yksilöön tai perheeseen odottamaton tai ennalta-arvaamaton vaikutus, jonka seurauksena tulot vähenevät ja menot kasvavat. Ennalta-arvaamattomia sosiaalisia riskejä ovat esimerkiksi sairaus, työttömyys, tapaturma, työkyvyttömyys ja perheen huoltajan kuolema. Jotkin sosiaaliset riskit, kuten raskaus, vanhuus tai vanhemmuus ovat puolestaan paremmin ennakoitavissa. (Tuori & Kotkas 2016: 9.)

Edellä luetellut sosiaaliset riskit on katettu lakisääteisen ja pakollisen sosiaalivakuutuksen kautta. Sosiaalivakuutuksella suojaudutaan ainoastaan lainsäädännön mukaan sosiaalisiksi riskeiksi luokitelluilta henkilöriskeiltä. Tavoitteena on turvata ihmisten toimeentulo, kun nämä riskit toteutuvat. Eri sosiaalivakuutusmuotoja ovat työttömyysvakuutus, tapaturma- ja eläkevakuutus, sairausvakuutus ja työntekijöiden ryhmähenkivakuutus. Näillä

vakuutuksilla jaetaan valtakunnallisesti riskiä työntekijöiden, työnantajien ja eri ammattiryhmien kesken. (Havakka, ym 2017: 20-21.)

Sosiaalioikeudellisesta näkökulmasta tässä tutkielmassa esiin nousee juurikin sosiaalivakuutuksen käsite. Sosiaalivakuutus eroaa verovaroin rahoitetuista toimeentuloturvasta ja sosiaaliavustuksista siten, että sosiaalivakuutus katetaan pääosin vakuutusmaksuilla (Havakka, ym. 2017: 14-15). Kuten vakuutusperiaatteeeseen kuuluu, sosiaalivakuutuksen tarkoituksena on, että etuudet rahoitetaan vakuutusmaksuilla. Maksuja peritään vakuutetuilta itseltään tai joiltakin muilta tahoilta, kuten työnantajilta. (Tuori & Kotkas 2016: 18.) Työntekijän tai -antajan palkkaan sidotut vakuutusmaksut muodostavat edellytyksen vakuutusperusteisille järjestelmille, kuten työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmille (Arajärvi 2011: 6). Suoritettujen maksujen perusteella määritetään etuuskien tasoa (Tuori & Kotkas 2016: 18).

Sosiaalivakuutus tarkoittaa siis julkisen vallan toimenpiteillä järjestettyä lakisääteistä ja pakollista vakuutusta sosiaalisten riskien varalta. Monissa valtioissa sosiaalivakuutus on ollut ensimmäiseksi syntynyt sosiaaliturvajärjestelmän osa. Sosiaalivakuutuksella on pyritty turvaamaan ihmisten toimeentulo yleensä niissä tilanteissa, kun ansiotyö on estynyt. Sosiaalivakuutus alkoi kehittyä Suomessa muiden valtioiden tapaan työväenvakuutuksesta. (Tuori & Kotkas 2016: 18.) Tapaturmavakuutus oli ensimmäinen työväenvakuutuksen muoto Suomessa, ja se tuli voimaan vuoden 1895 lakiesitykseen perustuen jo vuonna 1897 (Arajärvi 2011: 449). Työväenvakuutuksen sijaan nykyään työansioihin perustuvasta vakuutuksesta käytetään nimitystä ansioperusteinen vakuutus. Ansioperusteinen vakuutus noudattaa nimensä mukaisesti ansaintaperiaatetta, jonka mukaan pyritään henkilön saavutetun kulutustason ylläpitämiseen ansiosidonnaisten etuuskien avulla. (Tuori & Kotkas 2016: 19.) Saamatta jääneitä ansioita korvataan ansioperusteisilla vakuutuksilla laissa säädettyjen perusteiden ja edellytysten nojalla (Arajärvi 2011: 6).

1.5. Työ- ja urheilu oikeudellinen näkökulma

Työoikeudellinen näkökulma on lähtökohtaisesti tärkeä, kun tarkastellaan sosiaaliturvaoikeudellista tutkimusongelmaa. Lakisääteinen työtaturmavakuutus perustuu nimenomaan työsuhteen olemassaololle. Kairisen, ym. (2006) mukaan työntekijän sosiaaliturvaa säätelevät normit liittyvät myös työsuhteeseen ja sen normeihin asiallisesti. Työsuhteeseen pohjautuvaa lainsäädäntöä tarkastellaan tämän tutkielman edetessä, siten kun se luo pohjaa tapaturmaturvan tarkastelulle. Työoikeudelliset peruskäsitteet, kuten työsopimus sekä työnantajan ja työntekijän välinen oikeussuhde liittyvät tähän tarkasteluun. Työoikeus itsessään on kattava käsite ja siihen sisältyy työsuhteen käsitteen avulla jäseneltyjä normikokonaisuuksia, joista esimerkkeinä yksityisoikeudellinen työsopimusnormisto, kollektiivinen työehtosopimusoikeus ja tietyin osin julkisoikeudellinen sosiaalilainsäädäntö. (Kairinen, ym 2006: 36 ja 40.)

Tutkimuksen kohteena ovat jääkiekkoilijat, jotka joukkueurheilijoina ovat työoikeudellisesti kiinnostavassa asemassa. Työoikeudellinen näkökulma urheilussa tulee vahvimmin esille joukkueurheilussa, jossa pelaajista voidaan puhua työntekijöinä joukkueen valmentajien, toimistohenkilökunnan ja johtoportaan tavoin. Työoikeudellisen lainsäädännön ulottumista joukkueurheiliijaan ei voida sulkea pois sopimuslausekkein tai millään asian luonteesta johtuvin syin (Halila & Norros 2017: 30). Joukkueurheilijan työoikeudellisen aseman määrittäminen käsitellään myöhemmin tutkielmassa luvussa 2.4.

Työoikeudellisen tulkinnan kautta perustuslain 18 §:ssä tarkoitettu oikeus hankkia toimeentulo valitsemallansa työllä, ammatilla tai elinkeinolla liittyy olennaisesti urheilu oikeuden lähtökohtaan siitä, että urheilija voi olla työsuhteessa seuraansa (Anttila 2011: 9). Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n työsuhdetyöryhmän mietinnössä on mainittu, ettei urheilutoiminnan harjoittamista elinkeinona tai ammattina ole lainsäädännön puitteissa rajoitettu (SLU:n mietintö 1999: 26).

Urheiluoikeutta ei ole yksinään kirjattu mihinkään lakiin tai normeihin itsenäisenä osa-alueena oikeudessa. Urheiluoikeudella voidaankin tarkoittaa Kinnusen (2001) mukaan niiden kaikkien oikeusnormien muodostamaa kokonaisuutta, jotka soveltuvat ylipäänsä urheiluun. Kaikki urheilua asiallisesti koskettavat kysymykset voidaan näin liittää osaksi urheiluoikeutta. (Kinnunen 2001: 118.) Oikeusnormien kokonaisuus, joka urheilua koskettaa, ei yleensä eroa mitenkään muiden oikeudenalojen tai inhimillisen toiminnan oikeusnormeista. Eri lakien urheiluun soveltuvat normit määrittävät urheilun oikeudellista sääntelyä, koska urheilua yleisesti ei ole itsessään säännelty millään urheilua koskevalla erityisellä lailla. (Halgreen 2013: 24.)

Oikeustieteellisesti urheiluoikeus on vaikea mieltää itsenäiseksi oikeusalaksi, koska urheiluoikeudellisiin tapauksiin sovelletaan aina niitä säännöksiä muilta oikeuden aloilta, jotka tilanteisiin milloinkin sopivat. Urheiluoikeus muodostuukin pitkälle urheilun ja lainsäädännön normistojen leikkauspisteiden tarkastelusta, jolloin sääntelyn merkitystä arvioidaan erilaisissa urheiluun liittyvissä tilanteissa. Urheiluoikeuden tutkimusnäkökulma onkin parhaiten kuvattu niin, että pyritään tuomaan esille urheiluun liittyviä oikeudellisia ongelmia ja tutkimusmetodeja, muiden oikeudenalojen yleisiä oppeja ja yksittäisen ongelman ratkomiseen keskittyvää tutkimustapaa hyväksi käyttäen. (Anttila 2011: 9 ja Kinnunen 2001: 121.)

Oikeusjärjestyksen soveltuminen sellaisenaan urheiluun on keskeinen urheiluoikeudellinen kysymys. Ammattimaistumisen ja kaupallistumisen vuoksi kehitys on mennyt siihen suuntaan, että nykyään urheiluun sovelletaan yleisen oikeusjärjestyksen normeja sellaisenaan. Tähän voi kuitenkin vaikuttaa urheilun erityispiirteet, joita on arvioitava tutkimuksessa ja lainkäytössä. Urheilun itsemääräämisoikeuden ja yleisten oppien kannalta olennaista on se, miten urheilun normien asettaminen ja sitovuus perustellaan. Urheiluun ulottumaton oikeusjärjestys antaa lähtökohdan urheilun aatteellisen toiminnan autonomian tarkasteluun, jolloin kyse on usein amatööri- ja harrasteurheilusta. Urheiluoikeudessa lainsäädännön asemalle suuntaa ovat näyttäneet tuomioistuinratkaisut, joissa on arvioitu muun muassa oikeuden tunkeutumista urheiluun. Näissä urheilujuridiikan pilottijutuissa on

Halilan (2006) mukaan ollut kysymys urheilujärjestöjen ja -toiminnan itsemääräämisoikeuden linjojen kestävydestä tuomioistuimissa. Tällaisessa oikeustapausanalyysissä on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, koskeeko tapaus urheilua yleensä vai ainoastaan ammattuurheilua. (Halila 2006: 5-6 ja 8.)

Tässä tutkielmassa urheiluoikeutta tutkitaan etenkin urheilun erityispiirteiden kautta, joiden pohjalle voidaan lakeja ja säännöksiä säätää. Kehittyneessä urheilutoiminnassa on paljon erityislaatuisia seikkoja, jotka ovat ajaneet lainsäätämistä ja -tulkintaa urheilulle ominaiseen suuntaan. Usein taloudelliset, urheilun kaupallistumiseen ja ammattimaistumiseen liittyvät seikat ovat urheilua koskevan lainsäädännön perustana. Oikeusjärjestyksessä urheilutoiminta saa erityisaseman usein vain urheilun erityispiirteiden vuoksi.

2. URHEILUN ERITYISPIIRTEET URHEILIJOIDEN TAPATURMATURVAJÄRJESTELMÄN TAKANA

2.1. Urheilun käsite ja urheilutoiminta

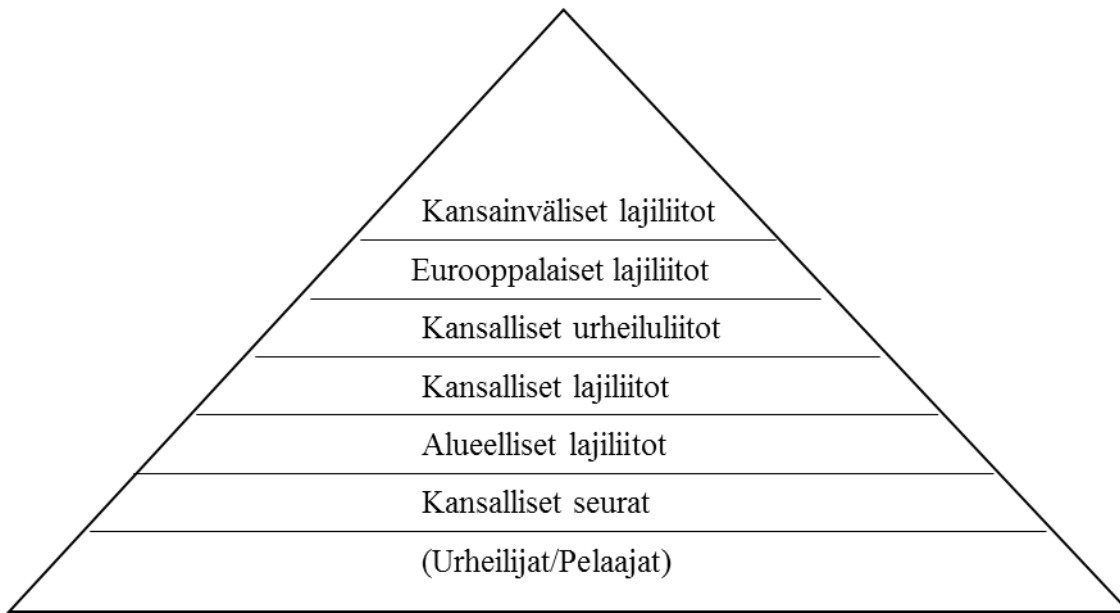
Urheilun käsitettä voidaan selittää monellakin tavalla, mutta yksinkertaisimmillaan sillä tarkoitetaan sääntöjen mukaisesti tapahtuvia ruumiinharjoituksia, joissa tavoitteena on usein voittaa muut osallistujat. Fyysisen toiminnan ja kilpailemisen lisäksi urheilun käsitteeseen liitetään säännöt. Tämä sääntöjenmukaisuus liitettynä kilpailullisuuteen korostaa ja erottaa kilpaurheilun aseman suhteessa peleihin, leikkeihin ja taiteeseen. Urheilun itsesääntely ja yhdenvertaisuus kuuluvat kiinteästi urheilun käsitteeseen. Yhdenvertaisuus korostuu urheilussa, kun kaikille osallistujille pyritään takaamaan mahdollisimman tasavertaiset ja oikeudenmukaiset mahdollisuudet ylipäänsä kilpailuun. Urheilussa on läsnä myös ajatus parhaan urheilijan tai joukkueen selvittämisestä kilpailemalla toisia osanottajia vastaan. Tämä lisää pyrkimystä suorituksien parantamiseen ja suorituskeskeisyyttä, jotka kuuluvat urheilun käsitteeseen ja toimintaan olennaisesti. (Anttila 2011: 10 ja Kinnunen 2004: 58.)

Urheilussa ja siihen liittyvässä toiminnassa voidaan katsoa olevan kolme eri ryhmää sen mukaan, puhutaanko leikistä, harraste- vai huippu-urheilusta. Leikin omaiseen urheiluun yleinen oikeusjärjestys ja urheilun sisäiset normit soveltuvat vain rajoitetusti. Harrasteurheilussa urheilun sisäinen normijärjestelmä vaikuttaa urheilutoimintaan, kun urheilun taso nousee kilpaurheilun tasoa kohti. Toisaalta huipputasolla urheilijat voivat olla työntekijän asemassa työsuhteessa tai toimia ammatinharjoittajina, mikä johtaa yleisen oikeusjärjestyksen soveltamiseen urheilussa. Tärkeää on se, voidaanko urheilutoiminta nähdä kaupallisena liiketoimintana vai jääkö se vain osaksi urheilun aatteellista, kansanliikkeessä tapahtuvaa toimintaa. Näiden kahden urheilun eri tason välille tehdään tässä tutkielmassa selvä rajanveto. (Halila 2006: 37-38.)

Suomesta löytyy monia urheilun eri tasoja ja toimitahoja, jotka voidaan luokitella edellä mainitulla tavalla joko ammattilaisurheilun tai kansanliikkeen piiriin. Näin ollen urheilua on vaikea kokea yhtenäiseksi liikkeeksi, vaikka löytyy myös oikeudellisia seikkoja, joissa urheilun intressit ymmärretään yhteisiksi. Kun asioista päätetään esimerkiksi Suomen korkeimmalla urheilun kattojärjestötasolla, voi Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n (SLU) nähdä edustavan koko Suomen urheiluväkeä. Ammattilaisurheilun yhteyteen rakentuneet kaupallisten yhteisöjen organisaatiot toimivat lähtökohtaisesti omista intresseistään. Kuitenkin näillä organisaatioilla on olemassa myös sidokset ja kytkökset urheilun kansanliikkeeseen. Jääkiekon Sm-liigan lisäksi aatteellisista yhteisöistä kokonaan erillisiä ammattilaisarjoja ei Suomesta löydy, mutta maailmalla, varsinkin Pohjois-Amerikassa, tällaisia ainoastaan kaupallisia sarjoja ja liigoja on olemassa. (Halila 2006: 38.)

2.2. Urheilun eurooppalainen malli

Lajijärjestöjen organisointitapaa Länsi-Euroopassa ollaan jo pitkään kutsuttu pyramidimalliksi (Norros 2011: 66). Euroopan yhteisöjen komissio (1998) on kuvailut eurooppalaista urheilun mallia siten, että urheiluliitot ja -seurat muodostavat organisatorisen pyramidirakenteen, jossa pohjan muodostavat perustason urheiluseurat ja -liitot. Kun liikutaan pyramidin pohjalta kohti huippua, seuraavina tulevat kohdalle alueelliset lajiliitot, joissa säännellään etenkin amatööriurheilua, ja niiden yläpuolella kansallisen tason lajiliitot. Pyramidin huipun alapuolella ovat Euroopan kansalliset urheiluliitot, jotka kokoavat kaikki lajit yhden kansallisen urheiluliiton alle, ja niiden yllä eurooppalaiset lajiliitot. Pyramidissa hupulla ovat kansainväliset lajiliitot. Kuten pyramidista voidaan nähdä ruohonjuuritason amatööriurheilu muodostaa pohjan kaikelle urheilulle seuratasolla. Liikuttaessa pyramidissa ylöspäin urheilu muuttuu vähitellen ammattiurheiluksi, jolloin urheilun kaupalliset piirteet tulevat vahvemmin esiin. (Urheilun eurooppalainen malli 1998: 2-4.) Halgreen (2013) lisäisi vielä pyramidin pohjalle urheilijat ja pelaajat, vaikka nämä eivät muodosta organisaatiollisessa mielessä perustaa eurooppalaisen urheilun mallille. Teknisesti ajateltuna ilman urheilijoita ja pelaajia ei kuitenkaan olisi olemassa urheiluseuroja tai -liittoja. (Halgreen 2013: 63.)

Kuva 2. Eurooppalaisen urheilun pyramidimalli. (mukaillen Halgreen 2013: 64.)

Eurooppalaisen urheilun pyramidirakenteen yksi selkeä ominaisuus on se, että vain yksi kansallinen lajiliitto yhtä lajia kohti on sallittu. Halgreen (2013) arvioi, että periaate, jossa yksi liitto johtaa yhtä lajia, tekee järjestelmästä helposti hallinnoitavan. Toisaalta yksi liitto per laji -periaate muodostaa eurooppalaiseen urheiluun myös monopolistisen rakenteen, joka on vahvasti itseään kannatteleva ja joka tekee erittäin vaikeaksi uusien liigojen syntymisen tietyn lajin markkinoille. Kansalliset lajiliitot säännöstelevät kaikkia yleisiä asioita tiettyyn lajiin liittyen yksinoikeudella jokaisessa maassa. Lisäksi kansalliset lajiliitot edustavat maataan lajinsa kautta Euroopan tai kansainvälisten lajiliittojen tasolla. Korkeimpien sarjatasojen, kansallisten mestaruussarjojen järjestäminen ja maajoukkueiden toiminnan sääntely ovat kansallisten lajiliittojen tehtäviä. Kansalliset lajiliitot vastaavat myös korkeimpana kansallisena toimijana amatööri- ja nuorisourheilun järjestämisestä ja sääntelystä. Urheilun kaikilla eri tasoilla vaikuttavat kansalliset lajiliitot joutuvat näin ollen tekemään ratkaisuja ammatti- ja amatööriurheilun eri suuntaisten intressien pohjalta siten, että tasapaino säilyy näiden kahden urheilun tason välillä. Side urheiluseurojen ammattimaisen puolen ja amatööripuolen välillä on vahva. Eurooppalaisessa urheilussa

ammattilaistuneet urheiluseuran erilliset haarat eivät usein tule toimeen ilman seuran omaa amatööri- ja nuorisourheilutoimintaa. (Halgreen 2013: 64-67.)

Oikeusjärjestys astuu esiin voimakkaasti vasta, kun siirrytään ammattuurheilun tasolle pyramidin huippua kohti. Halilan (2006) mukaan esimerkiksi työsuhteissa olevat ammattuurheilijat ovat lainsäädännön piirissä, koska heihin tulee sovelletuksi esimerkiksi työoikeudellinen lainsäädäntö ja sosiaaliturvallinen lainsäädäntö. Ammattuurheilu täyttää myös elinkeinotoiminnan tunnusmerkit ja urheilun lajiliitot voivat muodostaa merkittäviä markkinoita esimerkiksi kilpailunrajoituslain kannalta. Koska ainoastaan ammattilaiset huippu-urheilijat voivat kuulua vahvasti yleisen oikeusjärjestyksen piiriin, tässä tutkielmassa tarkasteltava urheilun taso on ammattuurheilu. (Halila 2006: 41-42.)

2.3. Urheilun oikeudellistuminen

2.3.1. Urheiluoikeus ja oikeudellistuva urheilutoiminta

Urheiluoikeuden ja urheilutoiminnan oikeudellistumisen kehitystä kuvaa hyvin Halilan ja Norroksen (2017) kuvaama aaltoliike, jossa toisiaan seuraavat oikeudellistumisen aallot määrittävät urheilutoiminnan oikeudellista tilaa. Niin sopimusoikeudellinen, työoikeudellinen, kilpailuoikeudellinen, kauppaoikeudellinen kuin mediaoikeudellinen aalto on alkanut tässä järjestyksessä vaikuttaa urheiluun ajan mittaan. Alkujaan monia ratkaisuita tehtiin urheilutoiminnassa sopimusvapauden periaatteen mukaan. Sopimusoikeuden tarjoamat rajat alkoivat kuitenkin tulla vastaan, kun työoikeutta alettiin soveltaa urheilijoihin. Kilpailuoikeuden ja kauppaoikeuden aallot tulivat urheilutoiminnan taloudellisen laajentumisen vuoksi rajaamaan urheiluliittojen, -sarjojen ja -yhdistysten toimintaa. Nykypäivänä mediaoikeuden aaltoon liittyvät esimerkiksi urheilutapahtumien televisiointioikeuksien sääntely. Uusia oikeudellistumisen aaltoja voidaan odottaa, kun urheilu oikeudellistuu yhä lisää. (Halila & Norros 2017: 30-31.)

Suomessa kiinnostus urheiluun liittyviin oikeuskysymyksiin heräsi kunnolla 1990-luvun alkupuolella. Kansainvälinen keskustelu johti siihen, että ryhdyttiin arvioimaan urheilun oikeudellista luonnetta ja tutkimusmetodeita. Varhaisessa katsannossa urheilu-oikeuteen liitettiin merkittäväksi seikaksi se, että urheiluun liittyvissä tilanteissa erilaiset normistot leikkasivat toisiaan ja sääntely oli pirstaloitunutta. Halilan (2006) mukaan urheilu-oikeus lähti itsenäistymään hiljalleen omaksi oikeudenalakseksi, vaikka lainsäädännön ulottumista urheiluun pyrittiin myös torjumaan. (Halila 2006: 21-22.)

Usein urheilu-oikeudellisissa kysymyksissä on pyritty torjumaan urheilun oikeudellistuminen ja yleisen lainsäädännön soveltuminen urheiluun. Vielä 1990-luvultakin on esimerkkejä siitä, kuinka urheilijan mahdollisuus olla työsuhteessa torjuttin vetoamalla siihen, että urheilu tapahtuu aatteellisena toimintana ja rakkaudesta lajiin. Urheilusta saatavat ansiot nähtiin lähinnä kulukorvauksina eikä kyseessä voinut olla työsopimus. Vaikka urheilijan voitiin periaatteessa nähdä olevan työsuhteessa, ei työoikeudellisen lainsäädännön katsottu soveltuvan urheilijaan. (Rauste 1997: 106.)

Halilan (2006) mukaan niin Suomessa kuin muuallakin on pyritty osoittamaan urheilutoiminnan oikeudellisuus ja tätä tukevat käsitykset tuomioistuimissa. Urheilun sisäiset säännöt ovat alkaneet taipua tarkoituksenmukaiseen muotoon, kun on saatu ennakkoratkaisuja, joissa urheilijat ovat saaneet oikeussuojaa omissa tapauksissaan yleiseltä oikeusjärjestelmältä. Tuomioistuinten ratkaisujen jälkeen on ollut mahdollista, että joukkueurheilija on työsuhteessa seuraansa, ja että urheilun kurinpitoasioita voidaan tutkia viranomaisten ja tuomioistuinten toimesta. (Halila 2006: 41-42.) Urheilun lajiliittoihin on puolestaan voitu soveltaa esimerkiksi kilpailunrajoituslakia, kun on arvioitu määräävää markkina-asemaa kyseisen lajin kannalta. Kilpailuviraston päätöksessä, 5.9.1995 *Suomen Koripalloliitto ry* 511/61/94, aatteellisten yhdistysten yleiseen autonomiseen päätöksentekoon vedoten ei ollut mahdollista kohdella epätasaisesti joukkueita kilpailunrajoituslain tasapuolisuusvaatimusten vuoksi, koska toiminnan luonteen kautta lajiliitto voitiin katsoa elinkeinonharjoittajaksi (Halila & Norros 2017: 30).

Urheilun oikeudellistumiskehitys on seurannut muun yhteiskunnan oikeudellistuvaa suuntausta, jossa lait ja sääntely ovat lähteneet ulottautumaan uusille alueille, joilla ei ennen juridiikkaa ollut. Aiemmin eettiseksi, juridiikasta irralliseksi, koettua urheilutoimintaa on jouduttu ajattelemaan uudestaan toiminnan kaupallistumisen ja ammattimaistumisen vuoksi, sekä yhteiskunnan kiinnostuksen kasvaessa huippu-urheiluun. (Halila & Norros 2017: 4-5.) Parrish (2003) katsoo, että urheilulla on tärkeä taloudellinen merkitys yhteiskunnassa. Tämän seurauksena urheilu ja oikeus törmäävät aina, kun urheilutoimintaa harjoitetaan taloudellisessa mielessä. (Parrish 2003: 19.) Esimerkiksi työ- ja kauppaoikeudellista sääntelyä on mahdotonta rajata urheilun ulkopuolelle, koska urheilutoiminta on huipputasolla avoimesti ammattimaista ja kaupallista. Keskeistä on siis nähdä oikeudellisen sääntelyn tunkeutuminen urheilutoimintaan, ja ymmärtää urheilun ja oikeuden vuorovaikutus taloudellisten lähtökohtien kautta.

Joukkueurheilussa etenkin on kaupallistumisen johdosta syntynyt monia erilaisia liiketoiminnallisia tilanteita, joissa on nähtävä kaupallisen urheilun erityisluonne verrattuna muuhun liiketoimintaan. Usein voikin käydä niin, että muuhun liiketoimintaan soveltuva oikeusjärjestys, soveltuu huonosti urheilun liiketoimintaan sellaisenaan. Halilan ja Norroksen (2017) esittämä relevantti kysymys on se, onko oikeusjärjestyksen soveltumisessa urheiluun erityispiirteitä, jotka johtuvat urheilutoiminnan luonteesta vai vaikuttaako oikeusjärjestys urheiluun sellaisenaan. Koska juridiikka on nykyään kiinteä osa urheilutoimintaa, ei tarvitse pohtia niinkään, että soveltuuko oikeusjärjestys urheiluun ylipäätään. Mielekkäämpää on arvioida, missä laajuudessa ja mitä huomioon ottaen oikeusjärjestys urheiluun vaikuttaa. (Halila & Norros 2017: 5.) Jos urheiluun sovellettaisiin samoja säännöksiä samassa laajuudessa kuin muuhun liiketoimintaan, saattaisivat esimerkiksi korkeimman tason eurooppalaiset jääkiekkoliigat näyttäytyä kilpailunrajoitussäännösten sekä kartellien vastaisten säännösten kannalta hyvinkin ongelmallisilta. Näissä kansallisissa ylimmissä liigoissa peruseriaatteena on se, että vain tietyillä joukkueilla on oikeus osallistua liigan järjestämään sarjaan. Vapaata kilpailuoikeutta ei siis ole kaikilla mahdollisilla joukkueilla. Kuitenkin urheilullisen kilpailun ominaispiirteenä on, että voittajajoukkue seulotaan tiettyjen joukkueiden joukosta.

Urheilullisten seikkojen perusteella kansallisen tason ylimmät liigat, monopolistisesta asemastaan huolimatta, eivät oikeudellisesta näkökulmasta ole ongelmallisia.

Halilan ja Norroksen (2017) mukaan urheilua koskeva normijärjestelmä on kahtiajakautunut. Normeilla on urheilutoiminnan näkökulmasta joko oikeudellinen tai urheilullinen ulottuvuus. Näiden ulottuvuuksien lisäksi normeja voidaan jaotella legaali- ja itsesääntelynormeihin sekä urheilun sisäisten päätöksien ja oikeudellisten ratkaisujen synnyttämiin normeihin. (Halila & Norros 2017: 10.) Halgreen (2013) korostaa, että eritasoisen sääntelyn vuoksi urheilua koskeva normijärjestelmä voi vaikuttaa monimutkaiselta. Urheilutoiminnan omat normit voivat olla paikallisia, kansallisia tai kansainvälisiä, ja lisäksi juridinen viitekehys vaikuttaa urheiluun kansallisella tai eurooppalaisella tasolla. Jokaisella tasolla voi olla vielä erilaisia päämääriä urheilutoiminnan sääntelyssä. Kaikkea tätä eri tasojen sääntelyä voidaan kohdistaa urheiluun suoraan, sovelletusti tai kun tietyt kriteerit täyttyvät. (Halgreen 2013: 41.)

Urheilun oikeudellistuminen on prosessi, jonka kautta yleinen oikeusjärjestys tunkeutuu urheilun sisäisen sääntelyn alueelle. Urheilun ei voida väittää operoivan oikeuden yllä tai ulkopuolella. Ilman lakeja ja sääntelyä urheilutoimintaa ei olisi mahdollista harjoittaa. Parrishin (2003) mukaan urheilu on luonut oman sisäisen oikeudellisen rakenteen. Yhtäältä siihen kuuluvat lajien säännöt ja toisaalta urheilutoiminnan organisatorinen sääntely. Urheilutoiminnassa organisatorisen sääntelyn kohteena ovat esimerkiksi osallistumisoikeus kilpailuun, pelaajien oikeudet ja urheilulähetysoikeuksien käyttäminen. (Parrish 2003: 6.)

Juridisesta näkökulmasta legaalinormit ovat aina urheilun omien normien yläpuolella, koska voimassa olevia lakeja ja säännöksiä tulee myös urheilutoiminnassa noudattaa. Tuomioistuinten ratkaisuilla on urheilun kannalta suuri merkitys, kun oikeudellisessa tulkinnassa joudutaan sovittamaan yleisten legaalinormien soveltamista urheilukontekstissa. Vain urheilutoimintaa säänteleviä lakeja on Suomessa vähän, ja usein urheilua koskevia säännöksiä on siellä täällä lainsäädännössä. Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta on esimerkki urheilua koskevasta omasta laista ja rikoslain

dopingrikossäännökset ovat esimerkkinä tiettyyn lakiin sisällytetystä urheilua koskevasta sääntelystä, joka on hiljalleen yleistymässä. (Halila & Norros 2017: 11.)

2.3.2. Urheiluoikeus saarekkeena

Urheiluoikeutta on kuvailtu usein muusta oikeusjärjestyksestä erillisenä saarekkeena ennen kuin urheiluoikeus muovautui omaksi oikeudenalaksi ja osaksi oikeusjärjestystä. Urheilu ei kuitenkaan ammattilaistumisensa johdosta voi olla oma itsenäinen saarekkeensa, vaan niin urheilijoiden itsensä kuin asianajajien toimesta on pyritty osoittamaan, ettei urheilu ole yhteiskunnassa oikeusjärjestyksen ulkopuolella. (Anttila 2011: 12.)

Tähän päivään tultaessa kehitys on tapahtunut siten, että urheilun tullessa yhä ammattimaisemmaksi ja kaupallisemmaksi, urheiluun on voinut tulla sovellettavaksi oikeusjärjestyksen normeja sellaisenaan. Urheilun erityispiirteet on kuitenkin otettava aina huomioon lainkäytössä ja -tutkimuksessa. Kuten edelläkin on jo todettu, kun ajatellaan ammattiurheilua, ei tarvitse niinkään ajatella, että voidaanko urheiluun soveltaa oikeutta. Tärkeää on sen sijaan löytää rajat lakien soveltamiselle ja arvioida urheilun sisäisten rakenteiden sekä erityispiirteiden vaikutusta aina yksittäisiin oikeudellisiin ongelmiin. (Halila 2006: 8 ja Kinnunen 2004: 66-68.)

Oikeudellistuneen urheilun lähtökohdista katsoen ammattiurheilua ei voida nähdä omana erillisenä saarekkeena, johon oikeusjärjestys ei ulottuisi. Saareke ajattelu voidaankin mieltää tänä päivänä enemmänkin niin, että urheiluoikeudessa itsessään on eri saarekkeita. Tämä johtuu Halilan mukaan siitä, että urheilun oikeuskysymysten kanssa joudutaan usein liikkumaan eri oikeudenalojen rajapinnoilla (Halila 2006: 11). Urheilun saareke ikään kuin liikkuu aina sen oikeudenalan mukana, jota kyseinen oikeuskysymys aina milloinkin vaatii. Esimerkkinä tähän tutkielmaan liittyen voidaan ajatella työtaturma- ja ammattitautilakia (TTAmL, 24.4.2015/459) ja sen rinnalla liikkuvaa urheilijoihin sovellettavaa lakia urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (UTL, 24.4.2009/276). Työ- ja sosiaalioikeudellisen työtaturmaturvan sääntely tulee urheilutoiminnalle tyypillisesti sovellettavaksi urheiluun,

kun tietyt edellytykset täyttyvät. Urheilu oikeudellisessa ajattelussa merkittävää on oikeusjärjestelmän hahmottaminen suurena kokonaisuutena, joka tarpeen tullen tukee urheilutoiminnan oikeudellista arviointia.

Urheilun itsenäinen saareke on siis katoamassa. Tänä päivänä voidaankin urheilussa nähdä vain tiettyjä alueita, joihin oikeusjärjestys ei tunkeudu. Näillä alueilla urheilutoiminnan itsenäinen oma sääntely riittää, eikä yleisoikeudellisia normeja tarvita asioiden ratkaisemiseksi. Sekä Halgreen (2013) että Parrish (2003) tunnistavat urheilutoiminnan sääntelyssä niin sanotun *erillisten alueiden* -lähestymistavan. Ensimmäinen *erillinen alue* on urheilun oman autonomisen sääntelyn alue, jonne oikeusjärjestyksellä ei ole tarvetta tunkeutua. Toinen *erillinen alue* puolestaan pitää sisällään oikeusjärjestyksen väliintulolle tyypilliset tilanteet urheilutoiminnassa. Näiden kahden *erillisen alueen* välimaasto on juridisesti kiinnostava, koska silloin määritetään, mitä urheilussa voidaan itsenäisesti säännellä ja mitä oikeusjärjestyksen sääntelyä ulotetaan suoraan urheilua koskevaksi. (Halgreen 2013: 27 ja Parrish 2003: 3.)

2.3.3. Urheilun itsesääntely ja autonomia

Kun jonkin alan omat organisaatiot huolehtivat itse normien asettamisesta, puhutaan itsesääntelystä. Huovinen (2006) määrittelee itsesääntelyn niin, että sillä tarkoitetaan sellaisia käytäntöjä, yhteisiä sääntöjä ja ohjeita tai vapaaehtoisia sopimuksia, joita taloudelliset ja yhteiskunnalliset toimijat, järjestäytyneet ryhmät tai kansalaisjärjestöt itse vahvistavat vapaaehtoisesti organisoidakseen ja ohjatakseen toimintaansa (Huovinen 2006). Itsesääntelyaineistolta puuttuu yleisoikeudellinen status, koska se koskee vain siihen sitoutuneita tahoja. Organisaation järjestelmään vapaaehtoisesti liittyneiden ulkopuolella itsesääntelyn kompetenssi ei vaikuta. Tällaisen autonomisen sääntelyn ilmeneminen on yhteiskunnassa varsin normaalia, ja esimerkiksi työmarkkinajärjestöt ovat perinteisesti säännelleet jäsentensä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Laakso 2012: 300-301.)

Urheilun liiketoiminnallisen puolen ja kansanliikkeen aatteellisen puolen törmätessä konkretisoituu urheilun itsesääntely. Urheilussa on itsessään sisällä monia sääntelyn ja normijärjestyksen tyyppejä, kuten vaikka lajien omat säännöt ja niitä valvovat kurinpitoelimet. Rinnakkaisina normijärjestelminä voidaan arvioida yleistä oikeusjärjestystä ja urheilun itsesääntelyyn perustuvia kilpailusääntöjä ja lajien sääntöjä. Usein urheilun kohdalla joudutaan pohtimaan ovatko urheilun normit juridiikkaa vai etiikkaa. Vielä vuonna 1996 Pohjoismaisessa lakimieskokouksessa katsottiin urheilun sijoittuvan kaikilla osa-alueilla eettisten normien piiriin. Tänäkin päivänä urheilutoiminnan sisäisten sääntöjen ei voida katsoa kuuluvan juridiikan puolelle, koska jos jokin menettely on urheilutoiminnassa fair playn vastaista, ei tämä välttämättä merkitse, että menettely olisi myös oikeusjärjestyksen vastaista. Usein urheilun omat oikeudelliset periaatteet riittävät asian arvioimiseen. (Halila 2006: 12-13.)

Autonomia saatetaan usein ymmärtää siten, että jokin kohdealue on oikeudesta vapaa vyöhyke. Urheilun autonomia ei kuitenkaan voi vapauttaa urheilutoimintaa oikeusjärjestyksen noudattamisesta, vaan se tulee ymmärtää itsemääräämisoikeutena perusoikeusjärjestelmään nähden. Ydinseikkana urheilun autonomiassa on periaate siitä, että kansanliikkeessä voidaan tehdä sääntöjä ja ratkaisuja, jotka rajoittuvat yhdistysten itsensä asettamiin itsesääntelyn normeihin. Mitä enemmän oikeusjärjestys tunkeutuu urheilutoiminnan sisälle, sitä vähemmän urheiluun jää autonomiaa, ja päinvastoin. Lainsäädännössä joudutaan miettimään, onko tarvetta puuttua urheilun sääntelyjärjestelmään ja rajoittaa perusoikeuksia lainsäädäntötoimin. (Halila 2006: 13-15 ja Anttila 2011: 10.)

Nykyisessä kaupallistuneessa urheilutoiminnassa voi olla vaikea nähdä selvää eroa urheilun autonomisen itsesääntelyn alueen ja yleisen oikeusjärjestyksen välillä. Halgreen (2013) näkee asian siten, että urheilussa on jouduttu ajan myötä sopeutumaan ympäröivän maailman realiteetteihin. Kulman takana näyttäisi olevan jatkuvasti uusia ongelmia, jotka vaativat lain tunkeutumista urheilun ydinalueelle. Lakia sovelletaan urheilutoimintaan sille relevantissa kontekstissa, joten ratkaisut ongelmiin ovat usein eriäviä muiden

oikeudenalojen ratkaisujen kanssa, jos asiassa vaikuttaa urheilutoiminnalle erityiset syyt. (Halgreen 2013: 27-28.)

Urheilun autonomia kulkee käsi kädessä urheilun itsesääntelyn kanssa. Itsemääräämisoikeus on asiayhteyssidonnainen, eli kontekstisidonnainen oikeudellinen käsite (Halila & Norros 2017: 15). Autonomia tulee konkreettisimmillaan esiin yhdistystoimintakontekstissa, ja se sisältää tällöin oikeuden tehdä omia päätöksiä julkisesta vallasta sekä muista yksityisistä tahoista riippumatta. Kun urheilutoiminta on yhdistysmuotoista, autonomia suojaa urheilua samalla tavoin kuin muidenkin alojen yhdistyksiä. (Halila & Norros 2017: 14.)

Norroksen (2011) näkemyksen mukaan perustavanlaatuinen urheiluoikeudellinen kysymys koskee urheiluyhdistyksen ja -yhteisön itsesääntelyvallan ulottuvuutta. Kun määritetään itsesääntelyn ulottuvuutta, voidaan konkreettisesti ja yleisemminkin vetää rajaa urheilullisten ja oikeudellisten normien välille. Urheilutoiminnassa itsesääntelyvalta on laajimmillaan puhtaasti urheiluun liittyvissä kysymyksissä, kuten kilpailu- ja lajisääntöjen määrittämisessä. Itsesääntelynormein hallituissa kysymyksissä on urheilun kaupallistumisen myötä jouduttu huomioimaan lakiin perustuvia oikeusnormeja, mikä on supistanut entisestään urheilutoiminnan autonomiaa. (Norros 2011: 18.)

Määrittelyjä tarvitaan kuitenkin siitä, milloin urheilu voidaan tulkita ja jättää oikeusjärjestyksen ulkopuoliseksi vyöhykkeeksi. Asetelmaa on mielekästä purkaa pohdinnalla siitä, että tuleeko lainsäätäjän puuttua tiettyyn urheilun itsemääräämisoikeuden piirissä olevaan kysymykseen vai ei. Halila ja Norros (2017) esittävät ajatuskokeen urheilun autonomian rajojen pohtimisesta. Ensinnäkin voidaan kysyä, olisiko mahdollista kieltää jokin tietty urheilulaji kokonaan. Urheilulajin harjoittamisen kieltäminen oikeudellisesti ei ole ongelmatonta, koska tällöin asianomaisen lajin toimijoilta vietäisiin ammatti. Suomessa perustuslaillinen oikeus oman ammatin ja elinkeinon vapaaseen valintaan estävät omalta osaltaan yleisesti ammattien kieltämisen. Toiseksi voidaan pohtia, olisiko jokin itsesääntelymääräyksellä tietyssä urheilulajissa toteutettu sääntö siirrettävissä

myös lain tasoiseksi sääntelyksi. Tässä esimerkkinä voisi toimia vaikkapa tietyissä lajeissa määrätty kypärän käyttöpakko. Asiaa voisi ajatella työturvallisuusnäkökulmasta, mutta yhteiskunnalla tuskin olisi intressiä pidemmän päälle säännellä, miten eri urheilulajeja harjoitetaan. Lisäksi urheilun ja pelin luonne olisi vaarassa muuttua liikaa, jos lajiliittojen ei olisi lajikohtaisesti mahdollista itse määrittää lajissa tarvittavat välineet ja varusteet. (Halila & Norros 2017: 16-17.)

Lainsäätäjä on käytännössä katsoen jättänyt urheiluoikeuden autonomisen alueen ilman tiedostettua linjausta urheilun omaan käyttöön (Halila & Norros 2017: 16). Kyse on pohjimmiltaan siitä, että urheilun erityispiirteet vaikuttavat intressipunninnassa. Urheilutoiminnan luonteen ja itsenäisen norminmuodostustradition voidaan nähdä takaavan tarpeeksi riittävä säännösten muodostuminen urheilun sisälle. Kun katsotaan urheilun sisälle, arvioitavaksi tulee se, voidaanko asia hoitaa itsesääntelyn kautta, vai tarvitaanko sopimuksia toiminnan saattamiseen toimijoita sitovaksi. Esimerkiksi lajien kilpailurakenne ja säännöt tulevat hoidetuksi itsesääntelyyn perustuen, mutta kurinpidon sitovaksi tekeminen ja pelaajan sitouttaminen ammattitasolla seuran toimintaan vaatii usein sopimusta. (Halila & Norros 2017: 17-18.)

Sopimusten sitovuus on sinänsä selvää, joten on syytä määrittää vielä itsesääntelymääräysten sitovuutta. Erona sopimusten ja itsesääntelymääräysten sitovuuden välillä on se, että sopimusten sitovuus perustuu sopimusoikeuteen, mutta urheiluyhteisön itsesääntelynormiston sitovuus tulee käsittää yhteisöoikeudellisesta näkökulmasta (Norros 2011: 213). Itsesääntelymääräysten sitovuus urheilussa syntyy kilpailutoiminnan organisoimisesta. Yhden lajiliiton mallissa kansallista kilpailutoimintaa ohjaa aina yksi toimija, jonka alla alueelliset liitot toimivat samojen normien mukaan. Mukaan saavat liittyä ne seurat ja urheilijat, jotka hyväksyvät olemassa olevat itsesääntelymääräykset. Kilpailutoimintaan liittymisen jälkeen uusia muuttuvia määräyksiä, jotka perustuisivat itsesääntelyyn, tulee harvoin eteen (ks. Halila & Norros 2017: 20). Näin ollen sitoutumisen hankkiminen määrittää sopimuksen tapaisesti myös itsesääntelymääräysten sitovuutta.

Halila ja Norros (2017) erottavat urheilun itsesääntelyssä kolme eri instrumenttia. Ensimmäinen (1.) niistä on yhdistysten omat säännöt, joilla niin urheilun järjestörakennetta, järjestöjen ja urheilijoiden välisiä suhteita, järjestöjen keskinäisiä suhteita kuin riidanratkaisua määritellään. Toisena (2.) instrumenttina itsesääntelyssä ovat kilpailusäännöt urheilussa. Kilpailusääntöjen avulla määritetään, miten kilpailut tulee järjestää. Myös kurinpitomääräykset kuuluvat kilpailusääntöihin, vaikka ne voidaan jopa nähdä omana itsesääntelyn instrumenttinaan. Kolmantena (3.) itsesääntelyn instrumenttina ovat urheilulajin omat säännöt, joista yksinkertaisuudessaan ilmenee, miten urheilulajia harjoitetaan. Urheilulajin sääntöjä voidaan kansallisissa lajiliitoissa muovata ja kehittää kansainvälisten lajiliittojen määräysten pohjalta. (Halila & Norros 2017: 12-13, ks. Norros 2011: 16-17.)

Itsesääntelynormien lisäksi urheilun sisällä on merkittäviä riidanratkaisun mekanismeja, joista tärkeimpiä ovat CAS:in eli urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuimen ja kansallisten oikeusturvalautakuntien ratkaisut (Halila & Norros 2017: 13). Suomessa Urheilun oikeusturvalautakunta toimii kansallisena muutoksenhakuelimenä urheiluun liittyvissä riita-asioissa. Näiden instanssien antamien ratkaisuiden voima on kuitenkin kaukana tuomioistuimien ratkaisuista. Ratkaisut koskevat usein urheilun sisäisiä omia normeja, eivätkä yleistä oikeusjärjestystä, ja näin kysymyksessä ovat urheilun omat periaatteet sekä yksittäisten tilanteiden vaatima normien muodostus, kun ratkaisuita tehdään urheilutoiminnan sisällä (Halila & Norros 2017: 13).

Urheilua voidaan verrata itsesääntelyn osalta esimerkiksi ammattijärjestö- ja puolue toimintaan, joissa on omia itselleen ja jäsenilleen asetettuja sääntöjä ja eettisiä koodeja. Tällaisissa järjestöissä tai yhteisöissä itsesääntelyn asettamat säännöt rajoittuvat kuitenkin vain niiden omiin jäseniin, joten muut alalla olevat toimijat jäävät sääntelyn ulkopuolelle (Norros 2011: 17). Urheilussa on periaatteessa mahdotonta osallistua organisoituun kilpailutoimintaan lajiliittojen ulkopuolella. Myös tehokkaita sanktiomenetelmiä liittyy harvoin muihin kuin urheilujärjestöihin. (Halila & Norros 2017:

14.) Järjestöillä ei muilla inhimillisen toiminnan aloilla kuin urheilussa ole pelkästään itsesääntelyyn perustuvaa voimakasta asemaa.

2.4. Joukkueurheilijan työoikeudellisen aseman määrittäminen

Suomessa oli aiemmin urheilijan työoikeudellisen aseman suhteen tilanne, jossa seuran ja urheilijan välinen sopimus katsottiin oikeuskäytännössä sopimussuhteiseksi eikä työsuhteeksi. Seuralla ja urheilijalla oli siis sopimusvapauden mukaisesti vapaus sopia kahden kesken urheilijan urheilemisesta seuran hyväksi. 1990-luvulle tultaessa korkein oikeus kuitenkin katsoi ratkaisuisaan, että urheilijan ja seuran välille voidaan katsoa syntyvän myös työsuhte. KKO:n 1993:40 ja 1993:42 (ään. 4-1) ratkaisuisa ammatikseen koripalloa pelanneiden urheilijoiden pelaajasopimukset koripalloyhdistysten kanssa katsottiin työsuhteiksi. Myös KKO 1995:145 (ään. 4-1) ratkaisussa katsottiin jääkiekkoilijan ja seuran välinen pelaajasopimus työsuhtelainsäätelyn mukaiseksi, vaikka sopimuksen yhdessä sopimuslausekkeessa oli mainittu, ettei sopimus ole työsuhte. Oikeustapausten johdosta urheilun erillinen saareke oikeusjärjestyksessä oli katoamassa, joten joukkueurheilijoiden pelaajasopimukseen tuli soveltaa säännöksiä, jotka olivat muualla yhteiskunnassa voimassa. (Anttila 2011: 12-13.) Tiitinen ja Kröger (2008) näkevätkin, että urheilijoidenkin työoikeudellista asemaa on hyvä arvioida työsuhteen perustunnusmerkkien kautta ja KKO:n ratkaisuihin viitaten (Tiitinen & Kröger 2008: 7).

Urheilijat, jotka ovat seuraansa työsuhteessa, ovat yleensä ammattilaisia joukkueurheilijoita, kuten jääkiekkoilijoita tai jalkapalloilijoita. Oikeuskirjallisuuden mukaan työsuhteen perustunnusmerkkejä ovat sopimus, ansaintatarkoituksessa työn tekeminen, työnteko toiselle, työntekijän vastikkeellisuus ja johdon sekä valvonnan alaisuudessa työn tekeminen. Tiitisen ja Krögerin (2008) mukaan vasta, kun kaikki tunnukset täyttyvät, on kyseessä työsuhtelainsäätelyn mukainen työsuhte. Työsuhtelainsäätelyn mukaan säännelty työsuhte perustuu velvoiteoikeudelliseen sopimukseen, jossa työntekijä ja työnantaja sopivat työn tekemisestä. (Tiitinen & Kröger 2008: 7-8.)

Työsopimus on myös vapaamuotoinen, eikä sen tekemiseksi tarvitse noudattaa nimenomaista sopimusta. Näin ollen ei siis ole merkitystä onko urheilija tehnyt urheilusopimuksen seuran kanssa tietyn sopimuskaavan mukaisesti. Myös hiljainen ja suullinen sopimus voivat olla päteviä työsopimuksia urheilijalle. Työllä voidaan oikeuskirjallisuudessa tarkoittaa kaikkea inhimillistä toimintaa ja käyttäytymistä, jolla on merkitystä taloudellisessa mielessä. (Kairinen 2009: 8 ja 74.)

Työsopimuksella sovitaan, että työtä tehdään työnantajan lukuun. Työsopimukseen perustuvasta työstä koitua välitön hyöty on tultava työnantajan hyväksi. Urheilijan työn (esim. harjoittelu ja pelaaminen) voidaan nähdä tällä tavalla koituvan työnantajalle välittömästi hyödyksi. Työsopimuslaissa ei työn vastikkeen laadulle ole asetettu edellytyksiä. Työstä suoritettavan korvauksen tulee olla saajalleen taloudellisesti arvokasta, jotta sitä voidaan pitää vastikkeena. Työsopimuslaissa ei ole säädetty vähimmäismäärää työstä maksettavalle vastikkeelle, joten sitä arvioidaan suhteessa työn määrään ja laatuun. (Anttila 2011: 14, ks. Tiitinen & Kröger 2008: 10-12 ja Kairinen 2009: 76.)

KKO 1997:38 ratkaisussa arvioitiin urheilijan työstä saatua vastiketta työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisen kannalta. X oli tehnyt sopimuksen pelaamisesta yhdistyksen edustusjoukkueessa jääkiekon 1. divisioonassa. X oli uransa alkuvaiheessa oleva urheilija, jonka ansiot olivat matalammalla tasolla, kuin muilla saman seuran urheilijoilla. Sopimuksen perusteella X:lle oli kuitenkin odotettavissa pelaamisesta niin paljon palkkiota, että tämä vastike oli työnteosta maksettua palkkaa eikä ainoastaan harrastustoiminnan tueksi annettua avustusta. X:n katsottiin olevan työsopimussuhteessa yhdistykseen. Tässäkään tapauksessa urheilijan ja seuran väliseen sopimukseen sisältynyt sopimuslauseke, jonka mukaan kyseessä ei ollut työsopimus, ei saanut merkitystä. Tiitinen ja Kröger (2008) näkevät tapauksen niin, että sen ratkaisussa arvioitiin vastikkeen riittävyttä työsopimuslain tunnusmerkkienä perustuen johonkin odotusarvoon, jossa viitattiin siihen, että nuorella pelaajalla on kehittyessään mahdollisuus ansaita tulevaisuudessa korkeampaa vastiketta (Tiitinen & Kröger 2008: 13). Tiitisen (1998)

mukaan urheilujoukkueissa voi olla pelaajia, joiden maksettavat palkat voivat olla hyvin vähäisiä tai puuttua kokonaan, mahdolliset kulukorvaukset pois lukien (Tiitinen 1998: 5).

Tärkein työsuhteen tunnusmerkki on työnantajan johto- ja valvontaoikeus, koska lopullinen arvio työsuhteen olemassaolosta tehdään tämän tunnusmerkin täyttymisen perusteella. Työnantajalla tulee olla oikeus määrätä työn suoritustavasta, sen laadusta ja laajuudesta kuin myös ajasta ja paikasta. Työnantaja valvoo, että työntekijä noudattaa näitä määrättyjä asioita. (Tiitinen & Kröger 2008: 14-15.) Kun urheilija pelaa ammattilaisasolla, on harjoittelu ja pelaaminen erittäin tiukasti johdettu ja valvottu seuran johdon toimesta. Tässä toteutuu oikeuskirjallisuuden mukainen näkemys, jonka mukaan työsuhteen tunnusmerkkinä oleva työnantajan johdon ja valvonnan toteutuminen ilmenee työsuhteessa työntekijän epäitsenäisenä asemana suhteessa työn teettäjään. (Tiitinen 1998: 3 ja 5.)

2.5. Urheilijan erityinen tapaturmaturvajärjestelmä

Urheilijoihin, joiden katsottiin olevan työsuhteessa urheiluseuraansa, sovellettiin 1990-luvulla lyhyen aikaa yleistä tapaturmavakuutuslakia. Lainsäätäjällä piti tilannetta ongelmallisena, koska työperusteisen sosiaaliturvan soveltaminen urheilijoihin perustui muutamaankin KKO:n ennakkoratkaisuun. Korkean tapaturmariskin ja urheilulajien välisten erojen vuoksi urheilu näytti soveltuvan huonosti yleiseen tapaturma- ja eläkejärjestelmään. Lisäksi arveltiin, että urheiluseurojen taloudelliset mahdollisuudet maksaa vakuutusmaksuja olivat tavanomaisia työnantajia huomattavasti heikommat. Ongelmallista oli myös urheiluseurojen tai muiden vakuuttamisvelvollisten mahdollinen takautuva vakuutusmaksujen maksaminen, kun uuden oikeustilan myötä urheilijat katsottiin työsuhteessa oleviksi. (Halila & Norros 2017: 264.)

Vuonna 1995 urheileminen suljettiin lakisääteisen työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmän ulkopuolelle. Urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturvan järjestämisestä annettiin oma asetuksensa (537/95), jota kuitenkin uudistettiin muutama vuosi myöhemmin käytännön kokemusten perusteella uudessa asetuksessa urheilijoiden

eläke- ja tapaturmaturvan järjestämiseksi (275/98). Vuonna 2000 voimaan tullut perustuslaki määräsi eduskunnan säätämään urheilijoiden tapaturmavakuutuksesta lailla. (Halila 2006: 152.) Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen (HE 51/2000) perustuen nyttemmin jo uudistetun (24.4.2009/276) lain urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta (UTL) kesäkuussa 2000 (silloin 16.6.2000/575). Vanhassa UTL:ssa (575/2000) oli tärkeimmät määrittelyt urheilijoiden tapaturmaturvan sisällöstä. Uusimmassa laissa (276/2009) määrittelyjä tarkennettiin eläkeoikeuden pituuden ja vuosityöansion määrän suhteen. Eläkeoikeus lyheni ja vuosityöansion määrä rajattiin tarkasti. (Mustonen 2016.)

Hallituksen esityksessä vuodelta 2015 urheilijan tapaturmalain muuttamiseksi (HE 152/2015 vp) kerrotaan, että UTL:n piiriin kuuluvia, lakisääteisesti vakuutettuja urheilijoita on noin 1 200 (2013 ja 2014). Tämä määrä on viime vuosina ollut melko vakiintunut, vaikka hienoista kasvua vakuutettujen määrässä onkin ollut. Ylivoimaisesti suurin osa vakuutetuista on jääkiekkoilijoita, joita on vakuutettuina yli 700 urheilijaa eli noin 60% kaikista vakuutetuista. Myös hallituksen esityksessä (HE 22/2009 vp) korostettiin jääkiekon liigatason asemaa pisimmälle ammattimaistuneena urheilutoimintana. Liigatason jääkiekkoilijan pääasiallinen toimeentulo muodostuu lähes poikkeuksetta urheilusta saatavasta tulosta. Lisäksi urheilijoiden ansiotasoa on jääkiekon liigatasolla jatkanut nousua muihin lajeihin verrattuna voimakkaammin. (HE 22/2009 vp.) Muut lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin kuuluvat urheilijat ovat yleisimmin seuraavista lajeista: jalkapallo, koripallo, lentopallo ja pesäpallo. Yksilöurheilijoita oli vakuutettu UTL:n mukaisesti vain 8 vuonna 2014. Miehien osuus vakuutetuista on noin 98%. (HE 152/2015 vp ja Mustonen 2016.)

Hallituksen esityksessä (152/2015), jossa muutettiin UTL:a, on taustalla vaikuttanut merkittävästi sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportti, jossa pyrittiin paikantamaan ammattiurheilijoiden sosiaaliturvan mahdolliset epäkohdat ja korjaamaan niitä muutoksilla. Kyseinen työryhmä toimi aikavälillä 1.1.2013-30.11.2013 ja selvitti myös muun muassa yleisen työeläke- ja tapaturmavakuutuksen sekä UTL:n mukaisen tapaturmaturvan eroavaisuuksia. Lisäksi työryhmä pohti kustannuksia ja toteuttamisen

vaikutuksia, jos yleinen työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmä siirrettäisiin koskemaan ammattiurheilijoita. Työryhmän kannanottoja ja selvityksiä käsitellään vielä myöhemmissä tutkielman luvuissa. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2013: 2.)

2.6. Erillisjärjestelmän perustelut

Halilan (2006) mukaan sosiaaliturvalainsäädäntö perustuu työn tekemiseen, ja siksi se ei voi olla poikkeus, kun arvioidaan lain soveltumista urheilijoihin. Urheilijoiden työsuhteen tunnusmerkkien täytyessä työsopimuslain lisäksi urheilijoihin sovellettavaksi tulee myös muu yksityisoikeudellinen työlainsäädäntö. Urheilun erityispiirteistä huolimatta työsopimuslaki on voinut soveltua urheiluun, joten muukaan työsuhteeseen perustuva sääntely ei voi jäädä soveltumatta urheilijoihin. (Halila 2006: 151.) KKO:n ennakkoratkaisuiden (1993:40 ja 1993:42) tulkinnat, joissa urheilijan ja seuran välinen sopimus pelaamisesta katsottiin työsopimukseksi, merkitsi työlainsäädännön ohella myös työn tekemiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista urheilijoihin (Halila & Norros 2017: 264).

1990-luvun puolella välissä ryhdyttiin toimiin, jotta työsuhteessa oleviin urheilijoihin tuli sovellettavaksi sosiaaliturvalainsäädäntö, kuten muihinkin työntekijöihin tapaturmavakuutus- ja työeläkelainsäädäntö soveltui (Rauste 1997: 184). Urheilijoiden kohdalla sosiaaliturvan ennakoimattomuus nousi ongelmalliseksi urheilun erityispiirteiden vuoksi. Etenkin urheilun taloudellisen kantokyvyn kannalta oletettiin, että sosiaaliturvaan perustuvat takautuvat vastuut voisivat nousta kohtuuttoman suuriksi. Sosiaaliturvan rahoitus loi uuden merkittävän menoerän urheiluseuroille (Mustonen 2016). Lähinnä tästä syystä päädyttiin erityislainsäädännön kannalle. Urheilijoille laadittu erityislainsäädäntö oli nimenomaan taloudellisesti todella edullinen ratkaisu urheilutyönantajille, sillä niille tuli pelaajien palkan päälle maksettavaksi vakuutuksesta vain noin 10 %:n lisämaksu. Yleisessä työtapaturmavakuutusjärjestelmässä maksettavaa olisi tullut laajasta riippuen 20-30 % palkan päälle. (Halila & Norros 2017: 264.) Ratkaisun taustalla vaikuttaneeseen yhteiseen

mielipiteeseen yhtyi myös järjestelmän vaikutuksen alaiset merkittävät pelaajayhdistykset (Halila 2006: 151-152).

Hallituksen esityksenkin (152/2015) mukaan rahoituspohjan kapeus urheilutoiminnassa on keskeinen syy rajoittaa urheilijoiden tapaturmaturvaa suppeammaksi kuin yleinen tapaturma- ja työeläketurva. Korkean tapaturmariskin ja ammatillistuneiden lajien korkean ansiotason vuoksi tapaturmavakuutusmaksut nousisivat liian korkealle yleisessä tapaturmavakuutuslain turvassa. Näin suojataan urheilua liian korkeilta kustannuksilta ja siltä, ettei jokin tietty laji joudu maksumiehen rooliin. (HE 152/2015 vp.) Hallituksen esityksessä (22/2009) on arvioitu, että työntekijöiden keskimääräiseen työtapaturmavakuutukseen verrattuna urheilijoilla on työssään noin 40-kertainen tapaturmariski. Työtapaturmavakuutuksen riskisimpiin rakennusalan töihin verrattuna riski on urheilijoilla noin 15-kertainen. Korostunut tapaturmariski liittyy selvästi urheiluun, ja lisäksi yhä iäkkäämpiä urheilijoita, joilla on nuorempia urheilijoita korkeampi riski loukkaantua, jatkaa ammattuurheilu-uran parissa pidempään. (HE 22/2009 vp.)

UTL:a on perusteltu siltäkin näkökannalta, etteivät vakuuttamisen ja vakuutusmaksujen laiminlyönnissä aiheutuvat vahingot siirtyisi koko vakuutusjärjestelmän vastattavaksi. Rahoituspohjan kapeuden vuoksi UTL:n mukaan urheilijan seura on lähtökohtaisesti tällöin vastuussa korvaamaan urheilijalle tämän menetetyn vakuutusturvan. Urheilulajikohtainen peruste oli suurin syy sille, että laiminlyötyjen vakuutusten korvaajana ei ole urheilu- ja työtapaturmavakuutusyhteisö kokonaisuudessaan. Näin esimerkiksi jääkiekkjoukkueet, jotka ovat Suomen urheilijoiden sosiaaliturvan suurimmat maksajat, eivät voi joutua muiden lajien maksumiehiksi vakuutusten ottamisen laiminlyöntitilanteissa. UTL:ssa on säädetty siitä, miten vakuutusvelvollisuutta valvotaan, jos urheilijan turvana ei ole voimassa olevaa vakuutusta. (Halila 2006: 153.)

Urheilu-oikeuden tutkijat ovat yleisesti arvioineet urheilijoiden sosiaaliturvajärjestelmää kiinnittäen huomiota urheilun erityispiirteisiin. Saarnilehto (1998) on todennut, että aikanaan lain esitöistä ei ilmennyt tarpeeksi kattavasti, mitkä ovat ne syyt, jotka tekevät

työntekijöitä yleensä koskevat sosiaaliturvalainsäädännön säännökset huonosti urheilijoihin soveltuviksi (Saarnilehto 1998: 12). Monet argumentit erillisjärjestelmän puolesta voidaan nähdä myös toimivan sitä vastaan. Kinnusen (2004) mukaan lain esitöissä esitetty taloudellinen peruste erillisjärjestelmälle on outo, koska urheilijoiden kannalta ei ole oikeudenmukaista sitoa sosiaaliturvan määrää työnantajien taloudelliseen kantokykyyn (Kinnunen 2004: 60). Muutenkin juuri taloudellisen epävarmuuden nostaminen esille yhdellä työn toimialalla on oikeuskirjallisuudessa nähty ongelmallisena. Sillä, minkä verran työnantajilla ja muilla asianosaisilla on halua maksaa sosiaaliturvamaksuja, ei ole muualla lainsäädännössä nähty näin suurta merkitystä. (Anttila 2011: 17.)

Urheiluseura (työnantaja), urheilija (työntekijä) ja vakuutusyhtiö ovat ne toimijat, joihin urheilijoille luotu erillislainsäädäntö pyrki vaikuttamaan. UTL:n luomisen yhteydessä oli työnantajan, eli urheiluseuran kannalta tärkeää, ettei vakuutusjärjestelmä kaataisi seuran taloutta merkittävän uuden menoerän muodossa. Työntekijälle, eli urheilijalle oli tärkeää, että työsopimukseen perustuva tapaturmaturva tuli ylipäättään sovellettavaksi myös urheilijoihin ja että urheilijan ansiotaso sai turvaa työtaturman varalle. Vakuutusyhtiölle, eli vakuutuksenantajalle tärkeää oli täysin uuden työtaturmavakuutuslajin riskisyyden ja toteutuvien tapaturmakorvausten määrän suhteen arvioiminen, jotta se voisi tarjota oikean hintaista vakuutusta oman liiketoiminnan kannalta ja jotta se ylipäänsä lähtisi tarjoamaan vakuutusta urheilutoimijoille. Urheilijoille luotu erillinen tapaturmaturvajärjestelmä voidaan nähdä tietynlaisena kompromissiratkaisuna niiden toimijoiden kannalta, jotka järjestelmässä ovat mukana. Lain muutoksilla on pyritty parantamaan etenkin työntekijän, eli urheilijan asemaa, koska kompromissiratkaisun sijaan lain tavoitteena tulisi olla työntekijöiden ansiotason turvaaminen tapaturmatilanteissa.

Rausteen (1997) mukaan urheilijoille luodun tapaturmaturvajärjestelmän luomisessa edettiin pikavauhdilla ja tarpeeksi kattavaa selvitystä loukkaantumis- ja sairastumistapauksien vaikutuksista urheilijoiden työuraan ei tehty (Rauste 1997: 184). Voidaan myös perustellusti kysyä, miksi urheilutyönantajilta ei vaadita kyvykkyyttä menojen ja tulojen tasapainottamiseen kuten muilta työnantajilta (Halila & Norros 2017:

265). Erillisjärjestelmän luonnissa lainsäätäjä joutui ottamaan huomioon urheilutoiminnan erityispiirteitä monesta näkökulmasta. UTL on katsottu edellä lausutusta riippumatta oikeuskirjallisuudessa urheilu-oikeuden luonteelle sopivaksi järjestelmäksi, koska siten on mahdollista muodostaa urheilun erityispiirteisiin pohjautuvaa lainsäädäntöä. UTL:a muuttamalla ollaan pyritty korjaamaan lakia tarkoituksenmukaiseen suuntaan silloin, kun sen käytännön soveltamisessa on ollut epäkohtia. Tämä on ollut välttämätöntä, koska urheilutoiminta on ammattimaistunut entisestään ja yhtäläisyyksiä muuhun työntekemiseen on ilmennyt lisää. Muutokset ovat vähentäneet kritiikkiä erillisjärjestelmää kohtaan. Oikeuskirjallisuudessa nykyinen laintila on nähty järkevänä urheilun erityispiirteiden vuoksi. (Anttila 2011: 18.)

2.7. Erityinen tapaturmaturvajärjestelmä osana urheilu-oikeudellista saareketta

Kuten jo luvussa 2.3.2. on arvioitu, urheilun jättämisestä oikeusjärjestyksen ulkopuolelle omaksi saarekkeeksi ollaan tänä päivänä luovuttu. Vaikka oikeuskirjallisuudessa katsotaan nykyisin, että urheilutoiminta ei jää oikeudellisen järjestyksen ulkopuolelle omaksi saarekkeeksi, erityislainsäädännön luominen vain urheilun tarpeisiin tukee kuitenkin urheilu-oikeuden saareke ajattelua. Muissakin urheiluun liittyvissä sääntelyratkaisuissa on otettu huomioon urheilun erityispiirteitä. Tuloverolaissa on urheilijan tulon jaksottamista koskevia erityissäännöksiä, joiden mukaan urheilija voi vähentää verovuoden tuloistaan valmennus- tai urheilijarahastoon maksamansa osuuden (HE 22/2009 vp). Tämä on urheilutoiminnalle tyypillistä ja usein lainsäätäjän tarkoituksena on huomioida urheilun erityispiirteet. Esimerkiksi Euroopan unionin tasolla on otettu kantaa ja todettu, että urheilulla on erityisluonne yhteiskunnassa. Euroopan komission Urheilun valkoisessa kirjassa todetaan, että komission päätöksissä on tunnustettu urheilun erityisluonne. Urheilun erityisluonne siis tunnustetaan, mutta EU:n lainsäädäntöä tulee silti soveltaa urheilutoimintaan niin kuin on tarkoituksenmukaista. (Rauste 1997: 2 ja Urheilun valkoinen kirja 2007: kohta 4.1.)

Urheilun valkoista kirjaa voidaan pitää lähtökohtana urheilun oikeudellisen ulottuvuuden arvioinnille koko EU:ssa. Suomessa lainsäätäjät antaa Euroopan komission mukaisesti arvoa urheilun erityispiirteille tietyin edellytyksin. Erityinen tapaturmaturvajärjestelmä (UTL) pohjautuu etenkin urheiluorganisaatioiden itsenäisyyden, urheilun eri tasojen ja toimijoiden välisen yhteisvastuumekanismien sekä lajikohtaisuuden periaatteen huomioimiseen. Nämä urheilurakenteiden erityisluonteet luovat perustan arvioida urheiluoikeuden saarekettä ja sen olemassa oloa tapaturmaturvajärjestelmän osalta. Kun on löydetty ja havaittu urheilutoiminnassa olevat erityispiirteet, on voitu urheiluoikeuden periaatteen mukaan säännellä urheilua eriävästi muuhun oikeusjärjestykseen verrattuna. Tämä nostattaa kysymyksen urheilua koskevasta lainsäädännöstä: Onko mahdollista urheilun erityispiirteisiin vedoten ulkoistaa urheilu laajemminkin yleisen oikeusjärjestyksen ulkopuolelle ja säännellä urheilutoimintaa eri tavalla? (Anttila 2011: 19 ja Urheilun valkoinen kirja 2007: kohta 4.1.)

Oikeusjärjestyksen on edellä todettu ottavan huomioon urheilun erityispiirteet. Saareke ajattelun näkökulmasta olisi mielekästä katsoa, että urheilun erityispiirteet mahdollistavat aina poikkeamisen muun yhteiskunnan säännöistä. Vaikka saareke ajattelu voidaan nähdä normaalina jatkumona urheilun erityispiirteisiin vetoamiselle, ei kuitenkaan pidä ajatella, että urheilulle tulisi luoda täysin omat säännökset kaikkiin tilanteisiin. Voidaan ajatella, että vain oikeudellisesti merkittävät urheilun erityispiirteet voivat mahdollistaa poikkeavan sääntelyn suhteessa oikeusjärjestyksen tavallisiin järjestelmiin ja sääntöihin. Näin ollen voidaan siis kyseenalaistaa urheiluoikeuden mieltäminen omaksi saarekkeeksi koko oikeudenalan tasolla. (Anttila 2011: 18 ja 20.)

2.8. Muiden ammattikuntien tapaturmia koskeva erityissääntely

Työtapaturma- ja ammattitautilain (TTAmL) ohella on päädytty eräiden ammattikuntien kohdalla erityissääntelyyn tapaturmakorvauksesta. Näin on esimerkiksi sotilastapaturmalaisissa sekä laissa opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta. Molemmille laeille tyypillisesti

sovelletaan kuitenkin TTAmL:n säännöksiä, kun on kyse korvauksesta, sen hakemisesta ja korvausvelvollisuudesta (Tapaturmaselvitys 2008: 16). Erillissäännöksissä korvausetuuksien määrät on oikeuskirjallisuudessa nähty pääasiassa samanlaisina kuin TTAmL:ssa työntekijän työtapaturmakorvauksissa. Näissä erityissäännöksissä on eri ammattikuntien tapaturmaetuuksia parannettu suhteessa TTAmL:iin ja otettu huomioon esimerkiksi opiskelijoiden erityinen asema tapaturmaturvaan liittyen. (Anttila 2011: 53 ja Kukkonen & Karmavalo 2008: 131.)

Kukkonen ja Karmavalo (2008) ovat selvittäneet TTAmL:sta poikkeavia tapaturmatilanteita. Esimerkiksi opiskelijan vuosityöansiota selvitetäessä otetaan huomioon paljonko henkilö olisi tienannut opiskelua vastaavassa työssä tapaturman sattuessa. Tämä on erityissäätelylle tyypillinen tapa suhteuttaa tapaturmaturva erityisille ammattikunnille ja opiskelijoille. Kyseessä onkin kohtuullisen ansioturvan varmistaminen tapaturman varalle. Kuitenkaan muiden ammattikuntien tapaturmaa koskevien sääntelyratkaisuiden osalta ei ole ryhdytty kokonaan erillisen järjestelmän luontiin niin kuin urheilijoiden kohdalla. Pääasiassa vain vähimmäisvuosityöansiorajaa on katsottu tarpeelliseksi tarkentaa tiettyjen ammattien kohdalla. (Kukkonen & Karmavalo 2008: 83-84.)

3. TYÖTAPATURMA- JA AMMATTITAUTILAIN VERTAILU URHEILIJAN TAPATURMALAKIIN

3.1. Suomen tapaturmavakuutusjärjestelmä

Kun työntekijää kohtaa työtapaturma tai ammattitauti, tapaturmavakuutus takaa hyvän toimeentulon työntekijälle. Tapaturmavakuutus kuuluu ansioturvaan ja on siten ansioihin perustuva toimeentuloturvan osa. Työttömyysvakuutus, työeläkevakuutus ja sairausvakuutus ovat muut ansioturvan osat. Muista sosiaalivakuutuksista tapaturmavakuutus eroaa siten, että sen etuuskien taso on huomattavasti korkeampi. Lähtökohta tapaturmavakuutuksessa on se, että työntekijälle korvataan täysi ansionmenetykset. Esimerkiksi TTAmL:n mukainen päiväraha on suuruudeltaan 100 prosenttia työntekijän palkasta. Tapaturmavakuutusten tarjoaminen ja hoitaminen on annettu Suomessa yksityisille vahinkovakuutusyhtiöille. (Mänttari & Nyssölä 2016: 17.)

Vahinkotapahtumat, jotka tapaturmavakuutuksella korvataan, on määritelty TTAmL:ssa. Korvaukset, etuudet ja näiden suuruudet perustuvat niin ikään lakiin. Työnantajan ei ole mahdollista neuvotella ja sopia vakuutusyhtiön kanssa vakuutuksen kattavan muita kuin laissa määriteltyjä vahinkoja. Tapaturmavakuutuksen lisäksi työnantaja voi ottaa kuitenkin työntekijöilleen vakuutuksen esimerkiksi vapaa-ajan tapaturmien varalle. (Mänttari & Nyssölä 2016: 18.)

Tapaturmavakuutusjärjestelmä perustuu Suomessa työn tekemiseen, kun tapaturma sattuu työtä tehtäessä tai työ aiheuttaa ammattitaudin (Havakka, ym. 2017: 181). Lakisääteinen tapaturmavakuutus kontrolloi riskiä, joka on tapaturman tai ammattitaudin johdosta aiheutuva työkyvyttömyys. Kyseinen järjestelmä on kehitetty työkyvyttömyydestä johtuvalle tarpeelle korvata työntekijälle toimeentulo ja mahdolliset kustannukset. Tapaturmavakuutusjärjestelmän tarkoituksena on korvata työntekijälle työssä sattuneiden tapaturmien ja ammattitautien aiheuttamat vahingot sekä kustannukset, jotka syntyvät tapaturman tai ammattitaudin aiheuttaman tilan hoidosta. Suurin osa työtapaturmista on

vaikutuksiltaan lyhytkestoisia ja johtaa vain lyhyeen työkyvyttömyyteen (Mänttari & Nyssölä 2016: 19). Suomen tapaturmavakuutusjärjestelmässä vakuutettuja ovat siis työsuhteessa työnantajaan olevat henkilöt. Vapaaehtoisilla tapaturmavakuutuksilla voidaan täydentää lakisääteistä turvaa. TTAmL:n mukaisella vapaaehtoisella vakuutuksella voidaan esimerkiksi vakuuttaa henkilö, joka ei kuulu lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin. (Mattila 2017: 93.)

Työnantajan velvollisuus tapaturmavakuutusjärjestelmässä on ottaa työntekijälle vakuutus vakuutusyhtiöstä tai -laitoksesta. Työntekijälle muodostuu täten oikeus saada korvausta tapaturman tai ammattitaudin aiheuttamista menetyksistä. (Havakka, ym. 2017: 180.) Suomessa tapaturmavakuutus on pakollinen eli kaikki henkilöt, jotka täyttävät edellytykset, pitää vakuuttaa työtapaturman varalta työnantajan toimesta. Lisäksi on olemassa vapaaehtoisia lisävakuutuksia, joita voidaan ottaa työsuhde-edun tyypillisesti esimerkiksi työntekijöiden vapaa-ajan tapaturmariskiä varten. Vapaaehtoisia TTAmL:n mukaisia vakuutuksia ovat muun muassa yrittäjien tapaturmavakuutus, vapaaehtoinen työajan vakuutus, vapaa-ajan ryhmävakuutus ja yksilöllinen vapaa-ajan vakuutus. Näistä ensimmäinen ja toinen ovat sellaisia vakuutuksia, joita otetaan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ulkopuolelle jääville henkilöille työtapaturman varalle. (Mattila 2017: 101.)

Tämän tutkielman luvussa 1.4. on kuvattu taloudellisen turvallisuuden neliportainen malli, jonka toiselle portaalle Suomen tapaturmavakuutusjärjestelmä vahvasti asettuu (Havakka, ym. 2017: 183). Kaikille Suomessa asuville henkilöille tapaturmavakuutus ei tule lakisääteisesti, ja pakollisuutensa vuoksi se ei myöskään ulotu vapaaehtoisille ylemmille portaalle. Havakan, ym. (2017) mukaan tapaturmavakuutusjärjestelmää tulee luonnehtia voimakkaasti työperusteiseksi ja ansioihin suhteutetuksi pakolliseksi sosiaalivakuutukseksi (Havakka, ym. 2017: 183).

Perusajatuksena tapaturmavakuutuksessa on korvata ne menetykset, joilla on yhteys työssä sattuneeseen tapaturmaan tai työstä saatuun ammattitautiin. Lähtökohtana työtapaturman

johdosta syntyneeseen vahinkoon on täyden korvauksen periaate. Vamman tai sairauden aiheuttaman lyhyt- tai pitkäkestoisen työkyvyttömyyden ansionmenetys ja kustannukset korvataan täydellisesti työntekijälle. Muihin vakuutuksiin kuten sairausvakuutukseen ja eläkejärjestelmiin nähden tapaturmavakuutus on ensisijainen. (Arajärvi 2011: 449.) Muut sosiaalivakuutusjärjestelmät ovat täten pääsääntöisesti toissijaisia lakisääteiseen tapaturmavakuutusjärjestelmään nähden. Tämä tarkoittaa sitä, että tapaturman synnyttämä korvausasia käsitellään ensiksi työtapaturmana tai ammattitautina TTAmL:n mukaan. Mahdollisissa muissa sosiaalivakuutuksissa huomioidaan korvaus tai etuus, joka on myönnetty tapaturmavakuutuksesta. Korvaus maksetaan muista sosiaalivakuutusjärjestelmistä vain, jos tuo korvaus on suurempi kuin tapaturmavakuutuksesta myönnetty korvaus. Tästä esimerkkinä voidaan mainita sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, jota ei pääsääntöisesti makseta työtapaturman aiheuttaman sairausloman ajalta. Kun kyseessä ei ole TTAmL:n perusteella korvattava työtapaturma, henkilö voi saada sairausvakuutuslakiin perustuvaa sairauspäivärahaa. (Havakka, ym. 2017: 182.)

Vertailtaessa työtapaturmalainsäädäntöä urheilijan tapaturmaturvaan on aluksi huomioitava, että näiden kahden järjestelmän lähtökohdissa on merkittävä ero. Siinä missä TTAmL:ssa lähdetään siitä, että korvataan työntekijälle täysi ansionmenetys, niin UTL:lla pyritään hallituksen esityksenkin mukaisesti turvaamaan kohtuullinen ansioturva. Merkittävyyttä lisää vielä UTL:n kehoitus kuntouttaa urheilija tapaturman jälkeen uuteen, kohtuullisen toimentulon takaavaan työhön tai ammattiin. UTL:n mukaan urheilija voi tällaisen hoito- ja kuntoutusjakson aikana saada tapaturmaeläkettä yhteensä viiden vuoden ajalta, kun häntä kuntoutetaan muuhun työhön tai ammattiin. Olennaisena perusteluna hallituksen esityksessä tälle eriarvoistavalle tilanteelle on mainittu urheilun rahoituspuhjan kapeuden ja taloudellisen kantokyvyn lisäksi kaikki ne aiemmat syyt, jotka aikanaan johtivat ammattuurheilijoiden erillisjärjestelmään tapaturmaturvan osalta. (Anttila 2011: 23 ja HE 22/2009 vp)

3.2. Soveltamisalat

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan:

TTAmL:a sovelletaan sen 8 §:n mukaan työsopimuslaisissa tarkoitettussa työsuhteessa oleviin työntekijöihin. Tapaturmavakuutuksen työsuhteen käsite on siis identtinen yleisen työoikeudellisen käsitteen kanssa. Tapaturmavakuutuksen soveltamisala kattaa niin työsuhteessa olevat henkilöt kuin valtion, kunnan ja muun julkisen yhteisön virassa olevat henkilöt. (Anttila 2011: 24-25, ks. Arajärvi 2011: 450.) TTAmL määrittelee niin työntekijänä tehtävään työhön liittyvän soveltamisalan ja tämän lisäksi myös johtavassa asemassa tehtävään työhön liittyvän soveltamisalan lain toisessa luvussa. Johtavassa asemassa olevaa yhtiön osakasta ei ole pakollista vakuuttaa, jos hän itse tai perheenjäsentensä kanssa omistaa enemmistön yhtiöstä (Arajärvi 2011: 450).

TTAmL:n toinen luku määrittää lain henkilöllistä soveltamisalaa, joka tarkoittaa sitä, keille voi muodostua oikeus kyseisen lain mukaisiin korvauksiin. Keskeisimmät henkilöllisen soveltamisalan kysymykset liittyvät työsuhteen olemassa oloon. Punnintaa suoritetaan tällöin työsuhteen ja harrastustoiminnan välillä. Jos henkilön toiminta jää vain harrastustasolle, ei TTAmL:a sovelleta häneen. (Mänttari & Nyyssölä 2016: 22.) Vallitsevan tulkinnan niin kuin Kukkonen ja Karmavalonkin mukaan esimerkiksi työn laadulla, kestolla tai työntekijän iällä ei ole merkitystä, kun ratkaistaan oikeus tapaturmakorvaukseen (Kukkonen & Karmavalo 2008: 18).

Edellä mainitun lisäksi TTAmL:n toisessa luvussa määritetään lain alueellinen soveltamisala Suomessa ja ulkomailla. Pääsääntöisesti Suomessa vakituisesti asuva ja työskentelevä henkilö, joka tekee töitä Suomessa, tulee vakuutetuksi TTAmL:n mukaan. Myös, jos tällainen Suomessa asuva henkilö tekee ulkomailla lyhyt aikaisesti töitä, tulee hän vakuutetuksi kuitenkin tapaturmavakuutuksella. Lisäksi ulkomaiset henkilöt, jotka tekevät Suomessa pidempi aikaisesti töitä, tulevat vakuutetuksi tapaturmavakuutuksella.

(Mänttari & Nyssölä 2016: 28-32). TTAml:n 12 §:ssä säädetään, ettei lakia sovelleta urheilemiseen.

Urheilijan tapaturmalain mukaan:

UTL:n mukaan lakia sovelletaan tietyt kriteerit täyttäviin urheilijoihin. Nämä kriteerit luovat myös urheiluseuralle pakonomaisen velvollisuuden vakuuttaa urheilija, joka täyttää lain vakuuttamisvelvollisuuden kriteerit. Olennaisena kriteerinä on se, että urheilija tienaa pelikauden aikana tietyn summan palkkaa, jotta urheilemista voidaan ikään kuin pitää urheilijan vakituksena tulonlähteenä. Vakuuttamisvelvollisuutta urheilijoiden kohdalla käydään läpi myöhemmin tässä kolmannessa käsittelyluvussa, kohdassa 3.3.2. Hallituksen esityksessä on todettu, että urheilijan ja urheiluseuran tai muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön välisen työsopimussuhteen pohjalta urheilijaan tulee soveltaa UTL:n 1 §:ssä määriteltyä vakuuttamisvelvollisuutta. Urheilija tulee siis katsoa työsuhteessa olevaksi, jotta UTL:n 1 § soveltuu urheilijaan. Kuitenkin, vaikka urheilija olisikin työsuhteessa, hän ei välttämättä tule vakuuttamisvelvollisuuden kautta vakuutetuksi UTL:n mukaisesti, jos muut kriteerit esimerkiksi urheilijan palkan suhteen eivät täyty. (HE 22/2009 vp.)

Pääasiassa Suomessa urheilevat urheilijat kuuluvat UTL:n 1 §:n sanamuodon vuoksi sovellettavuuden piiriin. Suomalaisurheilija, joka pääasiallisesti urheilee ulkomailla, ei näin ollen kuulu lain soveltamisalaan. Hallituksen esityksessä mainitaan, että ulkomaalaiset urheilijat, jotka urheilevat ja asuvat Suomessa, tulevat vakuutetuiksi UTL:n mukaan. Tällöinkin on vakuuttamisvelvollisuuden kriteerien täytyttävä. (HE 22/2009 vp ja Anttila 2011: 26.)

Iäkkäämpien urheilijoiden kohdalla oli vakuuttamisvelvollisuuteen aiemmin asetettu yläikäraja ensin 38 -vuoteen ja vuoden 2009 UTL:ssa 43 -vuoteen. Tämä niin sanottu ”Lex-Raimo Helminen” on kuitenkin muutettu hallituksen esityksen perusteella lain muutoksella 8.4.2016/230 siten, että nykyään yläikäraja on vanhuuseläkkeen alaikärajan kanssa sama,

65 vuotta. Näin ollen sillä, minkä ikäinen urheilija on, ei ole enää merkitystä vakuuttamisvelvollisuuden suhteen. Tämä ratkaisu lisäsi oikeusturvaa urheilijoiden kannalta ja vähensi eriarvoisuutta työntekijöihin nähden. (HE 152/2015 vp.)

3.3. Vakuuttamisvelvollisuus

3.3.1. Työtaturma- ja ammattitautilain mukaan

TTAmL:n mukaan työnantajan on vakuutettava työntekijä työtaturman ja ammattitaudin varalta siten kuin laissa säädetään. Kuitenkaan, työnantajalla ei ole vakuuttamisvelvollisuutta, jos työnantajan kalenterivuoden aikana teettämästään työstä maksamat tai maksettavaksi sovitut palkat jäävät alle 1 200 euroon. Toisin sanoen kaikki, jotka tienaa tätä enemmän vuodessa, tulevat työnantajan kautta vakuutetuiksi TTAmL:n mukaan. Vakuuttamisvelvollisuus koskee käytännössä kaikkia suomalaisia työnantajia, joilla on yksi tai useampi työsuhteinen työntekijä. (Mänttari & Nyysölä 2016: 228.) Työntekijällä on oikeus saada TTAmL:n mukainen korvaus aina työsuhteessa sattuneen tapaturman johdosta, vaikka työnantaja ei olisi velvollinen työntekijää vakuuttamaan. Jos työntekijä esimerkiksi tienaa työstä alle 1 200 euroa, on hän oikeutettu TTAmL:n korvauksiin. Tällöin korvausten käsittely ja maksaminen kuuluvat Tapaturmavakuutuskeskukselle, koska työnantajan ei ole vakuutusta tarvinnut lain mukaan ottaa. (Mänttari & Nyysölä 2016: 20.) Alarajan täytyminen vakuuttamisvelvollisuudessa on ajankohtainen ennen kaikkea aloittelevien yritysten ja satunnaisesti palkattuja työntekijöitä käyttävien työnantajien kohdalla (Mänttari & Nyysölä 2016: 228).

Tapaturmavakuutus perustuu työsuhteeseen, joten kuten jo soveltamisalan käsittelyn kohdalla mainittiin, työsuhteiset työntekijät on vakuutettava työnantajan toimesta TTAmL:n mukaisesti. Työnantajan on TTAmL:n 156 §:n mukaan otettava vakuutus työntekijöilleen ennen työn aloittamista lain mukaisesta vakuutusyhtiöstä täyttääkseen vakuuttamisvelvollisuutensa. Jos vakuutus ei ole voimassa, kun työnteko on alkanut,

työnantaja syyllistyy vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiin (Mänttari & Nyyssölä 2016: 228). Vakuutusyhtiön on myönnettävä siltä edellä mainituin perustein haettu vakuutus.

3.3.2. Urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain mukaan

UTL:n mukaan urheiluseuran tai -yhteisön on vakuutettava urheilija, joka on tehnyt seuran kanssa sopimuksen urheilun harjoittamisesta Suomessa ja saa siitä veronalaista palkkaa vuodessa tai vuotta lyhyemmässä pelikaudessa vähintään 11 200 euroa (summa muutettu vuoden 2018 palkkakertoimen mukaiseksi 9 600 eurosta Tapaturmavakuutuskeskuksen, TVK, selvitykseen perustuen). Lisäksi urheilijan tulee olla alle 65-vuotias (30.4.2016 asti ikäraja oli 43 vuotta). (Mustonen 2016.)

UTL:n vakuuttamisvelvollisuus koskee vain tietyn määrän pelikaudessa ansaitsevia urheilijoita. Näin ollen ei ole merkitystä sillä, onko kysymyksessä nimenomainen työsuhde vai sopimussuhde urheilijan ja seuran välillä. Vakuuttamisvelvollinen on se yhteisö, jonka kanssa urheilijalla on sopimus pelaamisesta, ja joka maksaa palkan urheilijalle. Erillisjärjestelmä perustuu siis sille olettamalle, että urheilu on henkilön pääasiallinen tulonlähde, kun tietty summa tulee tienatuksi urheilemisella. UTL:ssa on säädetty, että vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönyt urheiluseura tai urheilutoimintaa harjoittava yhteisö on velvollinen korvaamaan urheilijalle laiminlyönnin seurauksena saamatta jääneen turvan. Tämä on tehokas keino saada urheilutyönantajat vakuuttamaan urheilijat, koska sanktio on näinkin tuntuva vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin varalta. (Halila 2006: 153 ja 157.)

3.3.3. Ongelmatilanteet

Halilan (2006) mukaan vakuuttamisvelvollisuuden osalta voidaan urheilijoiden kohdalla nähdä muutamia ongelmatilanteita. Vaikka urheilijan vuosipalkka on ylittänyt laissa säädetyn alarajan, on työnantaja voinut väittää, ettei itse urheilemisesta ole maksettu tuota

palkkaa, jolloin ansio jäisi alle tulorajan. Urheilijat ovat voineet olla seuran taustalla vaikuttaneen yhtiön palkkalistoilla, jolloin työnantaja on voinut edellä mainitulla tavalla kiistää palkanmaksun perustuen urheilemiseen, vaikka urheilijan pääasiallinen tehtävä olisikin ollut urheileminen. (Halila 2006: 154.) Suomisenkin (2002) mukaan lain määrittelemän ansion alarajan säätäminen antaa seuroille mahdollisuuden välttää vakuutuksen ottaminen urheilijalle. Perus- ja bonuspalkan välisen suhteen määrittelyllä voidaan saada aikaan tilanne, jossa lain mukaan urheilijaa ei olisi vakuutettava. (Suominen 2002.)

Ongelmallisia tilanteita voi myös syntyä, kun urheilijoiden sopimuskausi jääkin huomattavan lyhyeksi. Jos urheilija pääsee pelaamaan vain muutaman ottelun, ei lain euromääräiseen alarajaan ulotuta varmuudella. Tilanne voi myös olla sellainen, että urheilija saa palkkaa eri seuroilta samalta pelikaudelta tai eri urheilumuodoista kauden aikana, jolloin yhteismäärältään ansiot ylittäisivät lain alarajan. Kuitenkaan silloin alaraja ei ylittyisi minkään työnantajan osalta erikseen. (Halila 2006: 154.) Jääkiekossa on solmittu Liigan ja Suomen Jääkiekkoliijat ry:n välille yleissopimus, joka velvoittaa seurat ottamaan vakuutuksen kaikille pelaajille, myös niille, joiden vuosityöansiot eivät nouse yli laissa säädetyn vähimmäisrajan. Pelaajien ja seurojen välisissä työsopimuksissa tämä järjestely on tullut seuroja sitovaksi. Lakisääteisesti tämä ei lisää kuitenkaan seuran velvoitteita ja ongelmallista on edelleen tilanne, jossa vakuutusta ei ole yleissopimuksesta huolimatta voimassa. (Jääkiekon yleissopimus 2018: 1-2.)

3.3.4. Urheilijan oikeusturva vakuutuksen laiminlyöntitilanteessa

Lakisääteisen tapaturmavakuutusjärjestelmän mukaan vakuutetun työntekijän asema on parempi kuin ammattiuurheilijan, sillä Tapaturmavakuutuskeskus huolehtii tapaturma- ja ammattitautikorvauksista tilanteessa, jossa työnantajalla ei ole ollut vakuuttamisvelvollisuutta tai kun tämä velvollisuus on laiminlyöty. Työntekijän turva ei siis ole riippuvainen työnantajan taloudellisesta tilanteesta toisin kuin UTL:n mukaan vakuutettujen ammattiuurheilijoiden kohdalla on. Tällainen sääntely sitoo urheilijan

oikeusturvan hänen seuransa varallisuuteen toisin kuin työntekijän yhteisvastuullinen järjestelmä. Jos seuralla ei ole varaa maksaa urheilijalle laiminlyötyä vakuutusturvaa, voi urheilija jäädä kokonaan ilman minkäänlaista turvaa tapaturman sattuessa. Ammattiurheilijoiden tapaturmaturva on näin ollen tässä suhteessa muiden työntekijöiden tapaturmaturvaa rajoitetumpi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 23-24.)

KKO:n 2005:141 ratkaisussa arvioitiin jääkiekkoseura Kalpan taloudellisen tilanteen heikentymisen johdosta laiminlyötyjen eläkevakuutusmaksujen korvattavuutta pelaajille. Pelaajat hakivat vahingonkorvausta vakuutusmaksujen maksamatta jättämisestä syntyneen varallisuusvahingon perusteella Kalpan hallituksen jäseniltä, kun seuran takana ollut yhdistys oli mennyt konkurssiin. Vaikka Kalpan olisi kuulunut hoitaa pelaajilleen eläketurva, olivat vakavat taloudelliset vaikeudet ajaneet seuran siihen tilanteeseen, että Kalpa oli osaksi laiminlyönyt eläkevakuutusmaksujen suorittamisen. Kalpa oli kuitenkin ottanut pelaajilleen eläkevakuutuksen, mutta maksamattomien vakuutusmaksujen seurauksena pelaajat menettivät heille kuuluneen eläketurvan. KKO totesi ratkaisussaan, ettei asiassa ole perusteita katsoa, että hallituksen jäsenet olisivat tahallisesti pyrkineet vahingoittamaan pelaajien etua jatkamalla seuran toimintaa tukalassa taloudellisessa tilanteessa. Vahingonkorvausvaatimukset hallituksen jäseniä kohtaan katsottiin perusteettomiksi äänestyksen kautta 3-2.

Halila (2006) pitää ratkaisun syntymistä äänestyksen kautta oikeustilan ongelmallisuutta korostavana (Halila 2006: 186). Kuten edellä jo todettiin, ongelmallinen on tilanne, jossa tapaturma- ja eläkevakuutuksen ottaminen laiminlyödään, vaikka seura olisi velvoitettu sen ottamiseen. Vakuutusmaksujen suorittamisen laiminlyöminen johtaa myös tähän ongelmatilanteeseen, kun huonossa taloudellisessa tilassa olevat seurat yrittävät vaikeuksista huolimatta jatkaa toimintaansa. Koska laiminlyödyn vakuutusvelvollisuuden korvaaminen on UTL:n mukaan työnantajan vastuulla, voivat pelaajat jäädä ilman tapaturma- ja eläketurvaa, jos heidän seura joutuu taloudellisiin vaikeuksiin.

3.4. Tapaturman käsitteet

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan:

Tapaturman käsite muodostui ennen uudempaa työtapaturma- ja ammattitautilakia (459/2015) oikeuskäytännön kautta. Vanhassa tapaturmavakuutuslaissa (608/1948) ei ollut pyrkimystä määritellä tapaturman käsitettä tarkasti. (Arajärvi 2011: 451.) Työtapaturma- ja ammattitautilain uusi määritelmä pyrkii kiteyttämään ja tarkentamaan vanhan lain aikaansaamaa oikeudellista tilaa tapaturman käsitteen osalta. Tähän sisältyy niin itse tapaturman määrittely kuin sellaisten tilanteiden ja olosuhteiden määrittely, joissa tapaturman tulee sattua, että sitä voidaan työtapaturmana pitää. (Mänttari & Nyysölä 2016: 44.) Tästä johtuen TTAmL:ssa on paljon määrittelyä työtapaturman sattumisen edellytyksistä. Lainsäätäjällä halusi kirjata mahdollisimman selkeästi uuteen lakiin kaikki työtapaturmana pidettävät vahinkotapahtumat, koska pelkän oikeuskäytännön varassa oleva määrittely voidaan mieltää jokseenkin epäselväksi.

TTAmL:n 17 §:n mukaan tapaturmalla tarkoitetaan (1.) ulkoisesta tekijästä johtuvaa, (2.) äkillistä ja (3.) odottamatonta tapahtumaa, joka aiheuttaa työntekijälle vamman tai sairauden. Ulkoisen tekijän vaatimus ja vaikutus tapaturmaan on yleensä selkeä, vaikka oikeuskäytännössä vaatimusta ei ole läheskään aina tulkittu kirjaimellisesti. Ulkoista tekijää ei ole määritelty tyhjentävästi, koska sitä halutaan tulkita joustavasti. Esimerkiksi työpaikalla kompuroiminen ja pään lyöminen lattiaan ei välttämättä vaadi ulkoista tekijää, kuten lattian liukkaita, vaan voi johtua vain työntekijän keskittymisen herpaantumista ja huolimattomuudesta. (Mänttari & Nyysölä 2016: 45.) Äkillisen tapahtuman vaatimus sulkee tapaturman ulkopuolelle lähtökohtaisesti kaikki pidempi kestoiset tapahtumat, vaikka paleltumia tai hiertymiä voidaan kuitenkin tulkita tapaturmina (Mänttari & Nyysölä 2016: 46). Odottamattomalla tapahtumalla tarkoitetaan, että tapaturman aiheuttavan tapahtuman tulisi olla työntekijälle ennalta arvaamaton. Tapaturman sattuminen on joissain työtehtävissä jokseenkin ennalta arvattavissa, ja tällöin odottamattomuus viittaa

enemmänkin työntekijän tahdosta riippumattomaan tapahtumaan. (Mänttari & Nyysölä 2016: 47.)

TTAmL:ssa määritellään tilanteita, joissa tapaturma voi sattua siten, että sen katsotaan olevan nimenomaan työtapaturma. Lain 20-24 §:ssä on selvennetty erilaisia mahdollisia tilanteita, joissa tapaturma katsotaan työtapaturmaksi. (Mänttari & Nyysölä 2016: 49.) Lain 21 §:n mukaan työtapaturma voi sattua työssä. Lain 22 ja 23 §:t määrittelevät työtapaturman sattumisen työntekopaikan alueella ja sen ulkopuolella, kunhan tapaturma sattuu normaaliin työntekoon liittyen. Lain 24 §:ssä on määritelty lisäksi kahdeksan erityistä olosuhdetta, jolloin katsotaan, että tapaturmaa on pidettävä työtapaturmana. Lain 25 §:ssä rajataan etätyöntekijöiden korvaussuojaa suhteessa muihin työntekijöihin (Mänttari & Nyysölä 2016: 93).

TTAmL:n 21 §:n mukaan työssä sattuneena pidetään tapaturmaa, joka on sattunut työntekijälle työnteon yhteydessä. Yleensä työssä sattuvat tapaturmat tapahtuvat suoraan työnteon yhteydessä, ja usein on hyvin selvää, onko kysymyksessä työtapaturma vai ei. Kukkosen ja Karmavalon (2008) mukaan yleensä ei ole vaikeaa päätellä, onko tapaturma sattunut työntekijän työtehtäviin kuuluvien asioiden hoitamisen yhteydessä. (Kukkonen & Karmavalo 2008: 45-46, ks. Mänttari & Nyysölä 2016: 44.) TTAmL:n 22 §:n mukaan työntekopaikan alueella muutoin kuin työnteon yhteydessä sattunutta tapaturmaa pidetään työtapaturmana, jos se on sattunut työntekopaikalla oloon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa. Näin ollen tapaturman korvattavuudessa ei ole eroa sillä, onko tapaturma sattunut nimenomaisesti työssä vai työntekopaikan alueella (Mänttari & Nyysölä 2016: 52).

Tapaturmasta työntekopaikan ulkopuolella on säädetty TTAmL:n 23 §:ssä. Pykälän mukaan työtapaturmana pidetään tapaturmaa, joka on sattunut työntekijälle työntekopaikan alueen ulkopuolella seuraaviin olosuhteisiin liittyvässä toiminnassa. Ensinnäkin tavanomainen työssäkäynnistä johtuva asunnon ja työpaikan välinen matka, johon katsotaan kuuluvan myös vähäinen poikkeaminen matkareitiltä lasten päivähoidon,

ruokakaupassa käynnin tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi, on olosuhde, jonka vuoksi tapaturma katsotaan työtapaturmaksi. Toiseksi tavanomainen työhön liittyvä ruokailu- tai virkistystauko työntekopaikan alueen läheisyydessä muodostaa olosuhteen työtapaturmalle. (ks. Mänttari & Nyysölä 2016: 65 ja 73.)

TTAmL:n 24 §:ssä on lueteltu kahdeksan erityistä olosuhdetta, jolloin tapaturmaa pidetään työtapaturmana (Mänttari & Nyysölä 2016: 78). TTAmL:n 24 §:n mukaan työhön liittyvissä virkistys- ja koulutustilaisuuksissa sattunut tapaturma on työtapaturma, jos tilaisuus on työnantajan järjestämä, tai työnantaja on hyväksynyt siihen osallistumisen. Työkykyä ylläpitävät toiminnot, jotka työnantaja on järjestänyt työntekijöille, muodostavat olosuhteen, jolloin tapaturma katsotaan työtapaturmaksi. Työterveys- ja muun terveydenhuollon toiminnassa tai vastaanotolla sattunut tapaturma luetaan myös työtapaturmaksi. Lisäksi työtapaturmana pidetään tapaturmaa, joka on sattunut työntekijälle hänen ollessa majoittuneena työnsä vuoksi poikkeuksellista tapaturman vaaraa aiheuttavissa olosuhteissa, jos tapaturma on johtunut näihin olosuhteisiin liittyvästä syystä. Jos työn tekijä on matkalla näihin edellä lueteltuihin toimintoihin työntekopaikalta tai asunnoltaan, on kyseessä työtapaturma. (ks. laajemmin Mänttari & Nyysölä 2016: 77-93.)

Yksi erityinen olosuhde on kuntoliikunta työaikana. Tällöin tapaturma on työtapaturma, jos liikunta on työnantajan hyväksymää ja sen tarkoituksena on ollut työntekijän fyysistä kuntoa koskevien erityismääräysten täyttäminen. (Tapaturmaselvitys 2008: 34.) Tietyissä ammateissa työntekijöiden on pidettävä huolta omasta fyysisestä kunnostaan, kuten sotilaiden, poliisien ja palomiesten (Mänttari & Nyysölä 2016: 92). Tällöin, jos työntekijä urheilee työajalla ja kärsii tapaturman, on se katsottava työtapaturmaksi. Tärkeää on kuitenkin erottaa vapaa-ajan urheilu työajalla tapahtuvasta urheilusta. (Anttila 2011: 29.)

Urheilijan tapaturmalain mukaan:

UTL:n 2 §:n mukaan tapaturmalla tarkoitetaan äkillisen, odottamattoman ulkoisen tekijän aiheuttamaa vammaa, sairautta tai tästä seurannutta kuolemaa. Tämän pykälän sanamuoto

on lähes identtinen TTAmL:n 17 §:n sanamuodon kanssa. Saman lakipykälän (UTL 2 §) seuraavissa momenteissa on kuvattu olosuhteet, joihin liittyen urheilutapaturma voi syntyä. Mustonen erittelee nuo viisi erillistä kohtaa seuraavasti: (1.) ensinnäkin urheilutapaturman syntyolosuhteena on tietenkin kilpailutilanne, jolloin tapaturma voi sattua peli- tai urheilusuorituksen yhteydessä. (2.) Toisena olosuhteena on harjoitustilanteet ohjattuina, valvottuina tai harjoitteluohjelman mukaisina harjoituksina. (3.) Kolmantena tulevat työmatkat, joiden aikana urheilija siirtyy asunnoltaan tai majoitustiloista kilpailu-, peli- tai harjoittelupaikalle ja sieltä takaisin. (4.) Neljänneksi urheilijoiden matkustus matkaohjelman mukaisesti peli-, kilpailu- tai harjoitusmatkoilla muodostaa olosuhteen urheilutapaturmalle. (5.) Viidentenä urheilijoille tarkoitettut urheiluseuran tai muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön määräämät edustustilaisuudet ovat olosuhde urheilutapaturmalle, kun tapaturma sattuu itse tilaisuudessa tai matkalla sinne tai sieltä takaisin. (Mustonen 2016.)

Vuoden 2009 hallituksen esityksen mukaan urheilijoiden pelaajasopimuksissa on usein vaatimuksena harjoitella omatoimisesti silloin, kun pelikausi ei ole käynnissä. Urheilun ammatillisten erityispiirteiden johdosta on perusteltua katsoa myös omatoimisessa harjoittelussa tapahtunut tapaturma kuuluvaksi vakuutusturvan piiriin, jos henkilökohtainen harjoitteluohjelma on annettu urheilijan noudatettavaksi etukäteen seuran tai valmentajan taholta. Tällainen itsenäinen harjoitteluohjelma voidaan hallituksen esityksen mukaan antaa urheilijalle lyhyille jaksoille myös suullisesti. (HE 22/2009 vp.)

Monissa joukkuelajeissa on kausien välillä tyyppillisesti niin sanottu lomakausi, jonka aikana urheilijat harjoittelevat uutta kautta varten. Jääkiekon yleissopimuksessa on erillinen maininta, että Sm-liigassa seurojen on pakko järjestää pelaajille harjoitteluvapaata pelikauden päättymisen ja uuden kauden alkamisen välillä yhtäjaksoisesti vähintään kuuden viikon ajan (Jääkiekon yleissopimus 2018: 3). Kaikenlainen harjoitteluohjelman ulkopuolinen vapaa-ajan urheilu tulee kuitenkin selkeästi erottaa korvaussuojan piiristä. Urheilutapaturman jälkeen on pystyttävä selvittämään harjoitusohjelman sisältö

luotettavalla tavalla, jotta vahingon aiheutuminen voidaan yhdistää urheilijalta vaadittavaan omatoimiseen harjoitteluun. (HE 22/2009 vp.)

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmän mukaan urheilijan vamman tai sairauden korvaaminen edellyttää todennäköistä syy-yhteyttä urheilutapaturman ja vamman tai sairauden välillä. Tapaturmana korvataan kuitenkin myös UTL:n 2 §:n 3 momentin mukaan ilman tapaturmaa äkillisesti tapahtunut lihaksen tai jänteen kipeytyminen, kun tämä johtuu yksittäisen kuormittavan liikkeen suorittamisesta. Korvausta ei makseta, jos kipeytyminen johtuu sairaudesta, todennäköisesti aiemmasta vammasta tai muusta syystä kudoksen heikentymisestä taikka kudosaivuriosta, jonka syntyminen edellyttää tapaturmaa. Lisäksi urheilijalle ei korvata TTAmL:sta poiketen ammattitauteja tai sairauden pahenemista. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2013: 10 ja Mustonen 2016.)

Kun vertaillaan työntekijän ja urheilijan tapaturman käsitteitä, voidaan molempien kohdalla nähdä hyvin saman sisältöisenä ne olosuhteet, jolloin korvattava tapaturma saattaa syntyä. Molemmissa järjestelmissä pyritään myös erottamaan vapaa-ajan urheilu työssä tai työstä johtuvien olosuhteiden vuoksi tapahtuvasta urheilusta. Urheilijan tapaturman käsitettä onkin luontevaa verrata esimerkiksi sotilaan, poliisin ja palomiehen kanssa, koska näissäkin ammattiteissa korostuu fyysisen kunnon ylläpito. (Mänttari & Nyssölä 2016: 91-92.) Oikeastaan ainoana urheilijan oikeusturvaa heikentävänä tilanteena voidaan mainita omatoimisen harjoittelun yhteydessä sattunut tapaturma, jos kyseistä aktiviteettia ei ole nimenomaisesti kirjattu harjoitusohjelmaan tai jos ei voida muuten todistaa harjoittelun kuuluneen harjoitusohjelmaan. Etenkin nuorten pelaajien kohdalla kaikenlainen monipuolinen harjoittelu, liikunta ja harrastaminen kuuluvat pelaajan kehittymiseen olennaisesti, joten vapaa-ajan ja harjoitusohjelman välinen ero voi olla erittäin häilyvä. (Anttila 2011: 33.)

3.5. Tapaturman tahallisuus

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan:

Työntekijöiden kohdalla TTAmL:ssa on säännös toisen henkilön tahallisen teon jäämisestä työtapaturmavakuutuksen ulkopuolelle, kun teko ei liity vahingoitetun työtehtäviin, vaan perhesuhteisiin tai muuhun yksityiselämän seikkaan. TTAmL:n 34 §:ssä suljetaan yleisesti pahoinpitely kuuluvaksi rikosoikeuden ja vahingonkorvauksen piiriin tapaturmaturvan sijaan. Kuitenkin edelleen työstä johtuvat, työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa muuten tapahtuvat pahoinpitelyt korvataan työtapaturmana. Esimerkiksi, jos jonkun hylkäävän päätöksen antanut virkailija pahoinpidellään tuosta päätöksestä johtuen hänen vapaa-ajallaan, kyseessä on työtapaturma (Mänttari & Nyysölä 2016: 107-108).

Kukkosen ja Karmavalon (2008) mukaan tilanne, jossa työntekijä aiheuttaa itselleen tahallisesti tapaturman on erittäin harvinainen. TTAmL:n 61§:n mukaan alkoholin tai huumausaineen vaikutuksenalaisuuden, tahallisen tai törkeän huolimattoman ja työturvallisuusmääräysten vastaisen menettelyn tai rikollisen toiminnan vuoksi on mahdollista vähentää TTAmL:n mukaista päivärahaa vahingon kärsijältä, jos kyseinen toiminta on ollut vahinkotapahtuman pääasiallisena syynä. Samaisen pykälän 2 momentin mukaan vähentämisen edellytyksiä ja vähennyksen suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon, onko vähennystä pidettävä kohtuullisena ottaen huomioon vahingoittuneelle aiheutuneen vamman tai sairauden laatu. (Kukkonen & Karmavalo 2008: 45, 56 ja 144.)

Urheilijan tapaturmalain mukaan:

UTL:n mukaista tapaturmaeläkettä tai muuta etua ei makseta hallituksen esityksen mukaan, jos tapaturma on aiheutettu tahallisesti. Myöskään vammasta, jonka urheilija aiheuttaa tahallisesti itselleen, ei myönnetä korvausta. Erilaisten fyysisten lajien kamppailutilanteiden vuoksi raja tahallisen vahingoittamisen ja tapaturman välillä voi olla hiuksenhieno. Urheilun erityispiirteistä johtuen on kuitenkin lain esitöissään katsottu, että

lajille ominaisen voimankäytön seurauksena sattuvat tapaturmat tulevat vakuutuksella katetuiksi. (HE 22/2009 vp.)

Niin oikeuskäytännössä kuin oikeuskirjallisuudessaakin on määritelty edellä mainittua lajille ominaista voimankäyttöä. Fyysinen kontakti esimerkiksi jääkiekossa ja jalkapallossa on Kinnusen (2004) mukaan näille lajeille tietyissä tilanteissa sallittua ja lajeihin tyypillisesti kuuluvaa, vaikka kummankaan lajin tarkoituksena ei ole nimenomaisesti fyysiseen kontaktiin vastustajan kanssa pyrkivä pelaaminen. Sääntöjen mukainen urheileminen ei voi johtaa siihen, että pelaaja syyllistyisi rikokseen siitäkin huolimatta, että teon seurauksena esimerkiksi vastapuolen pelaaja loukkaantuisi. (Kinnunen 2004: 70.) Lajin hengen mukaisten sääntörikkomusten on myös katsottu jäävän rikosoikeuden ulkopuolelle. Tällaisten tilanteiden osalta tulee viime kädessä arvioida tapauskohtaisesti, liittyykö tilanne mitenkään kyseisen lajin luonteeseen vai tapahtuuko se esimerkiksi kokonaan pelin ulkopuolella. (Anttila 2011: 35.) KKO:n päätöksessä 1997:129 jääkiekkopelissä vastustajaa niin sanotulla poikittaisella mailalla niskaan lyönyt pelaaja syyllistyi pahoinpitelyyn, koska teko ylitti pelitilanteessa tavanomaisen fyysisen voimankäytön ja rajuuden rajat.

Urheilijan ja työntekijän tapaturman tahallisuuden tulkinnat eroavat toisistaan merkittävästi työssä ja työn olosuhteissa tapahtuvan tahallisen vahingoittamisen osalta. Hallituksen esityksessä on ainoastaan todettu asiaan liittyen, että tahallisesti aiheutettua vammaa tai sairautta ei ole pidetty työtapaturmavakuutuslainsäädännössä työtapaturmana. Toisen henkilön tahallisen teon seurauksena syntyneen vamman tai sairauden korvaaminen on hallituksen esityksessä nähty TTAml:n erityissäännöksenä. Jos siis pahoinpitely sattuu juuri nimenomaisella hetkellä työtään tekeväälle urheilijalle, jää hän työntekijää selvästi heikompaan asemaan, koska ei ole oikeutettu tapaturmaeläkejärjestelmän suomaan turvaan. Urheilija voi siis ainoastaan hakea vahingonkorvausta hänet pahoinpidelleeltä osapuolelta, mutta pidemmän työkyvyttömyyden sattuessa urheilija ei voi turvata UTL:iin. Toki on huomattava, että pahoinpitelyt ovat urheilussa äärimmäisen harvinaisia. (HE 22/2009 vp ja Anttila 2011: 36.)

3.6. Vuosityöansioiden vertailu

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan:

TTAmL:ssa työntekijän vuosityöansiona pidetään lain 71 §:n 1 momentin mukaan vahingoittuneen työansioita vuositasolla vahinkotapahtuman sattuessa. Vuosityöansio perustuu työntekijän vakiintuneeseen vuosittaiseen ansioon tai tapaturmahetken työansioon, joka määritetään vuositasolle, jos työsuhde on kestänyt alle vuoden (Arajärvi 2011: 459 ja Mänttari & Nyssölä 2016: 152). Työansiot lasketaan vahingoittuneen vahinkotapahtuman aikaisista työsuhteista vahinkotapahtumaa edeltävän vuoden ajalta saatujen työansioiden perusteella. Vuosityöansioon lasketaan mukaan kaikki työntekijän palkkatulot riippumatta siitä, missä työsuhteessa tapaturma sattuu.

Jos edellä mainitun TTAmL:n 71 §:n 1 momentin mukaan laskettu työansio poikkeaa vähintään 20 prosenttia vahinkotapahtumaa edeltävän kolmen kalenterivuoden työansioiden keskiarvosta, vuosityöansiona pidetään vertailuajan työansioiden ja 1 momentin mukaan lasketun työansion keskiarvoa. Vertailuajana on siis työntekijän kolmen edellisen vuoden palkat (Tapaturmaselvitys 2008: 60). Lisäksi työntekijän vuosityöansiolle on säädetty vähimmäismäärä, joka TTAmL:n 79 §:n mukaan on 13 680 euroa ja joka on vuoden 2018 tasossa 14 100 euroa (TVK 2018a). Työntekijän kohdalla, joka saa tätä pienempää palkkaa vuodessa, vuosityöansio kohoaa aina vähimmäisvuosityöansion tasolle (Kukkonen & Karmavalo 2008: 80). TTAmL:n 81-82 §:ssä on määritelty kaikki ne työansion muodot, jotka otetaan huomioon vuosityöansiota laskettaessa (Mänttari & Nyssölä 2016: 147).

Kukkosen ja Karmavalon (2008) mukaan työntekijän tapaturmaturvalle on tyypillistä, että pyritään korvaamaan työntekijän toimeentulo niin, että henkilökohtaista korvauskattoa ei ole määritetty (Kukkonen & Karmavalo 2008: 66). Tapaturmaselvityksessä on myös todettu, että työntekijöille on tarkoituksenmukaista korvata tapaturmien aiheuttamat ansionmenetykset kokonaisuudessaan, riippumatta henkilön tulotasosta (Tapaturmaselvitys 2008: 81).

TTAmL:ssa on erityissäännöksiä vuosityöansioon liittyen, joissa määritetään käytännössä jo eläkkeellä olevien vuosityöansiota ja työuran alkuvaiheessa olevien, esimerkiksi opiskelijoiden, vuosityöansiota. TTAmL:n 73-78 §:ssä on säädökset vuosityöansiosta, kun vahinkotapahtuma sattuu vanhuuseläkkeen aikana ja kun ammattitauti ilmenee eläkeaikana. Lisäksi näissä pykälissä on päätoimisen opiskelijan, koululaisen ja nuoren henkilön vuosityöansiota koskevat erityissäännökset. Esimerkiksi opiskelijan vuosityöansiona pidetään TTAmL:n 76 §:n mukaan työansiota, jota hän valmistuttuaan olisi ammatissaan kolmen vuoden työkokemuksen jälkeen todennäköisesti tienannut. (ks. Mänttari & Nyysölä 2016: 158-160.)

Urheilijan tapaturmalain mukaan:

Urheilijan vuosityöansio määräytyy UTL:n 11 §:n mukaan tapaturmahetkellä voimassa olevan sopimuksen mukaisen palkan mukaan siltä vuodelta tai pelikaudelta, jona tapaturma sattuu. Tilanteessa, jossa urheilija vaihtaa seuraa kesken kauden, mukaan lasketaan lisäksi aiemman sopimuksen perusteella samalta pelikaudelta maksettu palkka. Mahdollisia urheilijan sivutoista eli siviilitöistä saamiaan tuloja ei lasketa vuosityöansioon mukaan. (Mustonen 2016.)

UTL:ssa on rajattu urheilijan vuosityöansion määrää kahdessa erilaisessa tilanteessa. Ensinnäkin urheilijan vuosityöansion enimmäismäärä on tapaturmatilanteessa UTL:n 11 §:n 1 momentin mukaan 100 000 euroa, joka vuoden 2018 palkkakerrointasossa tarkoittaa 116 690 euroa (TVK 2018b). Jos urheilija tienaa siis tätä enimmäismäärää suurempaa palkkaa, hänen ansionsa tapaturmatilanteessa putoavat UTL:ssa määritetyn vuosityöansion tasolle. Toiseksi UTL:n 11 §:n 2 momentin mukaan tilanteessa, jossa urheilija tulee pysyvästi työkyvyttömäksi kaikkeen työhön, urheilijan vuosityöansiona käytetään 30 000 euroa, joka vastaa vuoden 2018 palkkakerrointasossa 35 010 euroa (TVK 2018b). Vuosityöansion rajattu enimmäismäärä vaihtelee siis sen mukaan, tuleeko urheilija lopullisesti kykenemättömäksi työhön vai kuntoutuuko hän vielä johonkin työhön. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 10 ja HE 152/2015 vp.)

Urheilijoihin verrattuna muiden toimialojen työntekijät ovat vuosityöansiotason suhteen selvästi paremmassa asemassa tapaturmakorvausten suhteen. Lisäksi UTL:n mukainen vakuuttamisvelvollisuuden alaraja on pienempi kuin TTAmL:n mukainen vähimmäisvuosityöansio. UTL:n alarajaa ei voida kuitenkaan pitää toimeentuloa turvaavana vähimmäisvuosityöansiona, koska ne urheilijat, jotka tienaaavat urheilemalla tuota rajaa alhaisemman ansion vuodessa, eivät tule edes vakuutetuiksi urheilijan tapaturmavakuutusjärjestelmän mukaan. Voidaan siis perustellusti kritisoida sitä, että niin UTL:n vuosityöansion yläraja kuin vakuuttamisvelvollisuuden alaraja asettavat urheilijat eriarvoiseen asemaan muihin palkansaajiin nähden. (Anttila 2011: 49.)

3.7. Etuudet

3.7.1. Urheilijan etuudet ja tapaturmaeläke

Työntekijän ja urheilijan tapaturmalakien tapaturmaetuuksia käsiteltäessä on kätevää lähteä liikkeelle UTL:n mukaisista etuuksista. Tämä siksi, että työntekijöillä on kaikki samat etuudet käytössä kuin urheilijoilla, mutta niiden lisäksi vielä esimerkiksi oikeus päivärahaan. UTL:n 3-12 §:n mukaan urheilijan lakiin perustuvia tapaturmaetuuksia ovat muun muassa sairaanhoito- ja tutkimuskulut. Nämä kaksi kulukorvausta tulevat lähes sellaisinaan TTAmL:n pykälien mukaan. Lisäksi myös haittaraha, hoitotuki, vaatelisä ja kodinhoidonkustannusten nousu korvataan urheilijalle UTL:n 9 §:n mukaan kuten TTAmL:ssa on säädetty. Perhe-eläke ja hautausapu ovat vielä tällaisia korvauksia, joiden suhteen urheilijoiden kohdalla menetellään samoin kuin työntekijän kohdalla, vaikkakin ne on sidottu UTL:n vanhuuseläkkeen alaikärajaan ja vuosityöansioon. (Mustonen 2016.)

UTL:n 12 § koskee ammatillista ja lääkinnällistä kuntoutusta, jotka korvataan urheilijalle, joka on kykenemätön jatkamaan urheilemista. Tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset, joita aiheuttavat esimerkiksi työhönvalmennus sekä työ- ja koulutuskokeilut, korvataan kuten TTAmL:ssa on säädetty. UTL:n 12 §:n 2 momentin mukaan ammatillista kuntoutusta ja sen tarpeellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon urheilijan ikä, ammatti, aikaisempi

toiminta, koulutus, vakiintuminen työelämään sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti urheilijan terveydentilan kannalta sellaiseen työhön, josta saaduilla tuloilla hän voisi elättää itsensä. (Anttila 2011: 40.)

Urheilijalle maksetaan tapaturmaeläkettä UTL:n 4 §:n mukaan, jos urheilija on tapaturmasta aiheutuvan vamman tai sairauden hoidon seurauksena kykenemätön hankkimaan itselleen ansiotuloja laissa tarkoitetulla urheilemisella. Lisäksi tapaturmaeläkettä maksetaan urheilijalle, joka edellisessä kohdassa tarkoitetun hoidon jälkeen on pysyvästi kykenemätön jatkamaan urheilemistä, siltä ajalta, jona hän osallistuu UTL:n mukaiseen ammatilliseen kuntoutukseen hänen kuntouttamisekseen muuhun työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Myös urheilija, jonka ammatillinen kuntoutus on päättynyt, on oikeutettu tapaturmaeläkkeeseen. (ks. HE 152/2015 vp.)

Urheilijalle myönnettävän tapaturmaeläkkeen määrä on UTL:n mukaan 85% urheilijan vuosityöansioista, eli enintään urheilukyvyttömyyden kohdalla 116 690 eurosta ja pysyvän työkyvyttömyyden kohdalla 35 010 eurosta. Eläkeoikeus alkaa Kelan sairauspäiväraha-oikeuden päätyttyä. Jos sairauspäivärahaan ei ole oikeutta, tapaturmaeläkeoikeus alkaa vuoden kuluttua tapaturman sattumisesta. UTL:n mukaan urheilijalle, joka on kyvytön urheilemaan, maksetaan eläkettä enintään viiden vuoden ajalta. Tänä aikana on tarkoitus kuntouttaa urheilukyvytön urheilija, jotta paluu työelämään olisi mahdollista. UTL:n esitöissä on katsottu, että urheilija on mahdollista kuntouttaa uuteen ammattiin tai työhön viiden vuoden aikana. (Mustonen 2016, ks. HE 22/2009 vp ja HE 152/2015 vp.)

Urheilijalle, joka tulee tapaturman vuoksi kykenemättömäksi urheilemaan ja lisäksi kykenemättömäksi tekemään muutakaan normaalia työtä, tapaturmaeläkettä maksetaan pysyvän työkyvyttömyyden ajalta. Urheilijan kyvyn työntekemiseen tulee olla pysyvästi heikentynyt 3/5:lla arvioituna suhteessa UTL:n mukaisen pysyvän työkyvyttömyyden perusteena käytettävään vuosityöansioon. UTL:n mukaan työkyvyn heikentymistä

arvioitaessa otetaan huomioon urheilijan jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Käytännössä tämä tarkoittaa niin pahaa vammaa, että siitä ei ole mahdollista kuntoutua (Mustonen 2016). Urheilijan työkyvyttömyydellä on siis UTL:ssa kaksi eri muotoa, jotka ovat urheilukyvyttömyys ja pysyvä työkyvyttömyys. Edellisessä tutkielman luvussa 3.6. selvitettyjen vuosityöansioden mukaan urheilijalle maksetaan tapaturmaeläkettä pysyvän työkyvyttömyyden ajalta, kunnes hän täyttää vanhuuseläkkeen alaikärajan 65 vuotta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 10-11 ja HE 152/2015 vp.)

UTL:n mukaan, jos urheilijan kuntoutus keskeytyy tämän lain mukaan korvatun vamman tai sairauden taikka muun siihen verrattavan urheilijasta riippumattoman syyn vuoksi, urheilijan oikeus ammatilliseen kuntoutukseen ja tapaturmaeläkkeeseen jatkuu niin kauan, kunnes viiden vuoden aika täyttyy. Edellä tarkoitettua keskeytyksen aiheuttamaa aikaa, joka johtuu muusta kuin korvatun vamman tai sairauden hoidosta aiheutuvasta työkyvyttömyydestä, ei lueta tarkoitettuun viiden vuoden aikaan. Hallituksen esityksen mukaan muusta syystä aiheutuneen keskeytyksen ajalta ei makseta UTL:n mukaista tapaturmaeläkettä. (HE 22/2009 vp.)

3.7.2. Työntekijän etuudet

Työntekijöillä on TTAmL:n mukaan kaikki samat etuudet kuin urheilijalla. Työntekijöiden kohdalla etuuksia on rajattu vähemmän kuin urheilijoilla, mutta tästä aiheesta jatketaan tutkielman seuraavassa alaluvussa. Kaikkien edellä mainittujen urheilijan etuuksien lisäksi työntekijällä on oikeus päivärahaan. TTAmL:n 56 §:n mukaan vahingoittuneella on oikeus päivärahaan yhden vuoden ajan vahinkopäivästä lukien, jos hän on vahingon johdosta kykenemätön tekemään työtään kokonaan tai osittain. Päiväraha perustuu TTAmL:n 59 §:n mukaan vuosityöansioon, kun on kulunut 28 päivää vahinkopäivästä lukien vahinköpäivää lukuun ottamatta. Vuosityöansion perusteinen päiväraha on 1/360 vahingoittuneen vuosityöansiosta.

Ammattitautina työntekijälle korvataan TTAmL:n 26 §:n mukaan sairaus, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut työntekijälle altistumisesta fyysikaaliselle, kemialliselle tai biologiselle tekijälle työntekopaikan alueella tai koulutuksessa. TTAmL:n mukaan sairauden toteaminen ammattitaudiksi edellyttää sellaista lääketieteellistä tutkimusta, jossa on käytettävissä riittävä tieto työntekijän työolosuhteista sekä työssä olevasta altistuksesta. Edellä lueteltuihin altistustekijöihin liittyen korvataan myös muun vamman tai sairauden olennainen paheneminen. Ammattitauti rinnastuu työtapaturmaan maksettavien korvausten määrien suhteen.

Työntekijän tapaturmaeläke myönnetään TTAmL:n 63 §:n mukaan, kun vahinkopäivästä tulee kuluneeksi vuosi ja kun vahingoittuneen työkyvyn voidaan arvioida vahingon johdosta heikentyneen vähintään 10 prosenttia (Mänttari & Nyysölä 2016: 161). Työkyvyn heikentymisen arvioinnissa otetaan huomioon vahingoittuneen jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota vahingoittuneen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Tärkeää on lääketieteellisen arvioinnin ohella ottaa huomioon työansioden vähentyminen työkyvyn arvioinnissa, koska pelkkä lääketieteellinen arviointi täsmällisen 10 prosentin rajan kohdalla ei ole mielekästä (Mänttari & Nyysölä 2016: 162). Kukkosen ja Karmavalon (2008) mukaan työkyky tarkoittaa kykyä tehdä töitä ja hankkia ansioita sopivalla saatavissa olevalla työllä (Kukkonen-Karmavalo 2008: 90). Työkykyä arvioitaessa otetaan huomioon vahingoittuneen koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Tapaturmaeläkkeen määrä on työntekijällä vuodessa 85% työntekijän vuosityöansiosta 65 vuotiaaksi asti, minkä jälkeen se on 70% vuosityöansiosta.

Työntekijän jatkaessa työskentelyä tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden jälkeen tapaturmaeläkettä voidaan myöntää osittaisesti. Tällöin työntekijä ei ole täysin työkyvytön, vaan jatkaa rajoitetusti työntekoa. TTAmL:n 64 §:n mukaan tapaturmaeläke määräytyy tässä tapauksessa niin, että työkyvyn heikentymistä vastaava suhteellinen osa tapaturmaeläkkeen täydestä määrästä on osittaisen tapaturmaeläkkeen määrä. Jos siis ansiot vähenevät työntekijällä esimerkiksi 50%, on osittaisen tapaturmaeläkkeen määrä puolet

täydestä tapaturmaeläkkeestä. (Mänttari & Nyysölä 2016: 162.) Tapaturmaeläke voidaan lisäksi TTAml:n 65 §:n mukaan myöntää joko määräajaksi tai toistaiseksi. Jotta voidaan myöntää tapaturmaeläkettä toistaiseksi, niin kuntoutuksen tarve kuin kuntoutumismahdollisuudet pitää ensin selvittää. Jos tämän arvioinnin jälkeen sairauden tai vamman tila määritetään pysyväksi, tapaturmaeläke myönnetään toistaiseksi. Toistaiseksi myönnetty tapaturmaeläke ei kuitenkaan ole sama asia kuin pysyvä tapaturmaeläke, koska korvausta on mahdollista tarkistaa korvauksen perusteiden muuttuessa. (Mänttari & Nyysölä 2016: 163.)

3.7.3. Urheilijan ja työntekijän tapaturmaeläkkeen sekä muiden etujen erojen arviointi

UTL:n mukainen tapaturmaeläke on sidottu tapaturman jälkeiseen urheilijan kuntouttamiseen. Hallituksen esityksen mukaan kuntouttamisvelvoitteella pyritään tilanteeseen, jossa urheilijat, jotka eivät enää urheilemalla voi tienata itselleen ansiotuloja, pääsisivät kohtuullisen toimeentulon antavaan työhön tai ammattiin. Uuteen ammattiin koulutettaessa urheilijan ansiotasoa ei pyritä saavuttamaan urheilu-uran aikaiselle tasolle, vaan pyrkimyksenä on turvata kohtuullinen toimeentulo, jotta urheilija voi itsensä elättää. TTAml:ssa ei ole säädetty pakolliseksi osallistua kuntoutukseen saadakseen tapaturmaeläkkeen mukaista korvausta. (HE 22/2009 vp ja Anttila 2011: 45.)

Urheilijoiden työmarkkinoille kuntouttamista tapaturman jälkeen tukee myös Euroopan unionin komission Urheilun valkoinen kirja, jonka mukaan urheilijoiden tulee saada koulutusta, jotta integroituminen työelämään urheilu-uran jälkeen voidaan varmistaa (Urheilun valkoinen kirja 2007: kohta 2.3.). Urheilijan kuntouttamisvelvoitetta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, koska sen avulla turvataan ja tuetaan urheilijan mahdollisuus päästä sisään urheilun jälkeiseen aikaan. Velvoitetta kuntouttaa urheilija on myös perusteltu kustannusten alentamisella hallituksen esityksessä (HE 22/2009 vp).

TTAmL ei tunne UTL:n mukaista tapaturmaeläkkeen jakoa väliaikaiseen tapaturmaeläkkeeseen ja pysyvään tapaturmaeläkkeeseen. Urheilijoiden kohdalla tämä jako

synnyttää suuren eron työntekijöiden tapaturmaeläkkeeseen vuosityöansioihin perustuen. UTL:n mukainen pysyvän tapaturmaeläkkeen määrä on asetettu kohtuulliseksi verrattaessa sitä suomalaisten keskimääräisestä palkkatyöstä saatavaan ansioon (HE 22/2009 vp). Urheilijoiden kohdalla pysyvän tapaturmaeläkkeen määrä voi aiheuttaa tilanteen, jossa UTL:n mukainen vuosityöansiotaso merkittävästi laskee urheilun aikaista ansiotasoa. Kuitenkin tämä asia kääntyy pääläelleen, kun ajatellaan nuoria urheilijoita, joiden kohdalla urheilunaikainen ansiotasoa voi nousta vuosityöansion perusteella. (Anttila 2011: 46, ks. Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 10.) UTL:n esitöiden ja hallituksen esityksen mukaan urheiluammattin keston vuoksi vuosityöansiota tulee suhteuttaa urheilunaikaiseen ansiotasoon, koska urheilu-ura on huomattavasti lyhyempi kuin normaali työura (HE 22/2009 vp).

Vuoden 2013 raportissaan sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä toteaa, etteivät ammattiuurheilijat ole UTL:n perusteella oikeutettuja korvaukseen ammattitaudeista. Edellisessä alaluvussa on kerrottu, mitä TTAmL:ssa tarkoitetaan ammattitaudilla. Ammattitautiasetuksessa on luettelo niistä tekijöistä, joiden katsotaan lääketieteellisin tutkimusmenetelmin osoittamaan syy-yhteys sairauteen. Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen mukaan korvataan, toisin kuin UTL:ssa muun kuin työtapaturman tai ammattitaudin aiheuttaman vamman tai sairauden olennainen paheneminen, kun on todennäköistä, että paheneminen on aiheutunut työtapaturman tai ammattitaudin johdosta. Tällöin työntekijälle maksetaan korvausta siltä ajalta, jolloin vamma tai sairaus on pahentunut olennaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 23.)

UTL:n mukaan ammattiuurheilijalle ei makseta päivärahaa tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta toisin kuin lakisääteisessä tapaturmavakuutusjärjestelmässä. Tällöin Kela maksaa kuitenkin sairausvakuutuslain perusteella urheilijalle toipilasajalta sairauspäivärahaetuuden (Mustonen 2016). Sairauspäivärahaa maksetaan enintään yhden vuoden ajan tapaturmasta lukien ja se on vähäisempi korvaus kuin päiväraha jo senkin takia, että päivärahaa maksetaan jokaiselta viikonpäivältä, kun taas sairauspäivärahaa vain arkipäiviltä. UTL:ssa urheilijalle ei myöskään enää makseta korvausta sen jälkeen, kun

urheilijan oikeus tapaturmaeläkkeeseen on päättynyt. Lisäksi perhe-eläkkeen korvausaika on ammattiurheilijalle rajoitettu 10 vuoteen. Tällaisia rajoituksia ei lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa ole. Lisäksi UTL sisältää säännöksiä vuosityöansion enimmäismäärästä, joita TTAmL ei puolestaan sisällä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 23.)

Tapaturmaeläkkeen ja muiden etujen suhteen urheilija jää lähtökohtaisesti työntekijää heikompaan asemaan, kun arvioidaan myönnettäviä etuuksia sekä niiden määriä. UTL:n tarkoituksena on antaa urheilijalle riittävä turva, jotta urheilija kuntoutuu joko takaisin urheiluammattiin tai muuhun ammattiin tapaturman jälkeen. Urheilijalle turvaa luo kuntoutusvelvoite ja pysyvän työkyvyttömyydenkin tilanteessa urheilija saa turvaa kohtuullisesti vuosityöansioihin perustuen. Urheilu-uran lähtökohtainen lyhyempi kesto ja urheilutoiminnan taloudellinen kantokyky ovat riittäneet perusteiksi etuuksien uudelleen arvioimiseen UTL:ssa. (HE 22/2009 vp.)

Urheilijan uran tilanne ja ansiotaso vaikuttavat siihen, miten pysyvä työkyvyttömyys muuttaa urheilijan taloudellista tilannetta. Voidaan katsoa, että reilusti vuosityöansiota enemmän tienannut urheilija joutuu epäedulliseen asemaan, koska hän ei hyödy korkeista ansioistaan, jotka hän on hyvin urheilemalla eli toisin sanoen onnistuneesti töitään tehden ansainnut. Tällaisessa tilanteessa urheilija menettää oikeuden korkeampaan korvaukseen periaatteessa vain, koska hän on valinnut tehdä töitä ja hankkia tulonsa urheilemalla. Normaalissa työelämässäkin voi olla tilanne, jossa työntekijä tienaa hetkellisesti suurempaa palkkaa, joka tippuu alemmas korkeapalkkaisen pestin jälkeen (Tapaturmaselvitys 2008: 60). Urheilijat ja työntekijät ovat siis eriarvoisessa asemassa tässä suhteessa, koska työntekijän vuosityöansiot perustuvat aina hänen sen hetkiseen tilanteeseensa, kun tapaturma sattui.

3.8. Yhdenvertaisuuden näkökulma

Oikeuskirjallisuudessa ja urheilutoiminnan eri järjestötasoilla on katsottu, ettei urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvan taso työntekijöihin verrattuna ole samalla tasolla. Hallituksen esityksessä on todettu, että nykyistä urheilijan tapaturmaturvajärjestelmää tulee uudistaa lähemmäksi muita ansioperusteisia sosiaalivakuutuksen tavoitteita (HE 22/2009 vp). UTL:iin tehtyjen muutoksien kautta on pyrittykin muuttamaan urheilijoiden tapaturmaturvaa kohti työntekijöiden vastaavaa turvaa, vaikka edelleenkin yhdenvertaisuuden kannalta urheilijat eivät ole samassa asemassa kuin työntekijät. Erilaisten taloudellisten perusteiden kautta säädetyn erillislain lähtökohdat ovat epäoikeudenmukaisia urheilijaa kohtaavien tapaturmatilanteiden kannalta. Pelkkä seurojen taloudellinen kantokyky on hatara argumentti yhdenvertaisuuden näkökulmasta. (Rauste 1997: 190.) Saarnilehdon (1998) mukaan on selvää, että myös urheilualan, kuten muidenkin työtoimialojen, tulisi osata suhteuttaa omat menonsa tuloihin (Saarnilehto 1998: 84-85).

Yhdenvertaisuutta arvioitaessa urheilijoiden ja työntekijöiden välillä esiin nousee Rausteen (1997) mukaan tilanne, jossa urheilijan työura katkeaa pysyvästi urheilussa sattuneen loukkaantumisen tai vakavan sairastumisen vuoksi. Tällaiset urheilijat ovat selkeitä häviäjiä urheilijoiden erillisjärjestelmän luomissa olosuhteissa. Toisaalta erillisjärjestelmän voittajia ovat urheiluseurat ja ne urheilijat, jotka selviävät urheilu-urastaan ilman minkäänlaisia loukkaantumisia tai sairastumisia. Työntekijöiden tapaturmaturva ei aiheuta näin suurta kuilua työntekijöiden välille, eikä myöskään työnantajan ja työntekijän välille. Työntekijöiden yhteisvastuullinen sosiaaliturvajärjestelmä tasapuolistaa lisäksi kustannuksia toisin kuin urheilijoiden erillisjärjestelmän yksittäisten työnantajien vastuuseen perustuva järjestelmä. (Rauste 1997: 185.)

KKO:n ratkaisussa 2008:103 on määritelty urheilijan asemaa suhteessa työntekijään siten, että tilanne, jossa urheilija saisi urheilijoiden erillisjärjestelmän kautta paremman sosiaaliturva-aseman kuin työntekijä, on ristiriitainen urheilijan tapaturman korvaamiselle asetettujen tavoitteiden vuoksi. Tapauksessa jalkapalloharjoituksissa loukkaantunut A oli

tullut tapaturman johdosta pysyvästi kykenemättömäksi pelaamaan jalkapalloa. Kyseinen entinen pelaaja ei saanut vakuutusyhtiöltä tapaturmaeläkettä ajalle, jona hän ei voinut hankkia itselleen ansiotuloja jalkapallon pelaamisella, koska hän oli sittemmin siirtynyt jo parempipalkkaiseen muihin työtehtäviin. Silloisen vanhan UTL:n (575/2000) mukaan urheilijalle tapaturman seurauksena voitiin maksaa 10 vuoden ajalta tapaturmaeläkettä, kun hän on kykenemätön tienamaan urheilulla ansioita. KKO katsoi, ettei urheilijoita tulisi kohdella silloisen muita työntekijöitä koskevan tapaturmavakuutuslain (608/1948) kanssa eriävästi. Tämä perustelu voi tuntua erikoiselta, koska urheilijoiden erillislain tarkoituksena on juurikin kohdella urheilijoita eriävästi työntekijöihin nähden. A oli kuitenkin jo siirtynyt uuteen työhön, josta hän sai tuloja enemmän kuin urheilemisestaan. KKO katsoi, että tapaturmaeläkkeen saamisen edellytyksenä olevaa työkyvyn alentumista arvioitaessa tulee ottaa huomioon A:n jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja myös muulla työllä kuin urheilulla. Vaikka A:lle oli muodostunut ehkä perusteltukin käsitys, että tapaturmaeläkettä saisi urheilutapaturman johdosta, jos urheilija tulee kyvyttömäksi nimenomaan urheilutyöhön, ei A:lle ollut aiheutunut ansionmenetystä, koska tämä oli siirtynyt parempipalkkaiseen työhön. A ei siis saanut tapaturmaeläkettä urheilutyökyvyttömyyden johdosta, koska hän oli muuten työkykyinen. Urheilijalle ei siis voida antaa työntekijää parempaa asemaa, mutta edelleenkin urheilijat eivät ole yhdenvertaisia työntekijöihin nähden. Urheilijoiden erillislakia on varmasti tämänkin tapauksen johdosta muutettu nykyiseen muotoonsa, jossa huomioidaan urheilijan kuntoutuminen muihin töihin ja muiden töiden tarjoamat ansiot.

Yhdenvertaisuuden perusajatuksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tämä on säädetty Suomen perustuslain kuudennessa pykälässäkin. Myös mikään henkilöön liittyvä syy ei saa asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkia ihmisryhmiä tulisi kohdella samalla tavalla, jos asiaan vaikuttavat olosuhteet eivät ole samanlaisia. Urheilun erityispiirteitä on lainsäätäjän toimesta tulkittu niin, että ne muodostavat urheilijoiden kohdalla olosuhteen, jonka vuoksi on tarkoituksenmukaista luoda erillistä lainsäädäntöä urheilijoille (HE 22/2009 vp). Kuten edellä on todettu, taloudelliset syyt eivät pelkästään voi olla syynä ja perusteena urheilijoiden

erillisjärjestelmälle. Lisäksi tietyn työuran keston pitäminen sellaisena perusteena, joka luo työtoimialalle erityiset olosuhteet voidaan oikeudellisesti kyseenalaistaa. Näistä syistä UTL:n luoman erillisjärjestelmän on vaikea nähdä täyttävän yhdenvertaisuuden vaatimuksia. (Anttila 2011: 50.)

4. JÄÄKIEKKOILIJAN ANSIOTULOJEN RAHASTOINTIJÄRJESTELMÄ

4.1. Urheilijoiden erityiskohtelu verotuksessa

Urheilijoille on verolainsäädännössä säädetty omat säännökset urheilijatulon rahastoimisesta. Millään muulla elämänalueella, kuten esimerkiksi kulttuurissa ei ole tällaisia välineitä käytössä, vaikka tulontasaus voikin olla mahdollinen. Urheilutoimijat ovat pyrkineet ajamaan urheilun erityiskohtelun lisäämistä ja urheilun erityispiirteiden huomioon ottamista verotuksessa. Kun kysymyksessä on ollut yleishyödyllisiä yhteisöjä yleisesti koskevat veroratkaisut, on julkinen valta osoittanut erityiskohteluun myötämielisyyttä. (Halila 2006: 49-50.) Tavallisen tulonsaajan asemaan verrattuna urheilijan asema poikkeaa siten, että urheilijaan sovelletaan positiivista erityiskohtelua tietyissä tilanteissa verotuksessa. Urheilijoiden uran keston lyhyttä ja urheilun erityispiirteitä palvelemaan on luotu rahastointijärjestelmä urheilutulojen jaksotussäännöksiä avulla. Ilman erityisjärjestelyitä veroprogressio koituisi urheilijoille enemmän haitaksi kuin muille työntekijöille, joiden ansiotulot pysyvät tasaisempina vuodesta toiseen. (Halila & Norros 2017: 614-615.)

Anderssonin, Linnakankaan ja Fränden (2016) mukaan verotuksessa kohdellaan urheilijoiden saamia tuloja erityisellä tavalla. Tuloverolaki (30.12.1992/1535) on sisältänyt yksityiskohtaisia erityissäännöksiä urheilutulojen rahastoinnista vuodesta 1999 lähtien. (Andersson, Linnakangas & Frände 2016: 449). Tuloverolain 116 a §:n 2 momentin mukaan urheilutuloina pidetään urheilukilpailusta saatuja rahapalkintoja ja muita kilpailemisesta tai pelaamisesta saatuja ja niihin rinnastettavia tuloja sekä urheilemiseen liittyvistä mainossopimuksista tai muista yhteistyösopimuksista saatuja tuloja, jos sopijapuolina ovat urheilija, lajiliitto ja yhteistyötaho yhdessä. Samaisen pykälän 1 momentin mukaan urheilijan verovuoden tulona ei pidetä sitä osaa hänen urheilutulostaan, joka on 116 b ja 116 c §:ssä säädettyin edellytyksin maksettu valtiovarainministeriön nimeämän säätiön yhteydessä olevaan valtakunnalliseen valmennusrahastoon tai urheilijarahastoon. Urheilija voi täten siirtää tietyn osuuden tuloistaan esimerkiksi

urheilijarahastoon, jonne siirretyt varat eivät ole verovuoden veronalaista ansiotuloa, vaan varat tuloutetaan rahastosta urheilu-uran jälkeen (Halila & Norros 2017: 615). Rahastointijärjestelmän kautta huomioidaan etenkin se, että urheilu-ura jää usein lyhyeksi. Rahastoinnin avulla urheilijan on mahdollista jaksottaa tuloja pidemmälle aikajaksolle. (Myrsky & Rabinä 2014: 500.)

Tuloverolain 116 a-c §:ssä mahdollistetaan siis urheilijoille tulojensa rahastaminen ja verotuksen siirtäminen myöhempään ajankohtaan (Andersson, ym. 2016: 449). Hallituksen esityksessä (278/1998 vp) painavimmiksi syiksi, joiden perusteella urheilijatulon rahastointimahdollisuutta voitiin puoltaa, mainittiin urheilu-uran lyhyys ja urheilijan pakollisen sosiaaliturvan rajallisuus muihin ammatteihin verrattuna. Missään muussa ammatissa ei ole ammattiurheilun tapaan selvää, että aktiivinen työvaihe, joka tuottaa ansioita, kestää korkeintaan keskimäärin 10 vuotta. Lisäksi urheilutulojen rahastointi voisi toimia hallituksen esityksen mukaan osaltaan mahdollisesti vajaaksi jäävän sosiaali- ja eläketurvan täydentäjänä. Rahastointijärjestelmän katsottiin myös mahdollistavan urheilijalle paremman sopeutumisen urheilu-uran jälkeiseen työelämään, opiskeluun tai elämään yleensä. Yhteiskunnan näkökulmasta laissa säädetty rahastointijärjestelmä on edullinen, selkeä ja tehokas. Järjestelmän avulla kaikki urheilutulot koettiin saatavan veroviranomaisille paremmin tietoon. (HE 278/1998 vp, ks. Andersson, ym. 2016: 449-450.) Sitten tuloverolain urheilijatulon jaksottamista koskeviin pykäliin on tehty muutoksia tuoreemmilla hallituksen esityksillä, koska on esimerkiksi nähty tarpeen lisätä rahastoon siirrettävän ansion määrää ja nopeuttaa rahastosta tuloutettavien varojen siirtymistä urheilijalle.

Tuloverolaissa on kaksi rahastointimahdollisuutta urheilijaa varten. Valmennusrahastosta on säädetty tuloverolain 116 b §:ssä, jonka mukaan valmennusrahastoon maksettua urheilutuloa voidaan käyttää urheilemisesta ja valmentautumisesta verovuoden aikana aiheutuvien menojen kattamiseen. Hyväksyttäviä menoja ovat voivat olla esimerkiksi valmennus-, harjoitus-, matka- ja majoitusmenot sekä kilpailujen osanottomaksut (Halila & Norros 2017: 616). Valmennusrahastoon voidaan saman pykälän mukaan maksaa muita

urheilutuloja kuin palkkaa, joten pääasiassa valmennusrahastoon siirretään palkintorahoja. Valmennusrahaston tarkoituksena on mahdollistaa yksilöurheilijoille valmentautumisesta aiheutuviin kuluihin varautuminen etukäteen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 15). Koska palkkaa ei voida valmennusrahastoon siirtää, koskee sen tarjoama rahastointimahdollisuus vain yksilöurheilijoita, jotka tienaaavat palkintorahoja kilpailumenestyksen perusteella. (Andersson, ym. 2016: 450.) Tässä tutkielmassa valmennusrahastoa ja sen toimintaa ei tämän enempää avata, koska jääkiekkoilijoiden tulojen rahastoiminen perustuu urheilutyöstä saatavaan palkkaan, eikä palkintorahoihin.

Toinen rahastointimahdollisuus urheilijalle on tuloverolain 116 c §:n mukainen urheilijarahasto. Urheilijarahasto on sekä yksilö- että joukkueurheilijoiden käytettävissä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 15). Urheilijarahasto on niin hallituksen esityksissä kuin oikeuskirjallisuudessa nähty keinona, jolla urheilija voi varautua urheilu-uran jälkeiseen aikaan. Tuloverolain 116 c §:n 1 momentin mukaan urheilijalla, jonka verovuoden urheilutulo on ennen tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneiden menojen vähentämistä vähintään 9 600 euroa, on oikeus siirtää urheilutulostaan verovapaasti urheilurahastoon enintään 50 prosenttia urheilutulon bruttomäärästä laskettuna ja samalla enintään 100 000 euroa vuodessa. Urheilijan urheilijarahastoon siirtämät varat voidaan tuloverolain 116 c §:n 2 momentin mukaisesti tulouttaa urheilu-uran jälkeisten vähintään kahden ja enintään kymmenen vuoden aikana sekä erityisestä syystä myös nopeammin kuin kahdessa vuodessa. Erityisenä syynä mainitaan laissa esimerkkinä työkyvyttömyys. Tuloutus suoritetaan niin, että koko tuloutettava summa jaetaan osiin vuosien lukumäärällä, joiden aikana varat tuloutetaan, ja jokaiselle vuodelle jaetaan yksi osa kokonaissummasta. Urheilija saa itse päättää lain tuloutusikkunan puitteissa, kuinka monessa erässä hän varansa nostaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 16). Tuloverolain 116 c §:n 3 momentissa säädetään urheilu-uran päättymisestä. Urheilu-ura katsotaan päättyneeksi ensinnäkin, jos urheilutulo kahtena peräkkäisenä vuotena jää alle 9 600 euron eikä urheilija osoita urheilijarahastolle jatkavansa urheilu-uraansa. Toiseksi urheilu-ura katsotaan päättyneeksi, jos urheilijan vammautumisen tai urheilijan rahastolle tekemän ilmoituksen vuoksi urheilu-ura on tullut päätökseen.

Urheilijarahastosta urheilu-uran jälkeen tuloutettavat varat ovat kokonaisuudessaan urheilijalle tulouttamisvuoden veronalaista ansiotuloa tuloverolain 116 c §:n 5 momentin mukaisesti. Asiaa arvioitiin keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa, KVL: 2010/28, jossa ammattilaisjäätiekkoilija A aikoi nostaa urheilijarahastoon siirrettyjä varojaan. Kun urheilijarahastosta tuloutettavat varat olivat A:lle hänen työsuhteessa hankkimia ansiotuloja, A:lla oli oikeus saada tulosta tuloverolain mukainen tulonhankkimisvähennys, kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ja työtulovähennys. Ratkaisu vahvistaa osaltaan, että urheilijarahastosta nostettavat tulot ovat kokonaisuudessaan veronalaista ansiotuloa (Myrsky & Rabinä 2014: 502). Rahastosta nostettavat tulot katsotaan samaksi tuloksi, jota ne olivat rahastoon maksettaessa. Kun rahastoon on maksettu palkkaa, sieltä tuloutettava suoritus on myös palkkaa. (Halila & Norros 2017: 615.)

Aikaisemmin urheilijarahastoon oli mahdollista siirtää urheilijatulon bruttomäärästä laskettuna enintään 30 prosenttia ja samalla enintään 50 000 euroa vuodessa. Hallituksen esityksessä (112/2008 vp) todettiin, että eräissä tapauksissa urheilijarahastoon siirrettävien varojen enimmäismäärät olivat osoittautuneet alhaisiksi. Hallituksen esityksessä mainittiin, että kun siirrytään nykyiseen 50 prosentin ja 100 000 euron järjestelmään, suhteellisen lyhyen aikaa hyvin ansiotuloja saavat urheilijat voivat nykyistä paremmin varautua urheilu-uran jälkeiseen aikaan. Lisäksi esityksessä todettiin, että tällä muutoksella pyritään tukemaan osaltaan hyvin menestyneiden urheilijoiden pysymistä Suomessa. Korotusten arvioitiin myös kohdistuvan hyvätuloisiin urheilijoihin. (HE 112/2008 vp.) Edellä mainittua hallituksen esitystä edeltäneessä hallituksen esityksessä (144/2006 vp) urheilutulon käsite tuloverolain 116 a §:ssä muutettiin koskemaan myös sekä Euroopan talousalueelta että sen ulkopuolelta saatuja ulkomaisia tuloja (HE 144/2006 vp). Urheilijaa koskevien erityisten verotussäännösten voidaan katsoa vaatineen ajan mittaan korjauksia urheilun kaupallistumiskehityksen ja ammattimaisuuden lisääntymisen johdosta, samoin kuin urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmän säännösten.

Hallituksen esityksessä (22/2009 vp), joka koski lakia urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta, on todettu urheilutulojen rahastoinnin olevan urheilijan sosiaaliturvan

täydennyskeino. Lainsäätäjänkin mukaan urheilijan tapaturmaturvajärjestelmä ja urheilutulojen rahastointijärjestelmä linkittyvät toisiinsa. Merkittävä ero on kuitenkin siinä, että rahastointijärjestelmä rahoitetaan verovaroin, kun taas tapaturmaturvajärjestelmän rahoitus katetaan työnantaja- ja työntekijämaksuilla. (HE 22/2009 vp.)

Rahastoinnin kautta urheilijan on mahdollista saada veroetua, kun verotus siirtyy urheilu-uran jälkeiseen aikaan. Esimerkiksi liigatason jääkiekkoilijoilla voi urheilu-uran aikana olla hyvinkin korkea veroprosentti, koska tulot voivat yhtä kautta kohden nousta keskiarvoa paremmalla pelaajalla 100 000 euron tuntumaan. Kun jääkiekon Sm-liigassa on viimeksi tilastoitu pelaajien keskipalkka vuonna 2015, oli se noin 80 000 euroa (Sm-liiga 2015). Urheilu-uran jälkeen urheilijan ansiot putoavat todennäköisesti ainakin hetkellisesti siitä, mitä ne olivat uran aikana. Jos keskipalkkainen jääkiekkoilija esimerkiksi tienaa urheilu-uraa seuraavien kahden vuoden aikana ansiotuloja 20 000 euroa ja tulouttaa sen lisäksi urheilijarahastossa olevista 50 000 eurosta 10 000 euroa vuosittain, hänen ansiotuloveroprosenttinsa lasketaan 30 000 euron mukaan. Rahastoinnilla voidaan vähentää siis urheilijan urheilu-uran aikana tienaamiin ansioihin kohdistuvaa verorasitusta.

4.2. Jääkiekkoilijan urheilutulon rahastoiminen

Vuonna 1982 perustettu Jääkiekkoilijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiö toimii Suomen Jääkiekkoliiton ja Sm-liigan järjestämissä sarjoissa pelaavien tai pelanneiden jääkiekkoilijoiden koulutusta, ammattiin valmistumista ja siinä kehittymistä sekä urheilu-uran jälkeiseen elämään sopeutumista edistävänä säätiönä (SJRY 2017a). Kyseisen säätiön alaisuudessa toimii jääkiekkoilijoiden urheilijarahasto. Säätiön alaisen urheilijarahaston säännöissä (2017) todetaan, että rahasto toimii omakatteisena urheilijarahastona, jonka varat tulee pitää erillään säätiön muista varoista. Suomessa pelaavat jääkiekkoilijat voivat siirtää rahastoon urheilemisesta saatuja tuloja aktiiviuran jälkeistä käyttöä varten. Säätiön alainen rahasto hallinnoi näitä varoja, jotka on siirretty sinne tuloverolain 116 a §:n tarkoittamina tuloina. (SJRY 2017b.)

Obsido Oy on vuodesta 2006 lähtien vastannut Jääkiekkoilijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiön alaisen jääkiekkoilijoiden urheilijarahaston tiedottamisesta, markkinoinnista, kehittämisestä ja riskienhallinnasta sekä vuodesta 2010 alkaen vastannut urheilijarahaston sijoitustoiminnasta. Obsido Family Office Oy puolestaan pitää yllä jääkiekkoilijoiden urheilijarahaston osuusrekisteriä ja rahaston arvonlaskentaa. (www.sjry.fi.) Varojen siirtäminen rahastoon, eli rahasto-osuuksien merkintä on mahdollista vähintään kerran kuussa. Urheilijoiden tulee lähettää merkintälomakkeet Obsido Family Office Oy:lle ja seuroilleen merkintäpäivää ennen. Urheilijoiden seurat siirtävät varat sille rahaston merkintätilille, jolle urheilijat haluavat varojaan rahastoida. Jääkiekkoilijan palkan siirto tapahtuu siis suoraan työnantajalta urheilijarahastoon. (SJRY 2017b.)

Jääkiekkoilijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiön alaisen urheilijarahaston sääntöjen (2017) mukaan urheilijarahastoon siirrettyjä varoja on sijoitettava suunnitelmallisella tavalla, jotta säilytetään riittävä maksuvalmius rahaston jäsenten rahasto-osuuksien nosto-oikeuksiin nähden (SJRY 2017b). Obsido Oy:llä on kolme erilaista sijoitussalkkua, joihin urheilija voi varojaan siirtää. Salkut on nimetty seuraavasti: varovainen, tasapainoinen ja aggressiivinen. Salkkujen nimet kertovat siitä, millaisella sijoitusstrategialla salkku operoi. Varovainen-salkku sijoittaa varoja lähinnä vain korko- ja indeksirahastoihin, eikä salkussa käytetä ollenkaan osakesijoituksia. Tasapainoinen-salkkuun voi sisältyä osakkeisiin sijoittamista niin, että osakkeiden osuus salkun sijoituksista on 40-60 prosenttia. Aggressiivinen-salkku on salkuista riskisin, ja sen sijoitukset voivat koostua 70-100 prosenttisesti osakkeista. (www.obsido.fi.) Urheilijan on siis mahdollista valita oman riskinsietokykynsä mukaisesti, mihin salkkuihin hän varansa sijoittaa. Rahaston jäsenet valitsevat salkuista itselleen sopivan kombinaation. Salkkujen välinen varojen siirto on myös mahdollista urheilijalle. Tällöin urheilijan tulee toimittaa siirtolomake Obsido Family Office Oy:lle, joka rekisteröi salkkuosuuden siirron. (SJRY 2017b.)

Urheilija voi aloittaa rahastossa olevien varojensa noston välittömästi urheilu-uran päättymisen jälkeen (www.obsido.fi). Tuloverolain 116 c §:n mukaisesti urheilija voi nostaa varansa nopeimmillaan kahden vuoden aikana pois rahastosta. Pisin nostoaika on kymmenen vuotta, jonka jälkeen varat tulee olla viimeistään nostettu kokonaisuudessaan rahastosta. Urheilija tekee nostosuunnitelman, jossa hän voi määrittää, kuinka monta nostoperiodia hän valitsee käytettäväksi, ja mistä rahaston salkuista hän varoja nostaa minäkin vuonna. Urheilija on velvollinen ilmoittamaan urheilijarahastolle, kun hänen urheilu-ura on päättynyt. Urheilijan nostamat rahat ovat hänelle nostovuoden verotettavaa ansiotuloa, joten urheilijan tulee toimittaa voimassa oleva verokortti Obsido Family Office Oy:lle, koska rahasto huolehtii ennakonpidätyksen toimittamisesta. (SJRY 2017b.)

Jääkiekkoilijalle urheilutulon rahastoiminen voidaan katsoa erittäin yksinkertaiseksi ja mutkattomaksi tavaksi järjestellä omien tulojen jakautuminen urheilu-uran aikaisen ja uran jälkeisen ajan välillä. Urheilijan tarvitsee vain ilmoittaa, kuinka hän haluaa toimia rahastoinnin kanssa, jonka jälkeen seura hoitaa varojen siirron rahastoon suoraan urheilijan palkasta. Obsido Oy:n internetsivuilla urheilijan on mahdollista seurata omien varojen arvon kehittymistä rahastossa omilla käyttäjätunnuksilla, jotka jokaiselle rahaston jäsenurheilijalle annetaan (www.obsido.fi). Lisäksi kaikki rahaston jäsenurheilijat saavat kahdesti vuodessa kirjallisen selvityksen heidän rahasto-osuuksiensa muodostumisesta, arvoista ja mahdollisista tuotoista (SJRY 2017b). Rahastointi on siis tehty mahdollisimman vaivattomaksi, ja omien varojen kertymisen seuranta rahastossa todella helpoksi. Tämä varmasti innostaa useita jääkiekkoilijoita käyttämään rahastointimahdollisuutta. Urheilu-uran jälkeiseen aikaan varautumisen mahdollistava rahastointijärjestelmä on myös varmasti tätä varten luotu. Kun mahdollisimman monet urheilijat käyttävät rahastointia uran jälkeiseen aikaan varautumiseen, yhteiskunnalle jää vähemmän painetta huolehtia uransa päättäneiden urheilijoiden taloudesta, koska urheilijat itse ovat talouttaan jo järjestäneet.

5. JÄÄKIEKKOILIJAN VARAUTUMINEN TYÖKYVYTTÖMYYTEEN

5.1. Teemahaastattelu ja jääkiekkoilijan tapaturmaturvan arviointi

Tässä luvussa käytän muun aineiston lisäksi jääkiekkoilijan tapaturmaturvan arvioinnissa hyväkseni Helsingin Jokereiden, eli Jokerit Hockey Club Oy:n pelaajakoordinaattorille Janne Vuoriselle suorittamaani teemahaastattelua. Valitsin Vuorisen haastateltavaksi, koska hänellä on Jokereiden johtohenkilöistä eniten kokemusta jääkiekkoilijoiden tapaturmavakuutusasioista. Tapasin Vuorisen henkilökohtaisesti kasvotusten, ja pyrin käymään keskustelua hänen kanssaan tapaturmaturvajärjestelmän vaikutuksista ja näyttäytymisestä jääkiekkoseuran arjessa. Tutkielmani viimeisellä sivulla on liitteenä keskustelun aiheita koskevat runkokysymykset, joiden kautta ohjasin keskustelua eri teemojen välillä. Lähetin teemahaastattelun runkokysymyspaperin Vuoriselle sähköpostilla ennen haastattelua. Suoritin haastattelun perjantaina 2.3.2018 Jokereiden toimistolla Hartwall Arenalla, ja keskustelumme kesti noin 15 minuuttia. Tärkeimmät aiheet tutkielmani kannalta, joista keskustelua kävimme, olivat jääkiekkoilijoiden informointi vakuutusturvasta ja yleinen mielenkiinto tapaturmaturvaan, nykyisen urheilijan tapaturmaturvajärjestelmän ongelma- ja kehittämiskohteet sekä jääkiekkoilijoiden taloudellinen varautuminen työkyvyttömyyteen. Tämän viidennen luvun edetessä tuon Vuorisen näkemyksiä ja keskustelumme sisältöä esiin silloin, kun nämä luovat merkitystä tutkielmani tulkinnoille.

Suorittamaani teemahaastattelua, kuten myös muita aineiston hankkimisen muotoja tarkastellaan tapoina saada tietoa tutkimuskohteesta. Huomioon tulee ottaa haastattelusta saatavien tietojen luotettavuus tai epäluotettavuus haastattelutilanteen luomasta näkökulmasta. Haastatteliija ja tilanne, jossa haastattelu tehdään, voivat vaikuttaa haastateltavaan, ja sitä kautta myös saatavaan tiedon luotettavuuteen ja luonteeseen. (Alasuutari 2011: 142.) Tutkijana olen pyrkinyt esittämään tarvittavaa taustamateriaalia haastateltavalle, jotta hänen on mahdollista orientoitua keskustelun käymiseen jo etukäteen. Näin haastattelun molemmat osapuolet tiedostavat, mihin tutkimuksella pyritään, ja mitkä

kysymykset ovat tutkimusaiheen kannalta oleellisimpia. Teemahaastattelu tulee mieltää tilanteeksi, jossa sekä haastattelija että haastateltava tuottavat tutkimusmateriaalia yhdessä (Alasuutari 2011: 147-149). Molempinpuolisen asiantuntemuksen yhdistelyllä voidaan avata suhtautumisia ilmiöihin ja saada uusia näkökulmia tutkimusaiheen analysointiin.

Tämän luvun tarkoituksena on arvioida urheilijan tapaturmaturvajärjestelmää jääkiekkoilijan näkökulmasta. Arvioinnin kohteena ovat erityisesti ne seikat, jotka tapaturmaturvajärjestelmässä ovat jääkiekkoilijan kannalta ongelmallisia. Vuorisen haastattelu tarjoaa työnantajan näkökulman niistä asioista, jotka tällä hetkellä muodostavat tapaturmaturvajärjestelmässä ongelmia. Lisäksi jääkiekkoilijoiden ansioiden turvaaminen tapaturmaturvajärjestelmän avulla ja suhtautuminen tapaturmavakuutusasioihin ovat arvioinnin kohteina tässä luvussa. Tapaturmaturvajärjestelmän tarjoaman ansioiden turvan tasoa jääkiekkoilijan kohdalla voidaan selvittää UTL:n mukaisen vakuutuksen ja jääkiekkoilijan ansiotulojen rahastointijärjestelmän kautta. Jääkiekkoilijan suhtautumista tapaturmavakuutusasioihin selvitän Vuorisen haastatteluun perustuen. Lopuksi urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmän nykytilan arvioinnin perusteella luon katsauksen järjestelmän tulevaisuuteen.

5.2. Jääkiekkoilijan informoiminen tapaturmaturvasta

Jääkiekkoilijan kannalta on tärkeää, että hänelle on informoitu työsuhteeseensa perustuvan tapaturmaturvan olemassaolosta ja sisällöstä riittävällä tavalla. Etenkin jääkiekkoilijan työnantajan rooli korostuu informoimistehtävässä, koska seura hoitaa Sm-liigan vakuutusyhtiön kanssa tekemän sopimuksen mukaisesti kollektiivisesti kaikkien pelaajiensa vakuuttamisen UTL:n mukaisella vakuutuksella. Sm-liiga on sopinut IF vahinkovakuutusyhtiö Oy:n kanssa, että kaikki seurat ottavat urheilijan tapaturmavakuutuksen IF:stä (IF tiedote 2010). Kuten aiemmin tutkielmassa onkin jo todettu, Sm-liigassa on päädytty sopimaan, että seurat ottavat kaikille pelaajilleen urheilijan tapaturmavakuutuksen, vaikka seura ei siihen UTL:n mukaan olisi velvollinen. Jokaisen jääkiekkoilijan pelaajasopimuksessa tulee olla Sm-liigassa maininta seuran velvollisuudesta

ottaa UTL:n mukainen vakuutus pelaajalle (Pelaajasopimus/Sm-liiga 2018: 4). Seura informoi ainakin pelaajasopimuksen tekohetkellä pelaajaa tapaturmavakuutuksen olemassaolosta ja sen ottamisesta pelaajalle. Vuorinen kertoi haastattelussa, että pelaajat saavat myös vakuutusyhtiöltä infokirjeen omasta tapaturmavakuutuksestaan. Jokereiden pelaajilla urheilijan tapaturmavakuutus on otettu OP-Pohjolasta. Jokerit pelaa kansainvälistä KHL-sarjaa, joten seura ei siksi kuulu Sm-liigan IF:n kanssa solmiman sopimuksen alle.

Se, miten paljon jääkiekkoilija kiinnittää huomiota lakisääteisen tapaturmavakuutuksen olemassaoloon, on myös kiinnostava kysymys. Vuorisen mukaan lakisääteinen tapaturmavakuutus ei ole pelaajien mielessä juuri ollenkaan heidän uransa aikana. Pelaajilla on myös omat agentit ja meklarit, jotka hoitavat pelaajien vakuutusasioita. Jääkiekkoilijoilla voi olla itsehankittavia vapaaehtoisia vakuutuksia, jotka voivat parantaa pelaajan tapaturmaturvaa, mutta jotka voivat olla otettu myös muuta tarkoitusta varten. Jääkiekkoilijoiden itsensä ei tarvitse paljoa vakuutusasioitaan hoitaa, koska seura ja vakuutusyhtiö informoivat pelaajaa lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta, ja agentit sekä meklarit auttavat vakuutusasioissa yleisesti pelaajaa.

Jääkiekon Sm-liigan pelaajasopimus pohjassa todetaan, että työnantaja ottaa pelaajalle UTL:n mukaisen vakuutuksen. Työnantaja vastaa pelaajasopimuksen mukaan vakuutusmaksun maksamisesta vakuutuksenantajalle. Pelaajasopimuksella pelaaja suostuu tarvittavien tietojensa luovutukseen työnantajalta liigalle, jotta vakuutusturvan järjestämistä voidaan valvoa. Pelaajasopimuksessa todetaan myös, että pelaaja suostuu siihen, että Suomen Jääkiekkoilijat Ry:n edustaja saa vakuutusyhtiöltä kaikki tarvittavat tiedot, joilla varmistetaan tapaturmavakuutuksen lainmukainen hoitaminen. (Pelaajasopimus/Sm-liiga 2018: 4.) Pelaajan sopimuksessa on näin ollen selkeästi ilmaistu, että hänelle kuuluu UTL:n mukainen tapaturmaturva. Tämä sopimuskohta saattaa kuitenkin olla monelle pelaajalle sellainen, johon ei kiinnitetä paljoa huomiota pelaajasopimuksen solmimishetkellä, eikä myöskään sen keston aikana. Pelaajasopimuksessa on vielä mainittu, että pelaaja voi omalla kustannuksellaan hankkia lisää vakuutusturvaa, mutta tämän tyyppiset vapaaehtoiset

vakuutukset eivät vaikuta työnantajan velvollisuuteen vakuuttaa pelaaja (Pelaajasopimus/Sm-liiga 2018: 4).

Siihen nähden, miten vähän pelaajien tapaturmavakuutusasiat ovat heidän mielissään uran aikana, pelaajille annettava informaatio lakisääteisen tapaturmaturvan olemassaolosta voidaan katsoa riittäväksi. Tapaturmavakuutuksesta tiedottaminen tapahtuu Sm-liigan ja vakuutusyhtiön kautta seuralle, ja seuralta pelaajasopimuksen kautta pelaajalle. Jääkiekkoilijalla on mahdollisuus saada riittävät tiedot tapaturmaturvastaan seuralta pelaajasopimuksella ja vakuutusyhtiöltä infokirjeellä. Lisäksi Suomen Jääkiekkoilijat Ry, eli pelaajayhdistys, tiedottaa jäseniään pelaajien vakuutuksista internetsivuillaan, joilta pelaajat löytävät vakuutusasioiden lisäksi informaatiota muista tärkeistä asioista, kuten rahastoinnista, pelaajasopimuksista ja pelaajayhdistyksen palveluista (www.sjry.fi).

5.3. Ammattitautien puuttuminen tapaturmaturvasta

Yksi suurimmista ongelmakohdista urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmässä on ammattitautien puuttuminen urheilijoiden lakisääteisestä vakuutuksesta. Se, että urheilijat eivät ole oikeutettuja korvauksiin ammattitauteihin rinnastettavien urheiluvammojen seurauksena, muodostaa Halilan ja Norroksen (2017) mukaan olennaisen vakuutusturvan aukon. Äkillisten tapaturmien sijaan urheiluvammat syntyvät usein pitkäaikaisen vähittäisen rasituksen seurauksena. (Halila & Norros 2017: 267.) Tiettyjä pitkään jatkuneen rasituksen synnyttäviä vammoja voidaan jääkiekkoilijoilla pitää hyvin yleisinä urheilu-uran päättävinä vammoina. Näitä jääkiekkoiluun perustuvia ammatillisen altistumisen vaativia vammoja ei kuitenkaan korvata urheilijoiden lakisääteisestä vakuutuksesta.

Tarvetta korvata urheilijoille ammattitauteja on pohdittu sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2013 työryhmässä. Keskustelua työryhmässä herätti esimerkiksi jääkiekkomaalivahtien lonkkien kipeytyminen urheilu-uran aikana. Yksipuolisen ja toistuvan sivuttaisliikkeen aiheuttamat lonkkavammat ovat jääkiekkomaalivahdeille tyypillisiä uran päättäviä vammoja, joita voidaan verrata työntekijöiden ammattitauteihin.

(Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 35.) Jokereiden pelaajakoordinaattori Janne Vuorinen on haastattelun perusteella huolestunut siitä, ettei jääkiekkoilijoiden ammatissa yleisiä rasitustyyppisiä vammoja ole sisällytetty lakisääteiseen korvaukseen. Keskustelussamme Vuorinen nosti esille maalivahtien lonkkavammojen lisäksi jääkiekkoilijoiden keskuudessa tyypilliset selkävaivat, jotka ovat johtaneet monien urheilijoiden urien katkeamiseen. Lisäksi jääkiekkoilijoilla, kuten myös muillakin urheilijoilla tyypillinen syy urheilu-uran katkeamiseen voi olla polven erilaiset rasitusperäiset vammat. Vuorinen pitää ammattitautityyppisten vammojen jäämistä lakisääteisen korvauksen ulkopuolelle valitettavana epäkohtana urheilijoiden tapaturmaturvajärjestelmässä.

Oikeuskäytännöstä löytyy yksi KKO:n ratkaisu, jossa on arvioitu urheilijan erinäisten vammojen syy-yhteyttä urheilu-uran katkeamiseen. KKO:n ratkaisussa 2013:29 kyseessä oli keihäänheittäjä A:lle ilmenneiden vammojen perusteella UTL:n mukaan maksettavan tapaturmaeläkkeen myöntäminen. A:lla oli UTL:n mukainen vakuutus. Hän oli saanut vakuutusyhtiöltä korvauksia sairaanhoitokuluista kahdeksan eri vahinkotapahtuman johdosta ja hän haki tapaturmaeläkettä, koska oli näiden vammojen yhteisvaikutuksesta tullut kykenemättömäksi jatkamaan kilpauraansa. KKO otti kantaa vakuutetun oikeudesta korvaukseen.

Keihäänheittäjä A oli vuosien 2001-2005 aikana kärsinyt useista vammoista, jotka olivat kohdistuneet hänen heittokäden olka- ja kyynärpäihin sekä molempiin polviin ja reisiin. Osa vammoista oli sattunut tapaturmaisesti äkillisesti harjoituksissa ja kilpailuissa, mutta vammoihin oli myös vaikuttanut epäilyksettä urheilusuorituksiin liittyvä voimakas rasitus. A:n vakuutusyhtiö oli hylännyt tapaturmaeläkehakemuksen. Vakuutusyhtiö katsoi, että vammat johtuivat sairausperäisistä syistä ja rasituksesta. KKO katsoi myös, että oikean kyynärpään vammat olivat johtuneet olennaisilta osin ammattitautiin rinnastuvasta pitkäkestoisesta rasituksesta, joka ei oikeuta sovellettavien lain (UTL) säännösten ja urheilijaturvan vakuutusehtojen nojalla korvaukseen. Kuitenkin polvien vammat KKO totesi tapaturmaisesti sattuneiksi, vaikka KKO toteaa, että polvien rustojen vauriot voisivat mahdollisesti syntyä myös urheiluun liittyvän pitkäkestoisen rasituksen seurauksena.

KKO:n polvien vammojen syy-yhteys arvioinnissa työkyvyttömyyteen on mielenkiintoista, että polviin kohdistuneet kaksi tapaturmaa sattuiivat vuonna 2003, mutta A jatkoi uraansa vielä vuoteen 2006 asti. KKO katsoi kuitenkin, että tapaturman lopulliset vaikutukset voivat ilmetä vasta pitkän ajan kuluttua vammautumisesta. KKO:n mukaan urheilu-uran jatkuminen pitkään tapaturmien jälkeen ei sellaisenaan osoittanut, että polvivammoilla ei olisi ollut keskeinen vaikutus A:n urheilu-uran päättymiseen. KKO piti todennäköisenä, että ilman polviin kohdistuneita tapaturmia A olisi kyennyt jatkamaan urheilu-uraansa pidempään. KKO katsoi, että tapaturmien aiheuttamia polvivammoja oli pidettävä pääasiallisena syynä A:n vuonna 2006 ilmenneelle kykenemättömyydelle jatkaa urheilu-uraansa. Epäselväksi asiassa jäi KKO:n mukaan se, olisiko A tullut kummankaan vuonna 2003 sattuneen tapaturman seurauksena yksinään urheilukyvyttömäksi. KKO totesi, että usean tapaturman yhteisvaikutus voi johtaa urheilijan kyvyttömyyteen jatkaa uraansa ja että laista tai sen esitöistä ei ilmene, että tällaiset tapaukset olisi tarkoitus jättää korvauksen ulkopuolelle. KKO päätti, että viimeistään vuoden 2003 polvivammoista jälkimmäinen vamma on johtanut siihen, ettei A ole kyennyt vuoden 2006 jälkeen jatkamaan uraansa keihäänheittäjänä. KKO myönsi A:lle tapaturmaeläkkeen.

Halila ja Norros (2017) pitävät KKO:n ratkaisua 2013:29 kiinnostavana rajapunnintana tapaturmavamman ja rasisusvamman välillä (Halila & Norros 2017: 268). Voidaan katsoa, että KKO tulkitsi tapaturman käsitettä hieman laajemmin kuin se UTL:ssa on määritelty. Yksittäistapauksissa, tiettyjen lääketieteellisten ja oikeudellisten tulkintojen kautta, voidaan siis mahdollisia pitkäkestoisia rasisusvammoja pitää tapaturmina, vaikka syy-yhteys vahinkotapahtuman ja urheilu-uran päättymisen välillä olisi epäselvä. Tapaturmilta edellytetään kuitenkin äkillisyyttä, joten monen vuoden päähän mitoitettu syy-yhteys voi vaikuttaa erikoiselta. Tällaisen tapauksen käyttäminen ennakkopäätöksenä voi parantaa jääkiekkoilijoidenkin oikeusturvaa, jos urheilu-uran päättäviä vammoja sattuu paljon ennen varsinaista urheilukyvyttömäksi tuleamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä (2013) ei ehdottanut ammattitautikorvausten lisäämistä UTL:iin. Syinä työryhmä mainitsi ammattitautikäsitteen määrittämisen

vaikeuden urheilussa, koska eri urheilulajeja on paljon ja ammattiurheilusta aiheutuvaa räsitusstä on monenlaista. Ammattitautikorvauksista ei ollut myöskään esitettävissä luotettavaa kustannusvaikutusten arviota. Työryhmä toteaa raportissaan vielä, että TTAmL:n ammattitautisäännöksiä valmisteltaessa ei ole otettu huomioon urheilutyölle ominaisia piirteitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 35.) Työryhmän perusteluista voi olla montaa mieltä. Oikeastaan kaikki edellä mainitut syyt olla lisäämättä ammattitauteja UTL:iin johtuvat vain siitä, ettei asiaa ole vielä selvitetty tarpeeksi. Ainakin urheilulajeille tyypillisimpien räsitusperäisten vammojen mukaan ottaminen lakisääteiseen vakuutukseen ei nähdäkseni olisi kovin hankalan määrittelyn takana, kun ajatellaan vaikkapa tenniksessä tenniskyynärpäävammoja, jääkiekossa maalivahtien lonkkavammoja ja jalkapallossa nilkkavammoja. Ammattitautien mukaan ottaminen UTL:iin onkin mielestäni torjuttu lähinnä lisäkustannusten syntymisen pelolla, koska saman tyyppisiä fysikaalisia räsitusvammoja, joita ammattiurheilussa syntyy, voi syntyä myös muussa työssä.

KKO:n ratkaisussa 1994:4 oli kyse liikunnanohjaajan akillesjänteen ympärystulehduksen korvaamisesta ammattitautina. A oli toiminut liikunnanohjaajana, ja hänen työhönsä oli kuulunut aerobic-tuntien sekä kuntosaliharjoittelun ohjausta. A:n työ sisälsi etenkin aerobic-ohjauksen osalta kovalla parkettilattialla juoksemista ja hyppimistä. Lääkäriläusunnon mukaan A:n akillesjännevaiva oli aiheutunut akillesjänteen ylikuormituksesta työssä. KKO katsoi, että A:n vasemman akillesjänteen pitkällinen ympärystulehdus oli todennäköisesti aiheutunut hänen työhönsä kuuluneesta fysikaalisesta tekijästä, joten kyseinen sairaus korvattiin A:lle ammattitautina. Liikunta-alan työntekijälle on siis mahdollista korvata liikunnassa syntynyt räsitusvamma ammattitautina, mutta esimerkiksi ammattilaiselle aerobic-urheilijalle ei samaista vammaa korvattaisi UTL:n mukaisella lakisääteisellä vakuutuksella.

5.4. Jääkiekkoilijan taloudellinen tilanne työkyvyttömyyden sattuessa

Kun jääkiekkoilija loukkaantuu tapaturman seurauksena, hänen taloudellisen tilanteen kehittymiseen vaikuttaa se, kuinka pahasta loukkaantumisesta on kyse. Tarkastelen tässä

kolmea eri loukkaantumisen tasoa, joista ensimmäinen on lyhytaikainen loukkaantuminen, jonka jälkeen pelaaja jatkaa uraansa. Joukkuelajeissa on tyypillistä, että seura maksaa pelaajalle loukkaantumisesta huolimatta sopimuskauden palkan (SLU 2009: 92). Kun jääkiekkoilija loukkaantuu UTL:n 2 §:n mukaisissa olosuhteissa, ja joukkueen lääkäri toteaa pelaajan pelikyvyttömäksi, maksaa seura sovitut korvaukset täysimääräisesti loukkaantuneelle pelaajalle meneillä olevan pelikauden loppuun asti. Lisäksi seura maksaa monivuotisen sopimuksen voimassa ollessa pelaajan palkan täysimääräisesti loukkaantumisen jälkeisen pelikauden alusta lukien (1.5.) kuuden kuukauden ajalta 31.10. asti. Tässä tapauksessa syys- ja lokakuulta maksetaan pelaajan kuukausipalkasta 50% siltä osuudelta, joka ylittää kuukausittaisen jako-osuuden 116 690 euron vuosipalkasta. (Pelaajasopimus/Sm-liiga 2018: 5.) Siihen asti, kunnes pelaaja on taas pelikykyinen, on hän oikeutettu sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan, jos loukkaantuminen kestää alle vuoden. Sairauspäiväraha voidaan jääkiekkoilijan loukkaantumistapauksissa maksaa hakemuksesta suoraan seuralle, jos siitä on sovittu pelaajasopimuksessa (SLU 2009: 92). Jos pelaaja saa sairauspäivärahan suoraan itselleen, voi seura vähentää sairauspäivärahan määrän pelaajan pelikyvyttömyysajan palkasta (Pelaajasopimus/Sm-liiga 2018: 5).

Toinen jääkiekkoilijan loukkaantumisen taso on UTL:n mukainen urheilukyvyttömyyden taso, jolloin pelaajan loukkaantuminen on niin vakava, ettei hän kykene enää jääkiekkoilulla tienaamaan elantoaan. Tällaisessa tilanteessa jääkiekkoilija on oikeutettu UTL:n mukaiseen tapaturmaeläkkeeseen, kun loukkaantumisesta on kulunut vuosi, ja jolloin oikeus sairauspäivärahaan päättyy. Kuten tutkielman luvussa 3 on jo todettu, urheilukyvyttömyyden perusteella tapaturmaeläkettä maksetaan enintään viiden vuoden ajalta ja enintään 116 690 euroa vuodessa. Jääkiekkoilijan tulee aloittaa UTL:n mukainen ammatillinen kuntoutus, jotta hän voi tapaturmaeläkettä saada. Tapaturmaeläkkeen lisäksi jääkiekkoilija voi uransa päättymisen jälkeen aloittaa urheilijarahastoon kertyneiden varojen nostamisen. Rahastointi ei tuo kuitenkaan kaikille pelaajille lisäturvaa, koska esimerkiksi nuoren loukkaantuneen pelaajan kohdalla ei rahastoon usein ole vielä ehtinyt kertyä juurikaan varoja urheilu-uran jälkeistä aikaa varten. Kuten tutkielman 4.1. luvussa todettiin, työkyvyttömyys on yksi niistä erityisistä syistä, jonka mukaan rahastovarot

voidaan tulouttaa nopeammin kuin kahden vuoden vähimmäisvaatimuksen aikana. Tarvittaessa jääkiekkoilija voi siis hyödyntää rahastovarojaan vielä tehokkaammin heti urheilu-uran päätyttyä työkyvyttömyyteen.

Kolmas loukkaantumisen taso jääkiekkoilijalla on todella vakavan loukkaantumisen aikaansaama pysyvä työkyvyttömyys. Tällöin pelaaja voi viiden vuoden ajalta saada urheilukyvyttömyyden tasoista tapaturmaeläkettä, mutta tämän jälkeen pelaaja voi saada vuosittain enintään 35 010 euroa tapaturmaeläkettä. Pysyvä tapaturmaeläke myönnetään vain, jos pelaajan kyky hankkia ansiotuloja muulla työllä on pysyvästi heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla arvioituna suhteessa pysyvän työkyvyttömyyden perusteena käytettävään vuosityöansioon. Näin ollen entisen pelaajan tulee olla kykeneväinen hankkimaan ansiotuloja vain enintään 14 004 euroa vuodessa, jotta hän voi saada pysyvän työkyvyttömyyden johdosta tapaturmaeläkettä. Jääkiekkoilijan kohdalla ansiotaso voi pudota pysyvän työkyvyttömyyden seurauksena hyvin merkittävästi uran aikaiseen ansiotasoon nähden. Kuten tutkielman luvussa 4.1. todettiin, jääkiekkoilijan keskipalkka Sm-liigassa on noin 80 000 euroa. Keskivertopelaajankin ansioiden turva on pysyvän työkyvyttömyyden kohdalla todella heikolla tasolla, koska keskitason jääkiekkoilijalla ansiotaso vähintään noin puolittuu uran aikaisesta tasosta. Jääkiekkoilijan on lisäksi nostettava urheilijarahastosta kaikki varat viimeistään kymmenen vuoden kuluessa, joten tuon ajan jälkeen rahastovaroista ei tule enää lisäansioita.

Jääkiekkoilijan tullessa tapaturman seurauksena työkyvyttömäksi hänen ansiotasonsa on turvattu selvästi parhaiten lyhyen loukkaantumisen aikana, jonka jälkeen hän voi uraansa jatkaa. Heti, jos tapaturma aiheuttaa jääkiekkoilijalle urheilu-uran päättymisen ja pahimmassa tapauksessa pysyvän työkyvyttömyyden, voi saavutetun ansiotason pitäminen vaarantua. UTL tarjoaa jääkiekkoilijalle ansioturvaa vain tiettyyn rajaan asti. Ansioturva pysyy korkeammalla tasolla vain viiden vuoden ajan, kunnes se putoaa huomattavasti pysyvän työkyvyttömyyden sattuessa. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä (2013) näkee, että urheiluvammat aiheuttavat yleisimmin urheilukyvyttömyyden, jolloin UTL:n mukainen urheilijan kuntouttaminen uuteen ammattiin tähtää mahdollisimman hyvään

toimeentuloon ja ansiotason säilyttämiseen urheilu-uran jälkeen. Kuitenkin jääkiekkoilijoiden vuosityöansiot voivat olla todella suuret, joten kuntoutuksen jälkeinen ansiotason alenema on usein suuri. Urheilukyvyttömyyden kohdalla UTL:n mukaisen tapaturmaeläkkeen maksamisen rajoitus viiteen vuoteen alentaa merkittävästi tapaturmavakuutusmaksujen määrää. Joidenkin lajien, kuten jääkiekon kohdalla, ilman erityislainsäädäntöä tapaturmavakuutusmaksut olisivat huomattavasti korkeammat kuin työnantajilla keskimäärin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 24.)

Vuorinen kertoi haastattelussa, että vaikka muihin työntekijöihin verrattuna jääkiekkoilijan ansiot eivät ole yhtä hyvin turvattu, voi pelaaja olla riittävän luottavainen omaan taloudelliseen tilanteeseen. Avain sanana tässä on mielestäni sana ”riittävä”, koska siitähän UTL:ssa on nimenomaan lähdetty liikkeelle, kun on säädetty urheilijoille oma erillinen tapaturmaturva, että vain riittävä turva on urheilijoille tarpeellinen. Hallituksen esityksessä (22/2009) lähdetään siitä, että UTL:n tulee antaa urheilijalle kohtuullinen ansioturva (HE 22/2009 vp). ”Kohtuullinen” ansioturva on kieliopillisesti tässä yhteydessä hyvin lähellä ”riittävä” ansioturvaa. Lainsäätäjän tarkoituksena ei ole ollutkaan turvata urheilijoiden ansiotasoa muuten kuin kohtuullisesti.

Lyhyen loukkaantumisen aikana jääkiekkoilija on ansioidensa turvan kannalta hyvässä asemassa, koska seura maksaa pelaajalle täyttä palkkaa loukkaantumisen ajalta. Jääkiekkoilijoilla, kuten muillakaan urheilijoilla ei ole kuitenkaan oikeutta tapaturman seurauksena maksettavaan päivärahaan. Päivärahaa maksetaan TTAmL:n mukaan jokaiselta viikon päivältä ja se perustuu täysimääräisesti työntekijän vuosityöansioon toisin kuin sairauspäiväraha, joka kattaa vain tietyn osuuden vuosityöansiosta ja jota maksetaan vain viideltä päivältä viikossa. Jääkiekon näkökulmasta päivärahan jääminen urheilijan ulottumattomiin lyhyen loukkaantumisen sattuessa on erikoista. Seurat maksavat pelaajalleen täyttä palkkaa, jos pelaaja on kauden aikana esimerkiksi kolme kuukautta loukkaantuneena. Pelaajan loukkaantumisen ajalta nostettava sairauspäiväraha on yleensä paljon pelaajan ansioita pienempi korvaus, joten kun pelaaja on loukkaantuneena, seura menettää pelaajan palkan ja sairauspäivärahan erotuksen suuruisen summan. Jos urheilijat

olisivat oikeutettuja tapaturman johdosta maksettavaan päivärahaan, seurojen maksamat lisämaksut kattaisivat pelaajan palkkojen maksun, kun seura saisi täysimääräisen korvauksen loukkaantuneen pelaajan palkan maksusta. Jääkiekkoseuroille olisi varmasti yhdentekevää, maksaisivatko ne ylimääräisenä pelaajan palkan ja sairauspäivärahan erotuksen vai lisämaksuja päivärahan kattamiseksi.

Jääkiekkoilijan lyhyen loukkaantumisen kohdalla tarpeelliseksi voi tulla myös työttömyysturva. Jos jääkiekkoilija loukkaantuu lyhyeksi aikaa, voi hän tietyissä tilanteissa jäädä työttömäksi. Esimerkiksi, jos pelaajan sopimus päättyy käynnissä olevaan kauteen ja tapaturman aiheuttama vamma estää urheilemisen siten, ettei yksikään seura halua palkata pelaajaa seuraavalle kaudelle, jää pelaaja työttömäksi ainakin joksikin aikaa, vaikka hän tulisi seuraavan kauden kuluessa täysin pelikykyiseksi. Seurat eivät välttämättä halua palkata aiemmin loukkaantunutta pelaajaa, koska pelkäävät vammojen uusiutuvan tai pelaajan pelikunnon heikentyneen vamman seurauksena.

Jääkiekkoilijat, kuten muutkaan urheilijat, eivät ole oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan, mutta heillä on oikeus ei-ansiosidonnaiseen päivärahaan. Koska urheilijat ja urheilutyöntekijät eivät osallistu työttömyysvakuutusmaksujen maksamiseen, jääkiekkoilijat eivät kuulu ansiopäivärahan piiriin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 37.) Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportissa (2013) on Suomen Jääkiekkoilijat Ry:n toiminnanjohtajan Jarmo Saarelan eriävä mielipide työryhmän näkökantaan, jonka mukaan ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa koskevat säädökset pidetään urheilijoille ennallaan. Saarela perustelee mielipidettään sillä, ettei urheilun erityispiirteet enää oikeuta urheilijoiden jättämistä ansiosidonnaisen päivärahan ulkopuolelle. Lisäksi Saarela toteaa, että urheilijat olisivat luonnollisesti valmiita maksamaan ansiosidonnaisen päivärahan rahoittamiseen liittyvät maksut, kuten muutkin työntekijät. Saarela painottaa myös, että urheilijoita tulisi sosiaali- ja vakuutusturvan osalta kohdella kokonaisuudessa yhdenvertaisesti muiden työntekijöiden kanssa. Erityissäännösten soveltaminen urheilijoihin ei kustannussyihin vedoten voi Saarelan mukaan olla perusteena jättää

urheilijat tulevaisuudessa huomattavasti vaatimattomamman sosiaali- ja vakuutusturvan varaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 60.)

Jääkiekkoilijan tullessa urheilukyvyttömäksi tai pysyvästi työkyvyttömäksi, hänen ansiotason pysymistä korkeampana voi helpottaa mahdolliset urheilijarahastoon siirretyt varat. Haastattelussa Vuorinen kertoi, että jääkiekkoilijat ovat todella kiinnostuneita rahastoinnista, ja etenkin tapaturmaturvaan verrattuna rahastointi on huomattavasti pelaajia kiinnostavampaa. Vuorisen mukaan pelaajien keskuudessa uran jälkeiseen aikaan liittyvät säästömahdollisuudet koetaan tärkeiksi. Haastattelussa Vuorisen kanssa käydyn keskustelun kautta näen, että jääkiekkoilijoille yksinkertaiseksi tehty rahastointi, houkuttelee monia pelaajia varautumaan etenkin normaaliin urheilu-uran jälkeiseen aikaan. Jääkiekkoilijoilla ei ole mielessä varautua tapaturman aiheuttamaan työkyvyttömyyteen, vaan ansiotulojen jaksottaminen tulevaan koetaan merkittäväksi avuksi uran jälkeiseen aikaan, kun uran jälkeen ansiotaso todennäköisesti putoaa huomattavasti uran aikaisesta tasosta. Vaikka jääkiekkoilijat eivät ensisijaisesti asiaa niin ajattele, urheilutulojen rahastointi tuo myös apua tapaturmaan päättyvän uran jälkeiseen elämään tapaturmavakuutuksen rinnalla. Uran päättyminen tapaturmaan on rahastoinnin näkökulmasta rinnastettavissa uran luonnolliseen päättymiseen, kun esimerkiksi iäkkäämpi pelaaja päättää lopettaa pitkän uransa. Rahastointijärjestelmä luo positiivista erityiskohtelua kokonaisuutena urheilijan tapaturmaturvajärjestelmään, joka voidaan ainakin urheilijan näkökulmasta katsoa muuten negatiivisen erityiskohtelun järjestelmäksi.

Tässä tutkielmassa tehdyn selvityksen perusteella jääkiekkoilijan ansioturva toteutuu erillisessä tapaturmaturvajärjestelmässä vain kohtuullisesti. Erillislainsäädännön vuoksi jääkiekkoilijat saavuttavat tapaturman sattua oikeuden oman ansiotasonsa pysymiseen heikommin kuin muut työntekijät. Jääkiekkoilijat saavat vain sen turvan, jonka lainsäätäjä on omilla perusteluillaan heille halunnut antaa. Urheilijoiden ansioturva ei siis erillisjärjestelmässä toteudu täysin, mutta jos lähdetään liikkeelle siitä, että vain riittävä ja kohtuullinen turva on tarpeellinen urheilijoille, nykyinen laintila on oikean suuntainen.

5.5. Tapaturmaturvajärjestelmän parantaminen tulevaisuudessa

Nykyisen urheilijoiden erillisen tapaturmaturvajärjestelmän olemassaoloa on perusteltu paljon sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportissa. Työryhmän mukaan urheilijoiden, ja etenkin jääkiekkoilijoiden huomattavan korkeat ansiot urheilu-uran aikana, sekä urheilu-uran loppuminen yleisesti viimeistään 40-vuoden iän tietämillä luovat ansioiden epätasaista kertymistä ja haasteita sosiaaliturvan rahoitukselle. Lisäksi urheilijoiden korkea tapaturmariski, urheilulajien väliset erot urheilijoiden ansioissa ja urheiluseurojen erot taloudellisessa kantokyvyssä ovat syitä erillisjärjestelmälle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 22-24.) Haastattelussa Vuorinen totesi samoin, että urheilijoiden erillisjärjestelmään päättymisen taustalla ovat varmasti vaikuttaneet urheilijoiden uran kesto sekä se, että urheilu on riskinen ja erityinen ammatti. Urheilijoiden erityissäätely on kuitenkin yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallista, ja urheilijoiden siirtäminen osaksi TTAmL:n yleistä tapaturmaturvajärjestelmää on ollut pohdinnan aiheena jo pitkään. Tapaturmaturvajärjestelmä perustuu vakuutusmaksujen osalta tiettyyn työhön kuuluvan tapaturmariskin kattamiseen. Urheilun kohdalla on sen erityispiirteiden johdosta kuitenkin pyritty tasoittamaan vakuutusmaksuja luomalla tietynlainen yleisen tapaturmaturvajärjestelmän kevytversio urheilijoita varten (Halila & Norros 2017: 264).

Pelkästään kustannussyihin perustuen ei eri työntekijäryhmien erilainen kohtelu ole pitkällä aikavälillä perusteltua yhdenvertaisuuden näkökulmasta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 24). Tästä syystä tulisi siis pohtia urheilijoiden siirtämistä yleisten tapaturmaturvasäännösten piiriin. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä (2013) on selvittänyt kustannusten nousua, jos urheilijat otettaisiin yleisen lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Työryhmän selvityksen mukaan urheilijoiden vakuuttaminen yleisellä tapaturmavakuutuksella nostaisi vakuutusmaksuja lajista riippuen 7-26 prosenttiin urheilijan palkasta. Jääkiekossa tapaturmavakuutusmaksu nousisi työryhmän mukaan suurimmaksi, eli noin 26 prosenttiin palkkasummasta. Nykyisin jääkiekon Sm-liigassa pelaavan jääkiekkoilijan UTL:n mukainen tapaturmavakuutusmaksu on seuralle noin 12 prosenttia pelaajan palkkasummasta. Työryhmän laskelmissa ei ole otettu huomioon

ammattitautien lisäämistä urheilijan vakuutusturvaan, ja tästä aiheutuvia kustannuksia. Tapaturmasta johtuvan työkyvyttömyyden perusteella maksettava päiväraha olisi merkittävin vakuutusmaksua nostava yleisen tapaturmaturvajärjestelmän etuus. Vertailun vuoksi yleisen tapaturmaturvajärjestelmän piirissä keskimääräinen vakuutusmaksu on vain noin 0,85 prosenttia työntekijän palkkasummasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 25.)

Urheiluammattiin kohdistuvaa kustannusrasitusta olisi mahdollista pienentää TTAmL:n piirissä erityissäännösin. Suomen Jääkiekkoilijat Ry:n toiminnanjohtaja Jarmo Saarela on YLE Urheilun haastattelussa (2016) todennut, että jos urheilijat otettaisiin yleisen tapaturmaturvajärjestelmän piiriin, voitaisiin vakuutusmaksujen huomattavaa korotusta tasapainottaa yleisen järjestelmän raameissa (YLE 2016). Tällöin urheilijat olisivat kuitenkin edelleen omana erillisenä ryhmänään tapaturmaturvajärjestelmässä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 25). Kuten edellä on selvitetty, jääkiekossa yleiseen tapaturmaturvajärjestelmään siirtyminen noin kaksinkertaistaisi vakuutusmaksun suuruuden. Nopea siirtyminen yleisen tapaturmaturvan piiriin voisi näin ollen olla seuroille taloudellisesti haastavaa. Jos kustannussyihin perustuvaa erityissääntelyä haluttaisiin purkaa, tulisi tämä tehdä mielestäni jollain tietyllä aikajänteellä hiljalleen, esimerkiksi jääkiekkoseurojen taloudellista kehitystä tarkkailemalla.

Tapaturmariskin arvioinnissa voitaisiin myös varmasti ottaa enemmän huomioon se, että urheilijoille tapaturman seurauksena syntyvät vammat ovat usein vaikutukseltaan lyhytaikaisia. Joukkueurheilussa seurat käyttävät tyypillisesti alojensa huippulääkäreitä ja kuntoutuksen ammattilaisia turvaamaan urheilijoidensa terveyden niin ennalta ehkäisevästi kuin loukkaantumistilanteissa. Voidaan olettaa, että muissa fyysisen työn toimialoissa ei käytetä niin paljon aikaa työntekijöiden virittämiseen parhaaseen mahdolliseen fyysiseen ja terveydelliseen tilaan kuin joukkueurheilussa. Urheilijoiden kuntouttaminen ja hoitaminen jokaisen loukkaantumisen tai sairastumisen jälkeen alkaa aina hyvin nopeasti, koska jos urheilija ei ole parhaassa kunnossaan, seura voi menettää tietyllä aikajänteellä merkittävän työpanoksen pelaajalta. Lisäksi loukkaantunut tai sairastunut pelaaja voi myös menettää työpaikkansa, kun parempikuntoinen ja terve pelaaja palkataan hänen tilalleen. Vaikka

tapaturmariski onkin esimerkiksi jääkiekossa korkea, toipumisennusteet ovat usein nopeita, ja vammoja ennalta ehkäisevät toimet ovat korkeaa luokkaa. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä toteaa tapaturmariskin arvioinnista ainoastaan sen, että selvitystä urheilijoiden tosiasiallisesta tapaturmariskistä tulisi tehdä vakuutuslaitosten kanssa lisää (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 32).

Urheilijoiden tapaturmariskin arvioinnin kehittymiseen ja urheilijan tapaturmavakuutuksen hintaan vaikuttaa UTL:n mukaista tapaturmavakuutusta tarjoavien vakuutusyhtiöiden vähäinen määrä. Tässä tutkielmassa jo aiemmin mainittujen IF:n ja OP:n lisäksi Vuorinen kertoi haastattelussa, että Protector Vakuutus on myös tarjonnut Jokereille UTL:n mukaista vakuutusta. Suomessa suurin osa UTL:n mukaisella vakuutuksella vakuutetuista urheilijoista pelaavat Sm-liigassa tai jalkapallon Veikkausliigassa, joissa tapaturmavakuutuksen ottaminen on neuvoteltu liigan kautta jokaiselle seuralle samaan vakuutusyhtiöön. Näin ollen tapaturmavakuutusta järjestää kerrallaan vain muutama vakuutusyhtiö. Urheilijan tapaturmavakuutuksen kannalta vakuutusyhtiöiden tilanne on ongelmallinen, koska vain muutamalla yhtiöllä on kokemusta vakuutuksen toimeenpanosta. UTL:n mukaan vakuutusyhtiöillä ei ole sopimuspakkoa urheilijan tapaturmavakuutukseen, joten kaikilla vakuutusyhtiöillä ei siis tarvitse olla lainkaan urheilijan vakuutusta tarjolla. UTL:n mukainen tapaturmavakuutus poikkeaa vakuutustuotteena paljon TTAmL:n mukaisesta vakuutuksesta, joten monella vakuutusyhtiöllä voisi olla ongelmia hinnoitella urheilijan tapaturmavakuutus riskivastaavaksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 32.) UTL:iin tehtyjen muutosten kautta on saatu nostettua urheilijan tapaturmavakuutusta tarjoavien vakuutusyhtiöiden määrää yhdestä kahteen, ja nyt tänä päivänä jo kolmeen.

Kun kilpailu puuttuu urheilijan tapaturmavakuutuksessa markkinoilta, vakuutuksen hinta ei ainakaan alene. Haastattelussa Vuorinen totesi, että olennaista olisi, että urheilijan tapaturmavakuutusta tarjoavien yhtiöiden määrä kasvaisi, koska suurempi määrä yhtiöitä toisi markkinoille kilpailua ja hintoja alas. Vuorinen ei nähnyt uusien vakuutusyhtiöiden tulemistä urheilijan vakuutusmarkkinoille ongelmallisena, ja hän piti urheilijan tapaturmavakuutusta tuottavana tuotteena vakuutusyhtiöille. Tämä on tietenkin vain

urheilutyönantajan näkökulma, koska vakuutusmaksuihin haluttaisiin tietenkin seurojen osalta hinnannpudotusta. TTAmL:n tyyppisen sopimuspakon lisääminen UTL:iin olisi nähdäkseni järkevä keino viedä kasvavan ammattuurheilijoiden joukon tapaturmariskin arviointia eteenpäin, ja edistää pitkällä aikavälillä urheilijoiden yhdenvertaisuutta työntekijöihin nähden. Tällöin useampi vakuutusyhtiö joutuisi arvioimaan urheilijoiden tapaturmavakuutusriskiä, koska jos urheilija, seura tai liiga hakisi vakuutusta, olisi vakuutusyhtiön sellainen pakko myöntää.

Se, kuinka urheilijan tapaturmaturvajärjestelmä kehittyy tulevaisuudessa, on lainsäätäjän arvioinnin varassa. Lainsäätäjälle on tähän mennessä ollut tärkeää turvata urheilijoille sen tasoinen tapaturmaturva, joka mahdollistaa urheilutyönantajien taloudellisen kantokyvyn huomioimisen ja joka antaa urheilijoille kohtuullisen ansioturvan työkyvyttömyyden sattuessa. Näiden asioiden lisäksi lainsäätäjän on tullut UTL:n kohdalla varmistaa, että vakuutusyhtiöillä on kiinnostusta harjoittaa urheilijan tapaturmavakuutuksen myöntämistä. Perustava ajatus erityissääntelyn takana on ollut se, että urheilutoimintaa ei ole nähty muihin työnteon sektoreihin liitettävänä toimialana.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportissa Jalkapallon Pelaajayhdistys ry esittää eriävän mielipiteen työryhmän lausuntoon. Mielipiteessään Jalkapallon Pelaajayhdistys ry toteaa, että Suomen tapaturmaturvajärjestelmän kokonaisuus, joka on säädetty kaikkien työssä olevien työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun perustalle, murenee olennaisesti urheilijoiden erityiskohtelun vuoksi. Jalkapallon Pelaajayhdistys ry arvioi myös, että henkilölle itselleen on varmasti lähtökohtaisesti merkityksetöntä, menettääkö hän työkykynsä työtapaturman seurauksena kokonaan urheilussa vai muussa työssä. Henkilön kannalta ei kuitenkaan ole merkityksetöntä, mikäli tällaisessa tilanteessa hänen toimeentulo määräytyy eriarvoisesti muihin työkyvyn menetyksen kokeneisiin henkilöihin nähden. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013: 58-59.)

Tulevaisuudessa, kun ammattuurheilu yhä arkipäiväistyy ja yhä useampi urheilija tienaa pääasiallisen toimeentulonsa urheilemalla, lainsäätäjän on arvioitava erillisen

tapaturmaturvajärjestelmän perusteita uudelleen. Ammattiurheilu ei enää poikkea työtoimialana tänä päivänä paljoa muista työtoimialoista. Urheilutyön erityispiirteisyys verrattuna muihin työtoimialoihin on katoamassa vähitellen urheilun kaupallistumisen ja ammattimaistumisen edetessä. Tällä hetkellä urheilijoille luotu erillinen tapaturmaturvajärjestelmä palvelee lähinnä työnantajia eikä työntekijöitä, joita tapaturmavakuutuksella nimenomaan tulisi suojata. Onkin erikoista, että työntekijöitä suojelevasta tapaturmaturvasta poiketaan erillisin säädöksin urheilijoiden kohdalla työntekijöiden vahingoksi, jotta työnantajilla olisi paremmat taloudelliset mahdollisuudet. Näen, että tulevaisuudessa työntekijöiden, eli urheilijoiden asemaa pyritään parantamaan joko yhä erillisjärjestelmän puitteissa tai siirtämällä urheilijat yleisen tapaturmaturvajärjestelmän piiriin.

LÄHDELUETTELO

Aarnio, Aulis (2011). *Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta*. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Aarnio, Aulis (1978). *Mitä lainoppi on?*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Alasuutari, Pertti (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Andersson, Edward, Esko Linnakangas & Joakim Frände (2016). *Tuloverotus*. Helsinki: Talentum Pro.

Anttila, Vesa (2011). *Joukkueurheilijan erityinen tapaturmaeläkejärjestelmä*. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

Arajärvi, Pentti (2011). *Johdatus sosiaalioikeuteen*. Helsinki: Talentum.

Halgreen, Lars (2013). *European Sports Law – A Comparative Analysis of the European and American Models of Sport*. Copenhagen: Karnov Group Denmark A/S.

Halila, Heikki (2006). *Oikeudellistuva urheilu*. Helsinki: Talentum.

Halila, Heikki & Olli Norros (2017). *Urheilu-oikeus*. Helsinki: Alma Talent Oy.

Hallituksen esitys 112/2008 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2009 tuloveroasteikkolaiksi ja eräiksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi

Hallituksen esitys 144/2006 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja eräiden muiden verolakien muuttamisesta sekä valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuviksi muutoksiksi lainsäädäntöön.

Hallituksen esitys 152/2015 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain muuttamisesta.

Hallituksen esitys 22/2009 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta.

Hallituksen esitys 278/1998 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta.

Havakka, Pauliina, Mikko Niemelä & Hannu Uusitalo (toim.) (2017). *Sosiaalivakuutus*. Helsinki: Hansaprint Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme (2008). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirvonen, Ari (2011). *Mitkä metodit?: opas oikeustieteen metodologiaan* [online]. Helsinki: Yleisen oikeustieteen laitoksen julkaisuja [siteerattu 18.3.2018]. Saatavana Internetissä: https://issuu.com/arihirvonen/docs/mitk___metodit_paino.

Huovinen, Sakari (2006). *Yhteissäätely ja itsesäätely – julkisen vallan tehtäviä muuttavat sääntelykeinot* [online]. Teoksessa *Lakimies 2006/7-8*, s. 1206-1224 [siteerattu 27.3.2018]. Saatavana Internetissä: http://www.hssaatio.fi/images/stories/tiedostot/sananvapauden_rajat.pdf.

IF tiedote (2010). *Uutisartikkeli, 18 lokakuuta 2010* [online]. IF Vahinkovakuutusyhtiö [siteerattu 7.4.2018]. Saatavana Internetissä: https://www.if.fi/web/fi/tietoafista/ajankohtaista/pages/jaakienkonsmliigajavakuutu_syhtiot.aspx.

Jääkiekon yleissopimus (2018). *Jääkiekon Sm-liigan ja Suomen Jääkiekkoilijat Ry:n yleissopimus* [online]. Suomen Jääkiekkoilijat Ry [siteerattu 18.3.2018] Saatavana Internetissä: https://www.sjry.fi/media/uploads/yleissopimus-liiga-1.5.2018_30.4.2020-final-26.1.2018.pdf.

Kairinen, Martti (2009): *Työoikeus perusteineen*. Masku: Työelämän tietopalvelu.

Kairinen, Martti (ym.) (2006). *Työoikeus*. Helsinki: WSOYpro.

Kaisto, Janne (2005). *Lainoppi ja oikeusteoria*. Helsinki: Edita.

Kinnunen, Essi (2004). *Mitä etuliite urheilu merkitsee oikeudessa?* Teoksessa Urheiluoikeuden yhdistys 10 vuotta: Urheilu ja oikeus 2004, s. 54-71. Heikki Halila. Helsinki: Urheiluoikeuden yhdistys ry.

Kinnunen, Essi (2001): *Urheilu oikeudellisen tutkimuksen kohteena*. Teoksessa Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 40 vuotta, s. 113-124. Lars Björne (ym.). Turku: Turun yliopisto.

Kukkonen, Sirpa & Terttu Karmavalo (2008): *Työtapaturmakirja: työtapaturmien ja ammattitautien korvaus- ja vakuutusasiat*. Helsinki: Finanssi- ja vakuutus kustannus.

Laakso, Seppo (2012). *Lainopin teoreettiset lähtökohdat*. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.

Mattila, Yrjö (toim.) (2017). *Toimeentuloturva*. Turenki: Hansaprint Oy.

Mustonen, Esa (2016). *Ammattiurheilijoiden lakisääteinen tapaturmavakuutus*, FINVA:n seminaarin luento 26.5.2016. Helsinki.

Myrsky, Matti & Timo Rabinä (2014). *Henkilökohtaisen tulon verotus*. Helsinki: Talentum.

Mänttari, Mika & Mikko Nyssölä (2016). *Työtaturma- ja ammattitautivakuutus*. Helsinki: Talentum Pro.

Norros, Olli (2011). *Urheiluliigan Organisointi*. Helsinki: Wsoypro Oy.

Parrish, Richard (2003). *Sports Law and Policy in the European Union* [online]. Manchester: Manchester University Press [siteerattu 26.3.2018]. Saatavana Internetissä: <https://ebookcentral-proquest-com.proxy.uwasa.fi/lib/tritonia-ebooks/detail.action?docID=589331>.

Pelaajasopimus/Sm-liiga (2018). *Jääkiekon Sm-liigan pelaajasopimus* [online]. Suomen Jääkiekkoliijat Ry [siteerattu 4.4.2018]. Saatavana Internetissä: https://www.sjry.fi/media/uploads/pelaajasopimus-1.5.2018_30.4.2020-final-26.1.2018.pdf.

Rauste, Olli (1997). *Urheilu-oikeus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Saarnilehto, Ari (1998). *Joukkueurheilijan tapaturma- ja eläketurvasta*. Helsinki: Opetusministeriö, liikuntayksikkö.

Siltala, Raimo (2001). *Johdatus oikeusteoriaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Siltala, Raimo (2004). *Oikeudellinen tulkintateoria*. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

SJRY (2017a). *Jääkiekkoliijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiön säännöt* [online]. Suomen Jääkiekkoliijat Ry [siteerattu 2.4.2018]. Saatavana Internetissä: <https://www.sjry.fi/media/uploads/nettiversio-saatio-saannot-2.3.2017.pdf>.

- SJRY (2017b). *Jääkiekkoilijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätöön alaisen urheilijarahaston säännöt* [online]. Suomen Jääkiekkoilijat Ry [siteerattu 2.4.2018]. Saatavana Internetissä: <https://www.sjry.fi/media/uploads/urheilijarahaston-yhd.-saannot-hall.-kok.-12.12.17-final.pdf>.
- SLU (2009). *Seurajohtajan käsikirja – Päätä oikein* [online]. Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry [siteerattu 7.4.2018]. Saatavana Internetissä: http://www.fsa.fi/files/2313/8030/3254/Seurajohtajan_ksikirja_2009_-_Pt_oikein.pdf.
- SLU:n mietintö (1999). Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n työsuhdetyöryhmän mietintö 5.10.1999.
- Sm-liiga (2015). *Tietoa Liigan pelaajapalkkioista* [online]. Antti Pärnänen. Julkaisija: Liiga [siteerattu 30.3.2018]. Saatavana Internetissä: <http://liiga.fi/uutiset/2015/04/12/tietoa-liigan-pelaajapalkkioista>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2013). *Ammattiurheilijoiden sosiaaliturvatyöryhmän raportti* [online]. Raportteja ja muistioita 2013:41. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö [siteerattu 27.3.2018]. Saatavana Internetissä: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74469>.
- Suominen, Kimmo (2002). *Urheilijan eläke- ja tapaturmalain soveltamisalasta* [online]. Teoksessa Urheilu ja Oikeus 2002. Helsinki [siteerattu 22.3.2018]. Saatavana Internetissä: <https://www.urheiluoyhdistys.fi/urheilu-ja-oikeus-vuosikirja/2002/kimmo-suominen/>.

Tapaturmaselvitys (2008): *Tapaturmavakuutus- ja ammattitautilainsäädännön uudistaminen. Tapaturmavakuutus- ja ammattitautilainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio* [online]. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:46. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö [siteerattu 6.3.2018] Saatavana Internetissä:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71112/Selv200846.pdf?sequence=1>.

Tiitinen, Kari-Pekka (1998). *Urheilijan oikeussuhteista: Kuvauksia ja mietteitä*. Eripainos Lakimies -lehestä numero 2. Helsinki: Vammalan kirjapaino.

Tiitinen, Kari-Pekka & Tarja Kröger (2008). *Työsopimusoikeus*. Helsinki: Talentum.

Tuori, Kaarlo (2003). *Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt*. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Tuori, Kaarlo & Toomas Kotkas (2016). *Sosiaalioikeus*. Helsinki: Talentum Pro.

TVK (2018a). *Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiset euromäärät, 2018* [online]. Tapaturmavakuutuskeskus [siteerattu 6.2.2018] Saatavana Internetissä:
<http://www.tvk.fi/uutiset/tyotapaturma--ja-ammattitautilain-mukaiset-euromaat-2018/>.

TVK (2018b). *Urheilijan tapaturma- ja eläketurvalain mukaiset euromäärät, 2018* [online]. Tapaturmavakuutuskeskus [siteerattu 6.2.2018] Saatavana Internetissä:
<http://www.tvk.fi/uutiset/urheilijan-tapaturma--ja-elaketurvalain-mukaiset-euromaat-2018/>.

Urheilun eurooppalainen malli (1998). *The European Model Of Sport, Consultation Document of DG X* [online]. European Commission [siteerattu 26.3.2018]. Saatavana Internetissä: http://www.bso.or.at/fileadmin/Inhalte/Dokumente/Internationales/EU_European_Model_Sport.pdf.

Urheilun valkoinen kirja (2007). *Valkoinen kirja, KOM (2007) 391 lopullinen* [online]. Bryssel: Euroopan yhteisöjen komissio [siteerattu 20.3.2018]. Saatavana Internetissä: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>.

YLE (2016). *Nestoreillekin vakuutusturva – urheilijoiden sosiaaliturvaan uudistuksia toukokuussa* [online]. Sari Sirkkiä-Jarva. Julkaisija: YLE Urheilu [siteerattu 10.4.2018]. Saatavana Internetissä: <https://yle.fi/urheilu/3-8703565>.

www.obsido.fi. Obsido Oy:n internetsivut.

www.sjry.fi. Suomen Jääkiekkoilijat Ry:n internetsivut.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

KKO 1993:40
KKO 1993:42
KKO 1994:4
KKO 1995:145
KKO 1997:38
KKO 1997:129
KKO 2005:141
KKO 2008:103
KKO 2013:29

Keskusverolautakunta, KVL: 2010/28

Kilpailuvirasto 511/61/94, 5.9.1995

LIITE: Teemahaastattelu

Teemahaastattelu (lyhyt haastattelu/keskustelu):

Aiheena gradussani on ammattijääkiekkoilijan tapaturma- ja eläketurvajärjestelmä Suomessa.

Tutkin, onko jääkiekkoilijan lakisääteisen tapaturmaturvan taloudellinen taso riittävä, eli ovatko urheilijan ansiot tarpeeksi hyvin suojattu tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden varalta.

Tarkoituksena on saada omassa työssään asian parissa toimivan henkilön näkökulma aiheeseen.

Juttutuokio kestää suunnilleen 10 minuuttia.

Haastattelun/keskustelun aiheet eli runkokysymykset:

- Miksi ammattiurheilijoilla on oma tapaturma- ja eläketurvajärjestelmä, joka poikkeaa muista työntekijöistä? (riskit työssä, erityinen työ, taloudellinen tilanne toimialalla)
- Onko pelaajia informoitu riittävästi vakuutuksista, ja kenen tulisi informointia hoitaa? Ovatko vakuutusasiat esillä kuinka paljon pelaajan uran aikana?
- Vaikuttaako lakisääteistä tapaturmavakuutusta tarjoavien yhtiöiden vähäinen määrä jotenkin nykytilanteeseen? (esim. kuluja nostavasti, kun kilpailu puuttuu)
- Pystyykö urheilija tämän järjestelmän kautta olla taloudellisesti luottavainen omaan tilanteeseen, jos joutuu työkyvyttömäksi?
- Tarjoaako urheilijatulon rahastointimahdollisuus lisäturvaa, vai lasketaanko se enemmänkin normaalin uran jälkeisen ajan varalle?
- Lopuksi: Onko tullut törmättyä ongelmatilanteisiin liittyen urheilijan vakuutusturvaan? Miten järjestelmää voisi kehittää/muuttaa?

